

GLAS ISLAMA

A KO GOVORI LJPŠE OD ONOGA KOJI POZIVA ALLAHU, KOJI DOBRA DJELA ČINI I KOJI GOVORI: "JA SAM DOISTA MUSLIMAN!" (KUR'AN)

ZƏRİ I ISLAMIT
الصوت الإسلامي

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ

CIJENA: 120 DINARA | BIH 2 KM | CG 1€ | EU 3€ | US 4\$ | CHF 4 | CAD 4 | AUD 2

JUN 2026. | BROJ 368

mubarek olsun

1448.
HIDŽRETSKA GODINA

„Zaista, s teškoćom dolazi olakšanje.“

(KUR'AN, 94:6)

IMPRESUM

LIST ZA VJERU, DRUŠTVO I KULTURU

IZDAVAČ:

Media centar Islamske zajednice u Srbiji

DIREKTOR:

Salahudin Fetić

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:

Msc. Edin Redžepović

POMOĆNICA UREDNIKA:

Džemila Dudić-Delić

NOVINAR:

Amela Biberović

FETVA-I-EMIN:

Dr. Rešad-ef. Plojović

SARADNICI:

Dr. Hajrudin Balić
Hfz. dr. Almir Pramenković
Dr. Mersada Agović
Dr. Fatima Fejzović
Dr. Kemal Džemić
Dr. Sumeja Smailagić
Mr. Muharem-ef. Omerdić
Mr. Asmir-ef. Crnovršanin
Dr. Harun-ef. Eminagić
Msc. hfz. Haris Zogić
Msc. Dženis Šaćirović
Dženan Kamešničanin
Senad Redžepović

LEKTURA:

Samir Škrijelj

TEHNIČKI UREDNIK:

Ifet Aličković

MARKETING

Alen Omerović

WEB REDAKCIJA

Denis Kučević

DISTRIBUCIJA:

Izdavačka ustanova El-Kelimeh, Novi Pazar

ŠTAMPA:

Grafičar, Užice

ADRESA:

Ul. Gradska 1, 36300
Novi Pazar, Srbija

TEL/ FAX:

(381)20 337 270

ČASOPIS IZLAZI MJESEČNO

E-MAIL

Salahudin Fetić: salahudin@glas-islama.com

Edin Redžepović: edin_redzepovic@hotmail.com

Amela Salković: amela@glas-islama.com

Ifet Aličković: ifet@glas-islama.com

Redakcija: redakcija@glas-islama.com

Marketing: marketing@glas-islama.com

PORTAL

Glas islama: www.glas-islama.com

Redakcija Glasa islama odgovorna je samo za stavove iznesene u rubrici "Naše viđenje". Za stavove u ostalim priložima odgovorni su potpisani autori.

Kao mjesečni list bavimo se vjerskim, društvenim i kulturnim temama, te geopolitičkim i stratejskim istraživanjima. Pozivamo autore i istraživače, kao i prevodioce na suradnju; da objavljuju svoje autorske radove, kao i prijevode, u formi analitike, kolumne, reportaže, intervjua i dr. Čitaoc pozivamo da kandidiraju i podrže naše projekte, akcije i ideje.

Rješenjem od 12.12.1996. g. GLAS ISLAMA je registrovan kod Ministarstva za informacije Republike Srbije pod registarskim brojem 2281.

HIDŽRA KAO OGLEDALO NAŠEG ODNOSA PREMA VJERI

Hidžra nije samo preseljenje iz jednog grada u drugi. Ona je, prije svega, preseljenje iz stanja slabosti u stanje snage, iz pokornosti ljudima u pokornost Allahu, iz vezanosti za prolazno prema vezanosti za vječno. Ona predstavlja unutrašnju transformaciju čovjeka koji odlučuje da njegove vrijednosti budu važnije od njegovih interesa, a njegovi ideali važniji od njegovih strahova.

Među događajima koji su oblikovali tok ljudske historije malo je onih čiji značaj nadilazi vrijeme i prostor u kojem su se dogodili. Hidžra Allahovog poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovih ashaba iz Mekke u Medinu nesumnjivo pripada toj skupini prelomnih trenutaka koji nisu ostali zatvoreni u okvirima jedne epohe, nego su nastavili živjeti kao trajna inspiracija i pouka generacijama koje su dolazile poslije. Iako se dogodila prije više od četrnaest stoljeća, Hidžra i danas zadržava svoju svježinu, snagu i aktuelnost, jer njena poruka nije vezana samo za određeni historijski trenutak, nego za vječnu ljudsku potragu za istinom, slobodom, pravdom i smislom.

Historijska dimenzija Hidžre dobro je poznata. Mala zajednica vjernika, izložena progonu, ponižavanju i različitim oblicima nasilja, bila je prisiljena napustiti svoj rodni grad i potražiti utočište u drugoj sredini. Na prvi pogled, to je priča o iseljenju i gubitku. Ljudi ostavljaju svoje kuće, imanja, uspomene i sigurnost koju pruža poznato okruženje. Međutim, Hidžra je mnogo više od toga. Ona je priča o dobitku koji nadilazi svaki materijalni gubitak. To je priča o ljudima koji su bili spremni žrtvovati sve što imaju kako bi sačuvali ono što jesu. Njihova najveća vrijednost nije bila zemlja koju posjeduju, niti imetak koji mogu ponijeti sa sobom, nego vjera koju nose u svojim srcima.

Upravo zbog toga Hidžra zauzima posebno mjesto u islamskoj svijesti. Ona nije označila samo promjenu mjesta boravka jedne skupine ljudi. Njome je započelo novo poglavlje ljudske historije. Islam je iz faze duhovnog poziva prerastao u uređenu zajednicu, društveni poredak i civilizacijsku snagu. Objavljene istine, koje su godinama oblikovale srca pojedinaca, počele su oblikovati društvo. Ideja je postala stvarnost, a vjera je dobila priliku da se pokaže kao životni sistem sposoban da uređuje odnose među ljudima, uspostavlja pravdu i gradi novu civilizaciju.

Ipak, veličina Hidžre ne ogleda se prvenstveno u njenim političkim, društvenim ili civilizacijskim posljedicama. Njena najveća vrijednost nalazi se u ljudima koji su je iznijeli. Historija često pamti događaje, datume i rezultate, ali iza svakog velikog događaja stoje ljudi sa svojim uvjerenjima, nadama, strahovima i žrtvama. Kada razmišljamo o Hidžri, pred nama se ne pojavljuje samo slika puta između Mekke i Medine, nego likovi muškaraca i žena koji su taj put prešli vođeni vjerom u Allaha i povjerenjem u Njegovo obećanje.

To su ljudi koji nisu samo izgovarali riječi vjerovanja, nego su ih pretvarali u životnu stvarnost. Njihova vjera nije bila skup apstraktnih uvjerenja niti puka pripadnost određenoj zajednici. Ona je bila snaga koja ih je pokretala, određivala njihove prioritete i usmjeravala njihove odluke. Kada je došao trenutak izbora između vjere i dunjalučke koristi, između istine i komfora, između principa i interesa, oni nisu oklijevali. Njihov odgovor bila je Hidžra.

U tome se krije jedna od najvažnijih poruka ovog događaja. Hidžra nije samo preseljenje iz jednog grada u drugi. Ona je, prije svega, preseljenje iz stanja slabosti u stanje snage, iz pokornosti ljudima u pokornost Allahu, iz vezanosti za prolazno prema vezanosti za vječno. Ona predstavlja unutrašnju transformaciju čovjeka koji odlučuje da njegove vrijednosti budu važnije od njegovih interesa, a njegovi ideali važniji od njegovih strahova.

Razmišljanje o Hidžri ne može se zaustaviti samo na njenoj historijskoj dimenziji niti se iscrpiti u nabranjanju poznatih činjenica. Mnogo važnije od samog događaja jeste poruka koju on nosi i čovjek kojeg oblikuje. Hidžra se zato može posmatrati kao trajni izazov koji stoji pred svakom generacijom muslimana. Pitanje koje se postavljalo prvim muslimanima nije nestalo završetkom njihove epohe. Ono se iznova javlja u svakom vremenu, samo u drugačijim okolnostima i oblicima.

U tom smislu, centralna misao ovog promišljanja sadržana je u pitanju: Živimo li za islam ili od islama? To pitanje ne traži brz ni jednostavan odgovor. Ono od svakog čitaoca zahtijeva iskreno suočavanje sa samim sobom. Prvi muslimani živjeli su za islam. Njihova vjera bila je pokretačka snaga njihovog života, razlog njihovih odricanja i izvor njihove spremnosti na žrtvu. Današnji čovjek, međutim, često se nalazi u opasnosti da vjeru pretvori u sredstvo ostvarivanja vlastitih interesa, društvenog ugleda ili materijalne koristi. Upravo tu nastaje razlika između formalne pripadnosti vjeri i istinskog življenja njenih vrijednosti.

Historija nas uči da se velike promjene ne događaju same od sebe. One nisu rezultat slučajnosti niti plod povoljnih okolnosti. Iza svakog velikog preporoda stoje ljudi spremni da se žrtvuju za ideale u koje vjeruju. Prva generacija muslimana bila je upravo takva generacija. Ona nije osvojila srca ljudi svojom brojnošću, bogatstvom ili političkom moći. Njena najveća snaga nalazila se u vjeri, moralnoj postojanosti i nepokolebljivom uvjerenju da je Allahova riječ iznad svega. Upravo zbog toga bila je sposobna promijeniti tok historije i postaviti temelje jedne od najvećih civilizacija koje je čovječanstvo upoznalo.

Kada danas spominjemo Hidžru i prisjećamo se njenih poruka, postoji opasnost da je svedemo na historijsko sjećanje ili svečanu ceremoniju. Međutim, prava vrijednost sjećanja na Hidžru ogleda se u spremnosti da njene pouke primijenimo u vlastitom životu. Svako vrijeme ima svoje izazove, svoje kušnje i svoje oblike hidžre. Od čovjeka se možda ne traži da napusti svoj grad ili dom, ali se često traži da napusti vlastitu sebičnost, komfor, ravnodušnost i pasivnost. Od njega se traži da izabere između lične koristi i općeg dobra, između šutnje i odgovornosti, između interesa i principa.

Zbog toga Hidžra ostaje trajni simbol ljudske slobode, moralne hrabrosti i vjernosti idealima. Ona nas podsjeća da se istinske promjene ne događaju onda kada se promijene okolnosti, nego onda kada se promijene ljudi. A ljudi se mijenjaju onda kada u njihovim srcima oživi vjera koja ih pokreće da žive za nešto veće od samih sebe.

Poruku koja svakom čovjeku postavlja isto pitanje koje je stajalo pred prvim muslimanima: Šta je to zašta živimo, čemu služimo i koliko smo cijenu spremni platiti za ono u šta vjerujemo? Od odgovora na to pitanje zavisi ne samo sudbina pojedinca nego i sudbina zajednica, naroda i civilizacija.

Upravo zato Hidžra nije završena. Ona traje. Traje u svakom vremenu, u svakom društvu i u svakom ljudskom srcu koje se nalazi pred izborom između prolaznog i vječnog, između interesa i principa, između života za sebe i života za istinu.

Hedija (poklon) za najstarijeg džematliju Hadži Mehove džamije

Džemat Hadži Mehove džamije uručio je hediju – električna kolica svom najstarijem džematliji, Šemso Ramoviću.

Šemso Ramović, koji ima 92 godine, redovno dolazi u džamiju i trudi se da ne propusti nijedan namaz. Međutim, godine čine svoje i snaga polako izdaje. Primijetivši da mu je kretanje postalo otežano, džematlije su odlučili da ga obrađuju i olakšaju mu put do džamije.

Šemso se zahvalio džematu, na čelu sa imamom Sead-ef. Islamovićem, na ovom vrijednom poklonu. Istakao je da u ovom džematu vlada sloga i harmonija te da se omladina s posebnom pažnjom brine o starijima i uvijek im je na usluzi.

Posebnu zahvalnost uputio je Džemalu Avdoviću, koji je bio pokretač ove lijepe akcije i jedan od najzaslužnijih da se kolica kupe i uruče.

Također je istakao da bi svaki džemat trebao voditi brigu o svojim starijim džematlijama, pružati im podršku i, u skladu sa mogućnostima, olakšati im dolazak u džamiju i obavljanje vjerskih dužnosti.

Moleći Uzvišenog Allaha da obilato nagradi sve donatore i učesnike ove akcije, poželio je da im se svako dobro višestruko vrati.

Predsjednik Mešihata primio premijera Srednjobosanskog kantona

Dana 02.06.2026. godine, predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić primio je delegaciju Srednjobosanskog kantona predvođenu kantonalnim premijerom g. Tahirom Lendom.

Tom prilikom, muftija Dudić je goste upoznao sa hronologijom osnivanja ustanova i džemata Islamske zajednice te aktuelnim projektima koje realizira na svom području. Također, istakao je da bosansko-hercegovački bošnjački političari trebaju imati više sluha za dio bošnjačkog naroda koji živi u Sandžaku, te uspostavljati bolju međusobnu saradnju, naročito na privrednom planu.

Premijer Lendo je istakao da je ova posjeta Mešihatu potekla od privrednika sa prostora Sandžaka i Srednje Bosne koji međusobno sarađuju na poslovnom planu, te da je uvezivanje Bošnjaka neophodno na svim poljima. Također je istakao da Kanton i njegove općine značajno pomažu rad odgojno-obrazovnih ustanova Muftijstva zeničkog i travničkog.

U delegaciji su pored premijera Tahira Lenda bili ministar privrede Sedžad Milanović, ministar poljoprivrede Advan Akeljić, te uspješni privrednici sa područja Kantona.

Muftija Dudić održao hutbu u Centralnoj džamiji u Tutinu

Predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić, 05.06.2026. godine, održao je hutbu i predvodio džuma namaz u Centralnoj džamiji u Tutinu.

Svoju hutbu započeo je kur'anskim ajetima: „Ima vjernika koji ispunjavaju zavjet dat Allahu, ima ih koji su preselili i ima ih koji to očekuju – nisu ništa izmijenili“ (El-Ahzab, 23) aludirajući na dugogodišnjeg imama ove džamije, rahmetli Fahrudin-ef. Čosovića, koji je na Ahiret preselio dan nakon posljednje hutbe koju je održao u Allahovoj kući u kojoj je proveo 36 godina kao imam, hatib i mualim.

Muftija Dudić je istakao da je došao u znak zahvalnosti za sve što je rah. Fahrudin-efendija učinio za džemat zajedno sa svojim džematlijama koji su mu pomagali.

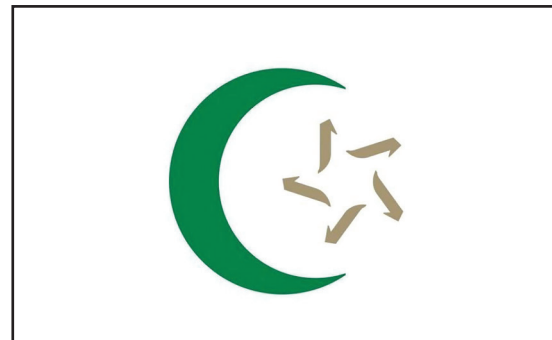
Predsjednik Mešihata je podsjetio da je on bio imam sa mjerom, tj. narodni hodža, svo vrijeme stub odbrane i očuvanja Islamske zajednice.

Svoju hutbu muftija Dudić završio je ajetom: „Onaj ko bude uradio koliko trun dobra – vidjet će ga, a onaj ko bude uradio koliko trun zla – vidjet će

ga.“

Zamjenik predsjednika Mešihata dr. Rešad-ef. Plojović održao je hutbu u džamiji na Kleču, a dekan FIS-a dr. Enver-ef. Omerović u Miradž džamiji.

Saopćenje: Mujović nema legitimitet predstavljanja krovne organizacije ZSD

Povodom najavljenog skupa Zajednice sandžačke dijaspor, pod pokroviteljstvom Ministarstva za pomirenje, regionalnu saradnju i društvenu stabilnost, u subotu 13. juna ove godine u Frankfurtu, Mešihat Islamske zajednice podsjeća javnost, posebno Bošnjake u Njemačkoj, da Mithat-ef. Mujović nema legitimitet predstavljati krovnu organizaciju Zajednice sandžačke dijaspor, već u skladu sa imenovanjem za koordinatora za prostor Austrije, isključivo Bošnjake koji žive na prostoru ove države, te svako drugačije njegovo predstavljanje predstavlja svjesno kršenje i zanemarivanje odluka Islamske zajednice.

Mešihat je pokretač ideje i osnivač ZSD, što je realizirano s ciljem da sandžački Bošnjaci u dijaspori, pored vjerske organizacije na nivou Islamske zajednice i džemata, imaju organizaciju koja će se baviti afirmacijom i zaštitom kulturnog i nacionalnog identiteta Bošnjaka Sandžaka koji žive daleko od svog rodnog kraja, te jačanjem veza sa zavičajem. S tim u vezi, Islamska zajednica pokazala je i dokazala da nije protiv organiziranja sandžačkih Bošnjaka u dijaspori, već je inicijator ove ideje i njena ambicija i jedina želja jeste da pomenuta organizacija nastavi svoje djelovanje i ostvaruje najbolje rezultate, ujedinjujući sve Sandžaklije u dijaspori, bez obzira na političke razlike koje postoje.

Ukoliko neodgovorno djelovanje i ponašanje pojedinaca, koje je posljedica lične ambicije za uticaj na ovu organizaciju i njeno prisvajanje, uključujući i Mithat-ef. Mujovića, dovede do podjela među Sandžaklijama u dijaspori i cijepanja Zajednice sandžačke dijaspor, imenovani će lično snositi odgovornost zbog svojih postupaka i bit će trajno upamćen kao izvor smutnje i podjela u sandžačkom korpusu u dijaspori.

Predsjednik Mešihata primio delegaciju Medžlisa Tutin

Dana 10.06.2026. godine, predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić primio je glavnog imama i predsjednika Medžlisa IZ-e Tutin,

Vahjudin-ef. Čosovića i msc. Omera Đondića.

Tema razgovora bila je novonastala situacija nakon preseljenja na Ahiret rah. Fahrudin-ef. Čosovića, imama Centralne džamije u Tutinu. Tom prilikom, još jednom je istaknuto da se njegovim preseljenjem desio veliki gubitak za cijelu Islamsku zajednicu, a naročito za Tutinski medžlis i džemat Centralne džamije kojeg je predvodio punih 36 godina.

S tim u vezi, razgovarano je o angažmanu lica na mjesto imama, hatiba i mualima u Centralnoj džamiji, tako da su odlukom predsjednika Mešihata imenovani vršioci dužnosti prvog i drugog imama pomenute džamije: Džengis-ef. Kučević, koji je obavljao dužnost pomoćnog imama ove džamije, te Emir-ef. Zukorlić, apsolutent Fakulteta za islamske studije.

Muftija Dudić na okruglom stolu o ulozi Gazi Isa-bega u razvoju Sarajeva, Novog Pazara i Skoplja

U okviru manifestacije „Šehova korija 2026“, 12.06.2026. godine, u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu održan je okrugli sto pod nazivom „Od vakufa do grada: Uloga Gazi Isa-bega Ishakovića u osnivanju i razvoju gradova Sarajeva, Novog Pazara i Skoplja“.

Skup su zajednički organizirali Muftijstvo sarajevsko, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo i Tarikatski centar u Bosni i Hercegovini, a okupio je istraživače, univerzitetske profesore i predstavnike Islamske zajednice iz Bosne i Hercegovine, Srbije i Sjeverne Makedonije.

Otvarajući skup, sarajevski muftija dr. Nedžad-ef. Grabus istakao je da se kroz manifestaciju nastoji otvoriti prostor za razgovor o važnim temama iz kulturne, vjerske i historijske baštine Bosne i Hercegovine.

„Mi smo zajedno s Hadži Sinanovom tekiom i šejhom Halilagićem, u organizaciji Sarajevskog muftijstva, već tri godine na istom planu da otvorimo teme koje su važne za širu javnost, ali i za nas unutar Islamske zajednice. Pokrenuli smo ove razgovore o ulozi Gazi Isa-bega Ishakovića kao utemeljitelja Sarajeva, ali i kao velikog vakifa. Godinama smo zapostavljali njegov vakuf. Obaveza je raditi na tome i pokušati ga revitalizirati“, kazao je muftija Grabus.

Muftija Dudić uputio čestitku povodom Nove hidžretske godine

Povodom nastupanja Nove hidžretske godine, koja je počela 15. juna 2026. godine sa zalaskom sunca, predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić uputio je čestitku u kojoj se kaže:

- U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog.

Sa zalaskom stare i nastupanjem Nove 1448. hidžretske godine prisjećamo se jed-

nog od najvažnijih događaja u povijesti islama – Hidžre Allahovog poslanika Muhammeda, alejhis-selam, iz Mekke u Medinu. Hidžra nije bila samo promjena mjesta boravka; ona je predstavljala prekretnicu u izgradnji zajednice, potvrdu ustrajnosti u vjeri i pobjedu principa nad iskušenjima.

Nova hidžretska godina stoga nije samo prilika za čestitanje, već i vrijeme dubokog preispitivanja. Svaki vjernik treba postaviti pitanje samome sebi: Od čega se trebam udaljiti kako bih bio bliži Allahovoj milosti? Koju hidžru trebam učiniti u vlastitom životu?

Poslanik, alejhis-selam, kazao je: „Muhammadir je onaj koji napusti ono što je Allah zabranio.“ Ove riječi podsjećaju nas da istinska hidžra traje sve do Sudnjega dana.

Zato, ulazeći u Novu 1448. hidžretsku godinu, udaljimo se od svakog oblika harama i onoga što narušava naš odnos prema Uzvišenom Gospodaru i ljudima oko nas. Klonimo se laži, ogovaranja i potvora, jer je čast čovjeka svetinja. Čuvajmo se nepravde, nasilja i uzurpacije tuđih prava, jer Allah ne voli nasilnike. Udaljimo se od kocke, mita i svake vrste nepoštenih zarada, jer imetak stečen na nedozvoljen način ne donosi bereket. Sačuvajmo svoje porodice od nemoralnog, poroka i svega što razara porodične vrijednosti. Čuvajmo svoje jezike od sijanja razdora i svoje ruke od činjenja nepravde.

U vremenu kada se granice između dopuštenog i zabranjenog često nastoje relativizirati, musliman je pozvan da ostane postojan u principima svoje vjere, da bude primjer čistosti, odgovornosti i plemenitosti. Nije snaga u tome da čovjek slijedi strasti svoga vremena, već da sačuva obraz, vjeru i dostojanstvo uprkos izazovima koji ga okružuju.

Hidžra nas uči da nijedna žrtva učinjena radi Allahovog zadovoljstva nije uzaludna. Uči nas da sa poteškoćama dolazi olakšanje, poslije iskušenja pobjeda, a nakon iskrenog truda Allahova pomoć.

Neka nam Nova hidžretska godina bude prilika za novu stranicu u našim životima, da obnovimo svoje nijjete, učvrstimo svoje porodice, ojačamo naše džemate i našu Islamsku zajednicu, te da budemo od onih koji se natječu u dobru.

Uz dovu Uzvišenom Allahu da nam podari zdravlje, bereket, mir i ustrajnost na Pravome putu, svim muslimanima i muslimankama upućujem iskrene čestitke povodom nastupanja 1448. hidžretske godine.

Neka nam ova godina bude hidžra od grijeha ka pokornosti, od nemara ka odgovornosti, od razjedinjenosti ka zajedništvu i od prolaznog dunjalučkog sjaja ka Allahovom zadovoljstvu.

Sretna i berićetna 1448. hidžretska godina.

Predsjednik Mešihata primio delegaciju iz Kuvajta

Dana 17.06.2026. godine predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić primio je delegaciju kuvajtske humanitarne organizacije „Ihja et-turas el-islami“ koju je predvodio direktor ove organizacije za Balkan i Evropu, Mahmud En-Nedždi.

Tom prilikom, muftija Dudić je sa gostima razgovarao o nastavku saradnje i projektima koji se realiziraju u organizaciji Mešihata, zahvalivši im se na vrijednim donacijama koje posljednjih godina ulažu u infrastrukturne objekte Islamske zajednice.

Musafiri su Islamskoj zajednici i predsjedniku Mešihata uputili čestitke za ostvarene rezultate, a prilikom obilaska objekta nove Medrese izrazili su svoje impresije onim što su vidjeli.

Muftija Dudić održao hutbu u Rogatici

Predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić, 19.06.2026. godine, održao je hutbu i predvodio džumu namaz u Čaršijskoj džamiji u Rogatici.

Tom prilikom, govorio je porukama Hidžre s akcentom na 19. juni 1992. godine, kada je preko 700 Rogatičana odvedeno sa svojih ognjišta i ubijeno.

Tim povodom, naglasio je da je sudbina bošnjačkih muslimana da iznova žive hidžru, čije su poruke uvijek aktuelne, te da nam je obaveza da se uvijek sjećamo nedužnih sunarodnika odvedenih u smrt i da o tome ne prestano govorimo, jer samo se istinom može doći do pravde, a pravdom do mira. Podsjetio je da je mir naša nasušna potreba i da on nema alternativu, te da Bošnjaci nikada ne smiju u srcima gajiti mržnju prema bilo kome, iako je im je veliko zlo načinjeno.

Prije džume, muftija Dudić sastao se sa rukovodstvom Medžlisa IZ-e Rogatica kada ga je glavni imam Amel-ef. Kozlić upoznao sa stanjem vjerskog života u ovom medžlisu u okviru Muftijstva gorazdanskog.

S obzirom da se 19. juni obilježava kao dan sjećanja na ubijene 1992. godine, članovi Udruženja „Suza“ prije džume prošetali su kroz grad sa imenima svih žrtava, a nakon džume proučen je Jasin i tevhid za duše nevino stradalih Rogatičana.

Posjeta muftije Dudića muftiji Dedoviću: Zajednički odgovor za sve izazove

Muftija mostarski dr. Salem-ef. Dedović, 19.06.2026. godine, u Mostaru je ugostio muftiju sandžak dr. Mevlud-ef. Dudića, koji je boravio u Hercegovini kao gost manifestacije „Putevima pobjede“.

Tokom susreta, dvojica muftija razgovarali su o aktuelnim izazovima s kojima se suočavaju Bošnjaci i Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini i Srbiji, kao i o mogućnostima unapređenja saradnje između Mostarskog i Sandžakog muftijstva.

Muftija mostarski Salem Dedović istakao je zadovoljstvo zbog posjete dragih prijatelja iz Sandžaka, naglasivši da se na ovaj način afirmira institucionalna cjelovitost i jedinstvo Islamske zajednice i bošnjačkog naroda.

Tokom susreta razgovarano je o brojnim pitanjima koja zajednički zaokupljaju oba muftijstva, koja dijele slična iskustva i izazove.

„Razgovarali smo o stanjima i izazovima s kojima se suočavamo, o globalnim kretanjima, ali i o pitanjima važnim za Islamsku zajednicu kao cjelinu. Konstatirali smo kontinuitet dobrog razumijevanja i opredijeljenost za buduću saradnju na dobrobit Bošnjaka u Bosni i Hercegovini i naših Bošnjaka u Sandžaku“, rekao je muftija Dedović.

Muftija Dudić je kazao kako mu je ukazana čast da može učestvovati na jednoj od važnih manifestacija koje imaju svoj višedecenijski kontinuitet i poseban značaj u novijoj historiji Bosne i Hercegovine.

„Dugo pratim dešavanja u Mostaru i Hercegovini i drago mi je da na ovaj način mogu iskazati poštovanje prema svemu što Islamska zajednica radi na području Hercegovine za dobrobit Bošnjaka, ali i svih ljudi bez obzira na njihovu vjeru i naciju“, kazao je muftija Dudić.

Apostrofirao je činjenicu da Bošnjaci Sandžaka imaju veliko razumijevanje za izazove s kojima se suočavaju Bošnjaci u Hercegovini.

„Mi koji dolazimo iz Sandžaka imamo gotovo iste izazove, poteškoće i probleme. Zato vas najbolje razumijemo. Ovdje sam da jasno kažem na čijoj sam strani i da pružim podršku naporima koje Islamska zajednica, predvođena muftijom Dedovićem i njegovim saradnicima, ulaže u očuvanje bošnjačkog identiteta i prava bošnjačkog naroda“, rekao je muftija Dudić.

Podsjetio je da su veze između Bošnjaka Hercegovine i Bošnjaka Sandžaka neraskidive i da su njegovane na poseban način tokom historije, jer su brojne porodice i plemena iz Hercegovine naseljavale područje Sandžaka, ostavljajući trajne poveznice među ljudima koje ni vrijeme nije uspjelo izbrisati.

„Imamo desetine porodica i plemena koja

vode porijeklo iz Hercegovine, a danas žive u Novom Pazaru, Sjenici, Prijepolju i drugim sandžakim gradovima. Iako su nas okolnosti u određenim periodima udaljile jedne od drugih, vjerujem da je ovo prilika da ponovo radimo na našem zbližavanju. Dijelimo istu sudbinu, slične izazove i mnogo je više onoga što nas povezuje nego onoga što nas razdvaja“, naglasio je.

U tom kontekstu, ocijenio je da je potrebno intenzivirati međusobne posjete, saradnju institucija i kontakte među ljudima, kako bi se dodatno učvrstile veze između Hercegovine i Sandžaka.

Na kraju je izrazio podršku radu Muftijstva mostarskog i muftije Dedović, ističući da borbu za očuvanje identiteta i prava Bošnjaka vode na dostojanstven način, uz otvorenost prema dijalogu i poštovanje različitosti.

„Ovo je borba za očuvanje našeg identiteta, ali ona nije usmjerena protiv bilo koga drugoga. Posebno cijenim poruke međureligijskog dijaloga i suživota koje dolaze iz Mostara. To su vrijednosti koje trebamo čuvati i razvijati“, poručio je muftija Dudić.

Ova posjeta bila je samo jedna od potvrda zajedničke opredijeljenosti za jačanje saradnje, očuvanje identiteta i razvoj institucija koje djeluju u interesu muslimana i svih građana na ovim prostorima.

Preuzeto (Preporod)

Muftija Dudić na manifestaciji u Podveležju

U okviru manifestacije „Putevima pobjede“, kojom se obilježava 34. godišnjica oslobođenja Mostara od agresora, 19.06.2026. godine, nakon hatma dove u mjesnoj džamiji u Podveležju, kod spomen-obilježja šehidima, održan je program sjećanja na branioce Mostara i Hercegovine. Tokom programa prigodan vazuo-nasihati održao je predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžak dr. Mevlud-ef. Dudić.

Govorio je o značaju njegovanja kulture sjećanja na šehide, porukama Hidžre te odgovornosti današnjih generacija prema onima koji su za slobodu dali svoje živote.

Obraćajući se porodicama šehida, vjernicima i predstavnicima Islamske zajednice, muftija Dudić istakao je kako je teško pronaći riječi koje mogu izraziti zahvalnost i poštovanje prema onima koji su podnijeli najveću žrtvu.

„Večeras smo se okupili da se prisjetimo naših šehida i da ih se sjetimo dovom. Vjerujem da su oni večeras najsretniji, jer se njihovi potomci okupljaju, spominju ih i mole za njih. Islamska ulema nas uči da se umrlu raduju kada ih se njihovi najmiliji sjećaju, isto onako kako se čovjek raduje dolasku dragog gosta“, kazao je muftija Dudić.

Govoreći o simbolici Nove hidžretske godine, podsjetio je da put Hidžre od Mekke do

Medine, kao i kasniji povratak i oslobođanje Mekke, nose univerzalne poruke koje su prepoznatljive i u iskustvu bošnjačkog naroda.

„To je put očuvanja dostojanstva, slobode i vjere. Kroz takva iskušenja prolazili su naši šehidi, ali i naš narod u Mostaru, Hercegovini, Bosni i Sandžaku. Njihova borba bila je borba za slobodu i pravo na život u dostojanstvu“, poručio je predsjednik Mešihata.

Posebno emotivnim tonom prisjetio se vlastitog boravka u Mostaru početkom devedesetih godina, kada je služio vojni rok u Sjevnom logoru.

„Tri puta sedmično sam prelazio preko Starog mosta i nisam mogao ni zamisliti da će samo nekoliko godina kasnije neko imati srca da topovima i tenkovima ruši tu ljepoticu i simbol ovoga grada. U tim teškim vremenima naše oči iz Sandžaka bile su uprte u Mostar i njegove vjerske autoritete. Imali smo nadu i gajili duboko povjerenje da će ovaj narod znati sačuvati svoje dostojanstvo i opstati na svojim ognjištima“, rekao je muftija Dudić.

Naglasio je da su mostarski i hercegovački muslimani kroz historiju svoju snagu crpili iz vjere i oslonca na Boga, te da je upravo ta duhovna snaga bila temelj odbrane tokom agresije.

„Naši šehidi bili su ljudi koji su se napajali na Božijem izvoru. Branili su svoje porodice, svoju vjeru i svoju slobodu. Nisu tražili tuđe, već su čuvali svoje. Zato njihova žrtva ima posebno mjesto u našem kolektivnom pamćenju“, istakao je.

U nastavku obraćanja podsjetio je na kur'anski ajet koji govori o onima koji su ispunili zavjet dat Allahu, naglašavajući da upravo šehidi predstavljaju primjer ljudi koji su ostali dosljedni svojim principima do kraja života.

„Allah u Kur'anu kaže da među vjernicima postoje oni koji su ispunili preuzeti zavjet. To su ljudi koji su ostali vjerni svojim uvjerenjima i koji su na Allahovom putu dali ono najvrjednije što su imali. Oni su svoj dio ispunili, a na nama je da se zapitamo kako ćemo mi izvršiti svoju obavezu i kakav ćemo odgovor dati pred Gospodarom“, kazao je.

Govoreći o odgovornosti današnjih generacija, muftija Dudić upozorio je na brojne izazove savremenog vremena, naglasivši da su muslimanima danas potrebni mudrost, strpljenje i međusobno razumijevanje.

„Podignite svoje sinove i kćeri da budu ljudi. Učite ih da grade mir, da pozivaju na dobro, toleranciju i suživot. Ne smijemo dozvoliti da nas bilo koja krajnost odvede u drugu krajnost. Naša je obaveza da čuvamo vrijednosti zbog kojih su naši šehidi dali svoje živote“, poručio je.

Ocijenio je da ovakvi skupovi nisu važni samo zbog sjećanja na prošlost, nego i zbog moralne obaveze prema budućnosti.

„Ovo okupljanje nije prilika za njih, nego za nas. To je prilika da pokažemo zahvalnost, da se prisjetimo njihove žrtve i da ne dozvolimo da ona bude zaboravljena. Oni su nas zadužili svojim djelom, a na nama je da čuvamo amanet koji su nam ostavili“ – naglasio je.

U programu kojeg su izveli hor imama Medžlisa Mostar te učenici i studenti porijeklom iz Podveležja kratko se obratio i mostarski glavni imam mr. Dino-ef. Maksumić.

Program je završen dovom za šehide, uz poruku da njihova žrtva nije uzaludna i da ostaje trajna inspiracija budućim generacijama u očuvanju slobode, dostojanstva i identiteta.

Delegacija Mešihata prisustvovala Nacionalnoj konferenciji muslimana Bugarske

Dana 21.06.2026. godine, u Nacionalnoj palati kulture (NDK) u Sofiji upriličena je tradicionalna Nacionalna konferencija muslimana Bugarske, najviše upravljačko i predstavničko tijelo muslimanske zajednice u Bugarskoj, koja se saziva najmanje jednom u pet godina i ima ovlaštenje da bira glavnog muftiju, predsjednika i članove Vrhovnog muslimanskog vijeća.

Ova konferencija predstavlja najvažniji skup muslimana ove države, koji je prvi put održan 1910. godine, na kojoj je izabran prvi glavni muftija za Bugarsku.

Na izbornoj skupštini prisustvalo je preko 1000 delegata sa prostora svih muftijstva koja djeluju u ovoj državi i nakon svečanog dijela pristupili su izboru glavnog muftije javnim glasanjem. Za glavnog muftiju na period od pet godina izabran je Ahmed-ef. Hasanov, dugogodišnji zamjenik prethodnog muftije Mustafe-ef. Hadžija, dok se protukandidat Vedat-ef. Ahmed povukao neposredno prije javnog glasanja.

Ovom svečanom skupu prisustvovali su najviši državni zvaničnici Bugarske, kao i brojne delegacije predstavnika islamskih zajednica iz okruženja.

Delegaciju Mešihata IZ-e u Srbiji činili su zamjenik predsjednika Mešihata, dr. Rešad-ef. Plojović i dr. Enver-ef. Omerović – dekan FIS-a, koji su čestitali novoizabranom muftiji i zahvalili njegovom prethodniku na dostojanstvenom vođenju Islamske zajednice u Bugarskoj više od 35 godina, u kojima je ova zajednica ostvarila značajne rezultate u radu.

Muftija Dudić čestitao muftiji Poriću ponovni izbor za predsjednika Mešihata IZ-e u Sloveniji

Predsjednik Mešihata Islamske zajednice u R. Sloveniji, muftija mr. Nevzet-ef. Porić.

Dragi Muftija

Neizmjereno me je obradovala vijest da ste ponovo izabrani za prvog čovjeka Islamske zajednice u Sloveniji te Vam u ime Mešihata, pripadnika islama u Sandžaku i Srbiji i u svoje lično ime upućujem najiskrenije čestitke uz dovu Uzvišenom Gospodaru da i u nared-

nom mandatu uspješno predvodite instituciju u koju su uprte oči muslimana koji žive u toj zemlji.

Vaš jednoglasni izbor na ovu odgovornu funkciju govori o prethodnih pet godina ispunjenih napornim radom, odricanjem i borbom da pripadnici islama u R. Sloveniji žive dostojanstveno i ponosno, kao integralni dio slovenskog društva, slobodno upražnjavajući svoju vjeru uz poštovanje pozitivnih evropskih vrijednosti.

Allah Vam pomogao u godinama koje dolaze i podario Vam još veće uspjehe na svim poljima.

Uz mahsuz selam

*Predsjednik Mešihata
Muftija dr. Mevlud-ef. Dudić*

Mešihat odlučio da Reisu-l-ulemi dodijeli posebnu plaketu

Dana 24.06.2026. godine održana je proširena sjednica Mešihata Islamske zajednice, kojoj su osim članova Mešihata prisustvovali rukovodioci ustanova, šefovi službi i ureda, glavni imami i predsjednici medžlisa, te zastupnici u Saboru IZ-e u BiH. Sjednicom je predsjedavao muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić koju je otpočeo Fatihom za dušu rah. Fahrudin-ef. Čosovića i rah. Sulejman-ef. Baždara, koji su nedavno preselili na Ahiret.

Na sjednici su tretirani izvještaji o ramazanskim aktivnostima, akciji prikupljanja zekata i sadekatu-l-fitra te kurbanskoj akciji.

Tom prilikom, konstatovano je da je protekli mjesec Ramazan bio bogat vjerskim, humanitarnim, medijskim i drugim aktivnostima, što je potvrđeno povjerenjem vjernika u Islamsku zajednicu, koje je rezultiralo rekordnim iznosom prikupljenog zekata i sadekatu-l-fitra u odnosu na sve prethodne godine, uprkos paralelnim akcijama tzv. nevladinih i humanitarnih organizacija, koje nisu uspjele umanjiti prihod Bejtu-l-mala.

Tim povodom, Mešihat je i ovoga puta izrazio neizmjerenu zahvalnost vjernicima na svijesti i podršci odgojno-obrazovnim i humanim projektima Islamske zajednice, kao i imama na trudu u podizanju svijesti džematlija o šerijatskoj obavezности institucionalnog prikupljanja zekata i sadekatu-l-fitra.

Također, jednoglasno je usvojen Izvještaj o kurbanskoj akciji, koja je i ove godine bila uspješna i pored opstrukcija i paralelnog djelovanja pojedinaca i organizacija, kako na nivou centralne organizacije u Novom Pazaru, tako i u Tutinu, Sjenici, Rožajama i Muftijstvu preševskom gdje postoje odjeljenja Medrese Gazi Isa-beg, čiji se učenici hrane prvenstveno kurbanskim mesom, kao i korisnici vakufskih kuhinja u sandžačkim gradovima.

Na poziv predsjednika Mešihata, u skladu sa izbornim pravilima Sabora IZ-e u BiH, najstariji sabornik prof. Harun Preljević upoznao

je prisutne sa neophodnom procedurom za izbor reisu-l-uleme.

U nastavku sjednice prisutni su informisani o predstojećoj organizaciji 26. kulturno-edukativnih i sportskih susreta Islamske zajednice kojima će po treći put Mešihat biti domaćin, u toku koje će biti upriličena i Večer Kur'ana kojoj će prisustvovati prilikom optoštajne posjete reisu-l-ulema dr. Husein-ef. Kavazović, kome će biti uručena plaketa za doprinos očuvanju jedinstva Islamske zajednice, te podršku radu Mešihata i odgojno-obrazovnih ustanova u Sandžaku u periodu 2012-2026. godina.

Na sjednici je donijeta odluka o produženju mandata v.d. glavnog imama Medžlisa IZ-e Novi Pazar dr. Enver-ef. Giciću, kao i o raspisivanju konkursa za direktora Medrese Gazi Isa-beg.

Također, verificirana su dva nova hafiza koji su svoj hifz položili pred komisijom Mešihata, te tri nova uvakufljenja na području Medžlisa IZ-e Prijepolje ukupne površine preko 31 ar zemljišta.

Povodom 200 godina postojanja Centralne džamije u Tutinu, predloženo je Tutinskom medžlisu da na prigodan način obilježi ovaj značajan jubilej.

Otvoren obnovljeni restoran Medrese

Usrijedu 24.06.2026. godine, nakon sjednice Mešihata upriličen je ručak i svečano otvorenje obnovljenog restorana Muške medrese u Novom Pazaru, koji je stradao u nadavnom požaru koji je zahvatio prizemlje zgrade Mešihata, u kojem se osim restorana nalazi centralna kuhinja Medrese i nekoliko pratećih prostorija i kancelarija.

Obnova prizemlja sa restoranom zahtijevala je potpunu rekonstrukciju i nabavku nove kuhinjske opreme i restoranskog inventara, što je ovaj poduhvat učinilo daleko skupljim i kompliciranijim u odnosu na očekivano, ali i njegov dovršetak odložilo sve do danas.

Obraćajući se prisutnim članovima Mešihata, rukovodiocima medžlisa, ustanova i službi Mešihata, muftija sandžački dr. Mevlud ef. Dudić ukazao je na važnost realiziranog projekta, čime je Medresa dobila reprezentativan restoran i modernu kuhinjsku opremu, uz zahvalnost svim subjektima, džematima i pojedincima iz Sandžaka, Srbije i dijaspor, koji su pomogli Islamskoj zajednici u saniranju posljedica požara i obnovi restorana, ali i onima koji su u ime Mešihata ovaj projekat nadzirali i uspješno doveli do kraja.

Iskušenje koje nas je zadesilo, u vidu požara, okupilo nas je i ujedinilo, a ujedno i pokazalo da zajedničkim angažmanom i međusobnom podrškom možemo ne samo prevazići iskušenja, već iz njih izaći jači i ostvariti velike rezultate.

UDRUŽENJE
ILMIJE

MEŠIHAT
IZ U SRBIJI

Udruženje Ilmije i Mešihat IZ u Srbiji
organizuju tradicionalne
Kulturno-edukativne i sportske susrete
u Novom Pazaru.

26. Kulturno-edukativni i sportski susreti članova Udruženja ilmijije i uposlenika Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini i regionu biće održani od od **03. do 07. jula 2026. godine u Novom Pazaru.**

Domaćini i organizatori ovih tradicionalnih susreta će biti Glavni odbor Udruženja ilmijije u saradnji sa Mešihatom Islamske zajednice u Srbiji.

Ovogodišnji susreti će biti obogaćeni brojnim kulturno-edukativnim sadržajima, poput hutbi, predavanja, druženja i posjeta znamenitostima Sandžaka te upoznavanje svih učesnika sa postignućima u radu i djelovanju Mešihata Islamske zajednice u Srbiji.

Susreti će početi prigodnim hutbama predsjednika i članova Glavnog odbora Udruženja ilmijije u petak **03. jula** u sandžačkim džamijama, dok je okupljanje preko 200 učesnika u petak navečer. Ceremonija otvaranja 26. susreta je u subotu **04. jula** u hali Pendik od **10 sati**, uz smotru svih učesnika i gostiju, nakon čega će biti otvorena i sportska takmičenja.

U nedjelju **05. jula** predstavnici svih bh. muftijstava i ekipa učesnika će posjetiti brojne sandžačke džemate, gdje će biti upriličena predavanja i druženja sa vjernicima, dok je za nedjelju navečer od **20:30 sati** u IC Gazilar planirana Večer Kur'ana i ilahija, što će biti svojevrsni poklon Udruženja ilmijije domaćinima susreta.

Mešihat Islamske zajednice u Srbiji će tom prilikom uručiti reisul-ulemi Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini **dr. Husein-ef. Kavazoviću** plaketu za doprinos očuvanju jedinstva Islamske zajednice te podršku radu Mešihata i odgojno-obrazovnih ustanova u Sandžaku tokom njegovog mandata od 2012. do 2026. godine.

Učesnici susreta će pored toga imati priliku upoznati se sa znamenitostima Novog Pazara kao i sa postignućima u radu ustanova i institucija Mešihata IZ u Srbiji. Susreti traju do **07. jula**, kada su predviđeni finalni susreti u timskim sportovima te proglašavanje najboljih koje očekuje diplome, pehari i medalje kao i zatvaranje susreta.

U okviru sportskog programa 26. susreta, biće održana tradicionalna takmičenja u **futsalu, odbojci, atletici, stonom tenisu i šahu**. Očekuje se da će učešće na ovogodišnjim susretima uzeti preko **200 imama**, predstavnika svih okružnih odbora Udruženja Ilmijije, odnosno uposlenika muftijstava, medžlisa i institucija IZ u BiH, Mešihata IZ u Crnoj Gori, Mešihata IZ u Srbiji, te ekipa uposlenika institucija Rijasetu IZ u BiH.

Generalni medijski pokrovitelji susreta su **Media centar Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Media centar Mešihata Islamske zajednice u Srbiji i TV Sandžak.**

26.

**KULTURNO-
EDUKATIVNI I
SPORTSKI
SUSRETI**

**HUTBE I
PREDAVANJA**

DRUŽENJA

**POSJETE
ZNAMENITOSTIMA
SANDŽAKA**

**VEČER
KUR'ANA
I ILAHIJA**

**SPORTSKA
TAKMIČENJA**

**JEDINSTVO
I SARADNJA**

AKTIVNOSTI CHR HAJRAT

CHR HAJRAT RENOVIRAO KROV NA KUĆI PORODICE ZORNIĆ

U kući živi Hajrudin Zornić, dugogodišnji korisnik Vakufske kuhinje, koji već više od 16 godina redovno koristi njene obroke. Prepoznajući njegove potrebe i nastojeći da poboljša uslove života, CHR Hajrat je organizirao renoviranje krova, čime je riješen jedan od najvećih problema sa kojim se Hajrudin suočavao.

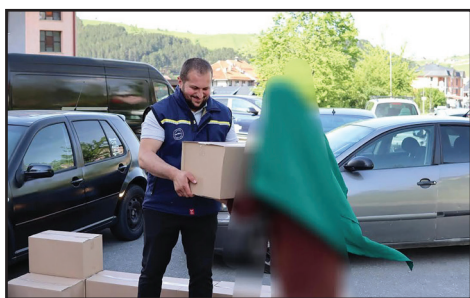
Pored obnove krova, u sobi u kojoj boravi Hajrudin postavljena je lamperija, čime je prostor učinjen toplijim i ugodnijim za svakodnevni život. Ovi radovi predstavljaju značajan korak ka obezbje-

đivanju dostojanstvenijih i kvalitetnijih uslova stanovanja.

Aktivnosti pomoći neće se zaustaviti na tome. U narednom periodu planirano je i renoviranje kupatila, što će dodatno unaprijediti higijenske i životne uslove u kući.

Mi ćemo nastaviti pomagati porodice koje se nalaze u stanju socijalne potrebe, nastojeći da kroz konkretne projekte unaprijedimo kvalitet života najugroženijih članova zajednice. Obnova doma porodice Zornić još je jedan primjer kako zajedničkom brigom, solidarnošću i humanošću možemo uljepšati svakodnevnicu onima kojima je pomoć najpotrebnija.

AKTIVNOSTI U JUŽNOM SANDŽAKU

Na području Južnog Sandžaka realizirana je velika dobrotvorna akcija podjele 160 humanitarnih paketa socijalno ugroženim porodicama, kao i bajramskih paketića za najmlađe. Akcija je provedena s ciljem da se porodicama u potrebi olakšaju bajramski dani i unese radost u domove djece širom regije.

Pored podjele prehrambenih i higijenskih paketa, posebna pažnja posvećena je jetimima, kojima su uručene stipendije kao vid kontinuirane podrške njihovom obrazovanju i odrastanju. Organizatori ističu da je ulaganje u obrazovanje djece bez jednog

ili oba roditelja od izuzetnog značaja, jer predstavlja ulaganje u sigurniju i bolju budućnost zajednice.

Brojni volonteri učestvovali su u pripremi i distribuciji pomoći, obilazeći porodice u više mjesta Južnog Sandžaka. Humanitarna akcija protekla je u duhu solidarnosti, zajedništva i brige za one kojima je pomoć najpotrebnija.

Zahvaljujemo se svim donatorima i ljudima dobre volje koji su podržali ovu akciju, a posebno Humanitarnoj organizaciji „Bošnjaci Frankfurta i dijaspora“, naglasivši da upravo zajednička odgovornost i humanost doprinose jačanju međusobnog povjerenja i pomoći u društvu.

PODJELA STIPENDIJA I POKLONA ZA JETIME

Organizaciji Mešihata Islamske zajednice i CHR Hajrat, u Novom Pazaru upriličena je podjela stipendija i bajramskih paketića za jetime - djecu bez jednog ili oba roditelja. Istovremeno, podjela stipendija i bajramskih paketića realizirana je i u ostalim sandžačkim gradovima, čime je još jednom potvrđena briga o najosjetljivijim kategorijama društva.

Ovaj projekat traje kontinuirano, a svakog mjeseca više od 250 jetima sa prostora Sandžaka dobija redovne stipendije koje im olakšavaju školovanje, odrastanje i svakodnevni život.

Veliku podršku ovom hairli projektu pružaju brojni donatori iz dijaspora i Sandžaka, prije svega Humanitarna organizacija Er-Rizk iz Beča, koja je preuzela stipendiranje stotinu jetima, zatim Džumertani iz Dortmunda, džemat Lajpcig, džemat Gazi Isa-beg iz Luksemburga, džemat Minster, Humanitarna organizacija „Bošnjaci Frankfurta i dijaspora“, kao i mnogi pojedinci iz Sandžaka i dijaspora koji nesebično pomažu ovu akciju.

Riječ je o ljudima i organizacijama koje godinama pokazuju visok stepen odgovornosti prema jetimima i porodicama kojima je pomoć najpotrebnija, svjesni da ulaganje u djecu znači ulaganje u budućnost zajednice.

CHR Hajrat je također ispred Vakufske kuhinje u Novom Pazaru organizirao podjelu humanitarnih paketa za korisnike kuhinje i socijalno ugrožene porodice sa prostora Novog Pazara.

Tokom prethodnih mjesec dana podijeljeno je 800 humanitarnih paketa, a pomoć je prvenstveno bila namijenjena onima koji zbog starosti, bolesti ili teških životnih okolnosti nisu u mogućnosti da dolaze do vakufskih kuhinja. Paketi su dostavljani muhačnim porodicama širom svih sandžačkih gra-

MAJKA KOJA JE PROMIJENILA SUDBINU SVOG SINA

Godine 1879. Mubaraka Khafadži, jednostavna egipatska seljanka iz jednog sela u pokrajini Kafr el-Šeih, udala se za Ibrahima Atu, nadničara koji je radio za dnevnicu. Zbog teških životnih okolnosti on ju je razveo dok je bila u posljednjim mjesecima trudnoće.

Mubaraka je zajedno sa svojom majkom i bratom otišla u Aleksandriju, gdje je rodila sina Alija Ibrahima Atu. Nije imala novca, nije imala podršku, nije imala nikakvu diplomu. Ali imala je nešto što se ne može kupiti – snažnu volju. Mogla je da se prepusti gorčini, da oplakuje svoju sudbinu ili da svoju bol prenese na dijete. Međutim, izabrala je drugi put. Prodavala je sir na ulicama Aleksandrije i skupljala novčić po novčić, sve dok nije uspjela upisati sina u školu Ras et-Tin. Kada je završio osnovnu školu, njegov otac se pojavio želeći da ga uzme, smatrajući da je to dovoljno obrazovanja.

Ali majčin san bio je veći od granica tadašnje stvarnosti. Pobjegla je sa sinom preko krova svoje kuće na krov susjedne kuće, a zatim ga odvela u Kairo kako bi nastavio školovanje.

Radila je kao služavka u porodici Es-Semaluti kako bi mogla finansirati njegovo obrazovanje, dok je on iz godine u godinu postizao sve veće uspjehe.

Godine 1897. upisao je Medicinski fakultet, a diplomirao 1901. godine. Nekoliko godina kasnije, kada se razbolio sultan Husein Kamil, a ljekari nisu mogli postaviti tačnu dijagnozu, doktor Osman Galib predložio je mladog doktora Alija Ibrahima. Izveo je složenu i veoma rizičnu operaciju koja je uspješno završena. Nakon toga imenovan je za konsultanta hirurga i ličnog ljekara sultana te je dobio titulu bega.

Godine 1922. kralj Fuad I dodijelio mu je titulu paše. Godine 1929. postao je prvi Egipćanin na položaju dekana Medicinskog fakulteta Univerziteta Fuad I, a kasnije je postao i rektor Univerziteta. Godine 1940. imenovan je za ministra zdravstva. Iste godine osnovao je Egipatsku ljekarsku komoru i postao njen prvi predsjednik, a bio je i član Parlamenta.

Sve to...

A čiji je bio sin? Sin nepismene žene, koja se razvela. Ali ona je posjedovala bistar um, veliko srce i viziju koja je nadilazila njene okolnosti.

Ovo nije samo priča o uspjehu. To je živi dokaz da svjesna i posvećena majka može izgraditi budućnost cijele porodice, pa čak i doprinijeti napretku cijelog društva.

Napoleonu Bonaparti pripisuje se izreka: „Najjače tvrđave Istoka su dobre majke.“

Zato borba za napredak društva nikada ne počinje samo oružjem. Ona počinje u domu, u majčinom naručju, gdje se odgajaju generacije koje mogu promijeniti svijet.

Sta vi mislite o priči Mubarake Khafadži? Da li i danas svjesna i posvećena majka može promijeniti sudbinu cijele porodice, kao što je to učinila prije više od stotinu godina.

dova, kako bi osnovne životne namirnice stigle do onih kojima su najpotrebnije.

Podsjećamo, u okviru sedam vakufskih kuhinja širom Sandžaka svakodnevno se pripremaju i distribuiraju obroci za oko 2000 članova, čime ove kuhinje predstavljaju jedan od najznačajnijih humanitarnih projekata na ovim prostorima.

Molimo Uzvišenog Allaha da obilato nagradi sve vakife, donatore i dobre ljude koji svojim prilozima podržavaju rad CHR Hajrat i omogućavaju realizaciju ovakvih humanitarnih projekata. Neka im Allah podari bereket u imetku, zdravlju i porodici, primi njihova dobra djela i upiše ih među one koji pomažu ljudima u potrebi.

Veliko interesovanje za upis u Medresu Gazi Isa-beg

BUDUĆI MEDRESANTI POLAGALI PRIJEMNI ISPIT

Veliko interesovanje za upis u Medresu Gazi Isa-beg zabilježeno je i ove godine, a broj prijavljenih kandidata gotovo je identičan prošlogodišnjem. Iz ove obrazovne ustanove poručuju da ih posebno raduje povjerenje roditelja, ali i kontinuiran rast interesovanja uprkos općem padu broja učenika u drugim školama.

O značaju interesovanja i odgovornosti, 20.06.2026. godine, govorio je direktor Medrese Gazi Isa-beg, hfz. Adnan-ef. Dupljak.

„I ove godine, hvala Bogu, imamo veliki broj kandidata, kao i prethodne godine. Molim Uzvišenog Allaha da nam olakša u obrazovanju, a prije svega u odgoju ove nove generacije, te da uz Njegovu dozvolu, zajedničkim radom i trudom sa roditeljima naših učenika i učenica, odgojimo generaciju kojom će On biti zadovoljan. Kao što je poznato i roditeljima i široj javnosti, suočavamo se sa nedostatkom prostora, posebno kada je riječ o Muškoj medresi. Nadam se, hvala Uzvišenom Allahu, da će u narednim danima, ili najkasnije u narednih nekoliko mjeseci, nova zgrada biti otvorena, jer su radovi gotovo u potpunosti završeni – kako na učionicama, tako i na administrativnom dijelu“, kazao je direktor Dupljak.

Poruke podrške uputio je i predsjednik Upravnog odbora Medrese dr. Enver-ef. Gicić.

„Djeca su emanet ovog svijeta i oni koji su imali sluha da brinu o svojoj djeci žele da ih odgoje najboljim mogućim odgojem. Da ih uče ono što je najbolje i najvrjednije, a to je da nauče vjeru, da budu vjernici, da budu dobri ljudi. Dragi medresanti, vi danas pišete novu stranicu vaše historije. Vi ste danas prešli prag zrelosti i od danas do kraja života vi ste u službi vjere. Vi ste stali u red nasljednika Poslanika Muhammeda, alejhi selam“, kazao je dr. Gicić.

Zamjenik predsjednika Mešihata, dr. Rešad-ef. Plojović, obraćajući se budućim medresantima, poručio je da odluka o upisu u Medresu predstavlja jednu od najvažnijih prekretnica u životu mladog čovjeka.

On je podsjetio da su velike promjene u historiji islama započinjale hrabrim odlukama, izrazivši uvjerenje da će i za nove učenike ulazak u Medresu biti početak puta koji će ih oblikovati kao odgovorne, obrazovane i korisne članove zajednice.

„Želim da ovaj vaš korak, kao što su Hidžra i Objava bile prekretnice u povijesti islama, bude prekretnica i u vašim životima. Neka Medresa postane mjesto vašeg duhovnog, moralnog i intelektualnog sazrijevanja, iz kojeg ćete izaći bogatiji znanjem, vrijednostima i iskustvom“, kazao je dr. Plojović.

Govoreći o tradiciji ove obrazovne ustanove, podsjetio je da je Medresa Gazi Isa-beg obnovila svoj rad 1990. godine zahvaljujući viziji i odlučnosti tadašnjih predstavnika Islamske zajednice, koji su u teškim okolnostima krenuli putem obnove vjerskog obrazovanja u Sandžaku.

Posebnu emociju u njegovom obraćanju izazvalo je prisjećanje na prve generacije učenika, među kojima je bio i sam dr. Plojović. Istakao je da danas, nakon više od tri i po decenije, Medresa svjedoči kontinuitetu i uspjehu svoje misije, jer među roditeljima novih učenika prepoznaje nekadašnje školske kolege, prijatelje i svoje bivše učenike.

„To je možda i najveća potvrda vrijednosti Medrese. Danas ovdje vidimo generacije koje su prošle kroz njene klupe, a sada svoju djecu dovode da nastave isti put. To govori da je Medresa izgradila povjerenje koje traje decenijama i da njena misija živi kroz nove naraštaje“, poručio je dr. Plojović.

Iz Medrese poručuju da će nastaviti predano raditi na obrazovanju i odgoju mladih, s ciljem da opravdaju povjerenje roditelja i odgovore izazovima savremenog društva, odgajajući generacije koje će nositi znanje, vrijednosti i identitet zajednice.

FINALNO TAKMIČENJE IZ ISLAMSKJE VJERONAUKJE

U organizaciji Vjersko-prosvjetne službe Mešihata Islamske zajednice u Srbiji, 6. juna 2026. godine, održano je prvo regionalno takmičenje „Upoznaj Poslanika Muhammeda s.a.v.s.“ za učenike četvrtog razreda osnovnih škola.

Nakon natjecanja na nivou škola, u finalnom takmičenju učešće je uzelo 43 učenika iz 11 osnovnih škola sa područja opština Novi Pazar, Tutin i Sjenica. Učesnici su pokazali visok stepen znanja o svom Poslaniku a.s., a najbolje rezultate postigli su:

- Prvo mjesto: Nahla Preljević, Muhamed Nur Dervišević, Zulejha Alibašić;
- Drugo mjesto: Talha Kapetanović, Munira Plojović, Merdan Ulić, Kevser Čelović;
- Treće mjesto: Mehmed Selek, Bilal Džanković, Zejneb Seher Jildirim, Merdija Smajović, Kadira Vejsilović.

Nakon takmičenja, koje se sastojalo iz pisanog i usmenog dijela, upriličena je dodjela nagrada i priznanja pobjednicima, kada se prisutnima u ime organizatora obratio i nagrade uručio zamjenik predsjednika Mešihata i rukovodilac Vjersko-prosvjetne službe dr. Rešad-ef. Plojović.

Dr. Plojović zahvalio se svim vjeroučiteljima koji su inicirali pomenuto takmičenje i sa svojim učenicima uzeli učešće u njegovoj realizaciji, te odao priznanje svim natjecateljima, istakavši da su plasmanom na finalno takmičenje svi pobjednici, jer su time potvrdili svoju ljubav prema Allahovom Poslaniku a.s., najljepšem uzoru na kojeg se trebaju ugledati svi vjernici, ali i proširili svoje znanje o njegovoj praksi i liku.

Pobjednicima su pripale vrijedne novčane nagrade, a svim učesnicima takmičenja uručena su priznanja i nagrade u vidu Mushafa i knjige.

HIDŽRETSKA SVEČANOST U TUTINU

U prelijepom ambijentu Centralne džamije u Tutinu, 16.06.2026. godine, nakon akšam namaza održan je svečani program u povodu Nove 1448. hidžretske godine.

Program je uljepšan učenjem ilahija u izvedbi hora imama Tutinskog medžlisa te prigodnim predavanjem predstavnika Mešihata IZ-e u Srbiji.

U ime džemata prisutne musafire, imame i džematlije poselamio je novoimenovani imam Centralne džamije Džengis-ef. Kučević, izrazivši zahvalnost na prisustvu vjernika i berićetu Hidžre.

U sklopu programa vjernike je poselamio i glavni imam Vahjudin-ef. Čosović koji je nakon selama delegaciji Mešihata uputio dovu da Hidžra bude pobjeda vjerničkih srca te pouka da kada sve uradimo i oslonimo se na Gospodara, uspjeh i podrška neće izostati.

Nakon nekoliko ilahija, salevata i tekbira, prisutne je poselamio i počastio poukama i porukama Hidžre zamjenik predsjednika Mešihata dr. Rešad-ef. Plojović.

Hidžra je pobjeda istine nad lažima i krivovjerstvom te historijski događaj

koji je promijenio povijest islama, poručio je dr. Plojović.

Hidžra je poruka da je Alah Uzvišeni uvijek na strani vjernika i istine, te da je obećao pobjedu i uspjeh muslimanima, kao što je dao pobjedu i uspjeh Poslaniku a.s. i njegovim ashabima.

Učenje, čitanje, knjiga je spas za našu zajednicu i ummet, a ne internet, društvene mreže koje često znaju biti izvor smutnje, ogovaranja i neislamskog ponašanja pojedinaca, te ne smiju biti izvor i mjesto gdje vjernici crpe svoje znanje i energiju.

Hidžra za sve nas danas je ostavljanje grijeha i pokajanje za ono što je pogrešno u našem životu, uz poziv da u duhu Objave, knjige i učenja ojačamo sebe i svoje porodice, da očuvamo vjeru i zajednicu.

Delegaciju Mešihata činili su dekan FIS-a dr. Enver-ef. Omerović, koji je dovom i krunisao program, kao i menadžer FIS-a Hilmo-ef. Ljajić.

SVEČANOSTI PREDŠKOLACA REUDE

U Kulturnom centru Novi Pazar, 16.06.2026. godine, održane su svečanosti povodom dodjele diploma i ispraćaja predškolaca Predškolske ustanove Reuda.

Diplome je ove godine primilo ukupno 448 mališana, od kojih je 328 iz Novog Pazara, dok su ostali polaznici područnih odjeljenja.

U okviru svečanog programa, u ime ustanove prisutnima se obratila upravnica PU Reuda msc. Elvira Mekić, koja je izrazila iskrenu zahvalnost roditeljima na povjerenju što su svoju djecu povjerali ovoj ustanovi, naglasivši da je svaki dječji korak emanet i velika odgovornost. Posebno je pohvalila rad vaspitačica, ističući njihovu nesebičnu ljubav, trud i predanost u odgoju djece.

U okviru programa prisutnima obratio se i predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić, koji je u svom nadahnutom i emotivnom govoru posebno istakao ulogu majke u odgoju djeteta, istakavši da su majke istinske heroine koje svojom dovom, strpljenjem i ljubavlju oblikuju karakter i dušu djeteta, usmjeravajući ga ka dobru, vjeri i plemenitim vrijednostima. Posebne riječi zahvalnosti uputio je i vaspitačicama, ističući da njihov rad predstavlja časnu i bla-

goslovljenu misiju koja ostavlja dubok trag u životima djece.

U okviru druge svečanosti prisutnima se obratio dekan Fakulteta za islamske studije dr. Enver-ef. Omerović, koji je govorio o odgoju kao emanetu i zajedničkoj odgovornosti porodice i društva, naglasivši značaj posvećenog rada u formiranju mladih generacija.

U okviru treće svečanosti prisutnima je govorio zamjenik predsjednika Mešihata dr. Rešad-ef. Plojović, koji je istakao da je PU Reuda prepoznatljiva po svom odgojnom radu i rezultatima koji se vide u daljem školovanju i životu djece, naglasivši da je to plod zajedničkog truda, rada i posvećenosti.

Na kraju je naglašeno da je ovaj lijepi događaj obilježen skromno, ali dostojanstveno, te da ove svečanosti predstavljaju krunu važnog perioda u kojem se kroz rad, odgoj i zajedništvo zaokružuje jedno poglavlje dječjeg odrastanja, uz dovu i želju da njihovi budući koraci budu ispunjeni dobrom, znanjem i berketom.

Dr. Rešad-ef. Plojović

FETVA I EMIN

O SIHRU, MORU I ODJEVANJU

PITANJE: Da li je dovoljno da vjernik u cilju zaštite i liječenja od sihira sam uči Kur'an, posebno ajete i sure koji se inače uče za tu namjenu, ili je potrebno da neko drugi to čini?

ODGOVOR: Pitanje sihira, ili bolje rečeno, problem sihira jeste jedan od veoma rasprostranjenih problema današnjice, ali i problem ranijih vremena. Stoga je potrebno aktualizirati ovaj problem i govoriti o njemu. Ranije smo govorili o težini grijeha osobe koja čini sihr, koja ga pravi za sebe ili nekoga drugog, sa namjerom da na određeni način utiče na neku osobu kako bi postigao željeni cilj i istakli da je činjenje sihira, po mišljenju većeg dijela islamske uleme, djelo koje izvodi iz vjere, a to znači da osoba koja ga čini postaje murted - odmjelnik od vjere.

S obzirom da je sihr stvarnost i da se putem njega mogu uzrokovati brojni problemi i bolesti, potrebno je poduzeti sve mjere zaštite, a potom i liječenja ukoliko se utvrdi da je osoba opsihična.

Sto se tiče preventive ili zaštite od sihira, pored učenja sura El-Muavizetajn (Felek i Nas), Ajetu-l-kursije, nekih drugih ajeta i dova Poslanika a.s. koje se prenose kao oblik zaštite i liječenja, osoba mora svoje ponašanje uskladiti sa propisima vjere, to jest dužna je izvršavati sve ono što je Uzvišeni Allah propisao, jer je to način da se šejtanu ne dozvoli približavanje osobi, a to znači: biti uvijek sa abdestom, redovno obavljati namaz, biti čist od drugih oblika nečistoće, ne boraviti na prljavim i mjestima gdje se čine grijesi prema Allahu dž.š., biti propisno odjeven i sl. Mnogo je manja vjerovatnoća i rjeđe se događa da objekat sihira bude osoba koja je u potpunosti svoje ponašanje uskladila sa propisima vjere, već su sihr izložene osobe koje se odaju raznim grijesima, javno i tajno, ili se drže sa takvim osobama, tako da dozvole prokletom šejtanu da nađe put do njih. Uzvišeni Allah kaže: *"Zaista on (šejtan) nema nikakvu vlast nad onima koji vjeruju i koji se u Gospodara svog uzdaju."*

Težina sihira i način liječenja zavise od vrste sihira, odnosno njegove namjene i načina na koji je učinjen.

Ukoliko se radi o liječenju sihira koji je namijenjen određenoj osobi koja je potpala pod njegov uticaj, liječenje je veoma teško, tako da u ovom slučaju nije dovoljno samo učenje i činjenje prethodno spomenutog, već je potrebno pristupiti liječenju Kur'anom, učenjem određenih dijelova kur'anskih sura i drugim sredstvima kojima se djeluje na džine, koji opsjednu ljudsko tijelo i um, kako bi ga napustili. U ovom slučaju nije dovoljno da osoba sama sebi uči Kur'an. Zapravo, to nije ni moguće, jer osoba koja je opsihična na ovaj način, izbjegava učenje Kur'ana, osjeća tegobe prilikom njegovog učenja i sl., tako da to mora učiniti neko drugi, ko je stručan za to. Svaka osoba može povremeno sama sebi učiti ajete rukje, ili slušati u svojoj kući, automobilu i sl., u cilju zaštite, ali samo liječenje na ovaj način kada je osoba u teškom stanju je iz prethodno pomenutih razloga otežano ili nemoguće.

Drugi oblik sihira, također težak, ali blaži od prethodnog, jeste da osoba bude izložena sihru koji nije namijenjen njoj lično, već drugoj osobi. U ovom slučaju pristupa se prethodno spomenutom načinu liječenja, koje može biti lakše i efikasnije nego u prvom slučaju.

Treći oblik sihira jeste lemes ili ograma, to jest

kada džin ne uđe u tijelo osobe, već je samo dotakne, odnosno ostvari se kontakt, vrlo često nena-mjeran, između osobe i džina, koji ostavi negativan uticaj na osobu. U ovom slučaju liječenje je znatno lakše nego u prethodna dva slučaja, jer je njegova jačina slabija.

U vremenu u kojem živimo vrlo često se susrećemo sa osobama koje traže pomoć u liječenju od ove vrste bolesti, tako da je i liječenje postalo izazovno i atraktivno za mnoge, jer su vidjeli u tome priliku za ličnu dobit, ne obraćajući mnogo pažnju da li novac koji dolazi od osobe sa velikim iskuse-njem jeste zaslužena zarada, ili je ona proizvod ob-mane, neizvršenog posla u potpunosti, a nekada i prevare.

Savjetujem svima koji osjećaju različite tegobe da se za pomoć najprije obrate stručnim licima, to jest ljekarima, pa ukoliko ne bude rezultata, ili bude postojala pretpostavka da se radi o raznim oblici-ma sihira, da pomoć ili savjet potraže od upućenih osoba, da se posavjetuju sa svojim imamima, koji će im objasniti situaciju ili ih uputiti na ljude od po-vjerenja, koji im mogu pomoći i neće zloupotrijebiti njihovu situaciju.

Obraćanje svakome, činjenje i korištenje sva-čega u svrhu liječenja, ne obraćajući pažnju na stav vjere po tom pitanju, vrlo često još više po-većava problem, izlaže osobu velikim troškovima i baca je u očaj, a sa druge strane osobu odvodi u grijeh, udaljava je od Allahove dž.š. milosti i pomoći koja je od presudnog značaja za rješavanje ovih i svih drugih problema sa kojima se ljudi suočavaju. Jer Allah Uzvišeni je taj Koji Svojom milošću nakon iskušenja bolešću daje lijek i ozdravljenje.

PITANJE: Kakav je stav islamske uleme prema odlasku na more i boravku na plažama?

ODGOVOR: Pitanja koja se tiču odlaska na more, boravka muslimana na plažama, aktuelna su svake godine u ovo doba i o tome je bilo go-vora ranije, ali ono što želim istaći jeste da islam postavlja jasne principe i mjerila halala i harama, tako da more ili sama plaža, u osnovi, sami po sebi nisu zabranjeni, ali ih ono što se na njima dešava može učini zabranjenim.

Nesporno je da morska voda, vazduh pored mora, posebno u jutarnjim satima, sunce i pijesak vrlo često blagotvorno i ljekovito djeluju na čovjeka, to jest pozitivno se odražavaju na njegovo zdravlje, zbog čega se vrlo često može čuti i pre-poruka ljekara da se zbog određenih bolesti, poput bolesti kostiju, kože itd., treba izdvojiti određeni dio vremena koji će se provesti pored mora, u pijesku na plaži, ili kako već ljekari savjetuju.

Nesporno je također i to da islam najstrožije zabranjuje razgolićavanje muškaraca i žena, to jest otkrivanje stidnih dijelova, miješanje i gledanje u ono što je zabranjeno od dijelova tijela, a to je ne-što što je prva asocijacija kada se pomene more i boravak na plaži.

Činjenica je također da su i ulice gradova u kojima živimo prepune osoba koje nisu propisno odjevene, gdje naše sugrađanke muslimanke i druge, umjesto da svoje tijelo pokrivaju, kako je i propis, sve više ga otkrivaju, tako da je čovjek koji se kreće ulicom, ili sjedi pred svojom kućom, u svakom trenutku u prilici gledati u zabranjeno i po-činiti prijestup, tako da mu za tu vrstu grijeha nije uopće potrebno more.

Stoga, stvar je potpuno jasna i jednostavna, ukoliko musliman i muslimanka svoj boravak u primorskom gradu mogu uskladiti sa propisima vjere koristeći njegove blagodati, ako mogu izbjeći

miješanje i razgolićavanje, to jest gledanje u za-branjeno ili pokazivanje zabranjenog, ne postoji nikakva sumnja u dozvolu takvog boravka.

Međutim, ukoliko će boravak na moru i plaži biti praćen miješanjem sa drugim osobama, gle-danjem u zabranjeno, sopstvenim razgolićava-njem i izlaganjem svoga tijela drugima, onda je ne-sumnjivo takav čin potrebno izbjeći, jer će osoba u suprotnom biti grješna i odgovorna pred Uzviše-nim Allahom dž.š.

PITANJE: Koji je neophodan dio odjeće muš-karcu za ispravnost namaza?

ODGOVOR: Jedan od uslova ispravnosti na-maza jeste propisna odjevenost ili, drugim riječi-ma, pokrivenost stidnih dijelova tijela, što se odno-si kako na muškarca tako i na ženu. Sva islamska ulema složila se da kada je tijelo žene u pitanju ono mora biti u cijelosti pokriveno, osim lica i šaka, kako u namazu tako i van njega, a na to upućuju brojni kur'anski ajeti i hadisi Resulullaha a.s.

Za razliku od žene, tijelo muškarca nije u ci-jelosti avret, već ono što prema propisima islama mora biti pokriveno jeste dio od pupka, pa do ispod koljena.

Međutim imajući u vidu važnost namaza i či-njenu da čovjek obavljajući ga staje pred Uzvi-šenim Gospodarom, jasno nam je da on mora pokazati maksimalnu pristojnost, bilo da se radi o načinu stajanja u namazu, obavljanju namaskih ruknova ili odjeći u kojoj obavlja namaz. Imajući u vidu tu činjenicu, pravnici hanefijskog mezheba smatraju da je muškarcu mekruh – pokuđeno (tj. utiče negativno na potpunost nagrade za namaz) klanjati bez pokrivanja gornjeg dijela tijela ili golih ramena, ako je u mogućnosti pribaviti odjeću.

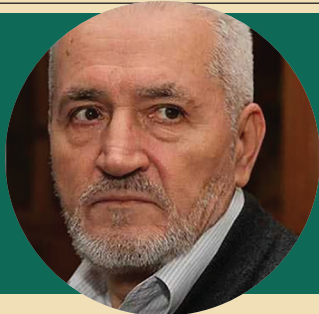
Posmatrajući naše džematlije, posebno one iz redova omladine, primjetno je određeno opuštanje u tom pravcu. Dosta je onih koji namaz obavljaju u šorcevima, koji jedva sežu do koljena ili trik-majica, što iako nije izričito zabranjeno, ipak u odre-đenoj mjeri izražava nepristojnost i neozbiljnost koja se nikako ne smije naći kada je u pitanju namaz u džamiji i džematu, posebno džuma namaz.

Dotična odjeća, iako zadovoljava propisani mi-nimum u odijevanju i može biti korištena u trenu-cima odmora ili slobodnom vremenu, ne bi smjela biti način odijevanja onoga ko odlazi u džamiju, staje pred Allaha dž.š. radi obavljanja namaza, a posebno džume, koja se obavlja jednom nedjeljno. Uzvišeni Allah nas u Kur'anu podstiče i naređuje nam lijepo odijevanje kada hoćemo molitvu oba-viti i kaže: *"O sinovi Ademovi, lijepo se obucite kad molitvu hoćete obaviti..."* (El-E'araf, 31)

Moja preporuka i savjet svima jeste da kada žele namaz obaviti to čine odjeveni onako kako priliči osobi koja staje pred Uzvišenim Gospoda-rom, Njemu pada na sedždu, Njega hvali i veliča, a to podrazumijeva minimalno majicu kratkih ru-kava, nikako trik majicu, te pantalone, koje tokom ljeta mogu biti od lakših materijala, koji čovjeku ne pričinjavaju nikakvu poteškoću, ili izuzetno komot-nog sorca, čija dužina seže dovoljno ispod koljena.

Vaša pitanja šaljite na e-mail:
fetve@glas-islama.com
Odgovore očekujte u prvom
narednom broju.

PLODOVI ZNANJA I MUDROSTI

Mr. Muharem-ef. Omerdić
PRIREDIO

[6. DIO]

NE ODGAĐATI UČINITI DOBRO DJELO

Imam Ummeta Sufjan es-Sevri rekao je: "Kada naumiš dati sadaku, učiniti to dobro djelo odmah, ili bilo kakav drugi hajr. Požuri prije nego što se šejtan ispriječi između tebe i tog naumljenog djela." (*Hiljetu-l-evlija*, 62)

Allah Uzvišeni kaže: "I požurite ka oprostui Gospodara svoga..." (Alu 'Imran, 133)

Poslanik, alejhisselam, veli: "Požurite sa dobrim djelima." "Odugovlačenje je jedan od šejtanovih vojnika." "Dunjaluk je kratka sjena - malo ostaje, a mnogo zavora."

ZNAKOVI NESREĆE

Rekao je El-Fudajl ibn 'Ijad, rahimehullah: "Pet je znakova nesreće: tvrdokornost srca, suhoća oka, pomanjkanje stida, žudnja za dunjalukom i velika želja za dugim životom."

Šejh Ebu Nasr es-Safari el-Ensari je molio: "O dušo moja, ne kloni pred radom, na dobru, na pravdi i ne odgađaj dobročinstvo. Svakom radniku na dobru se zavidi, a svaka nesreća i zlo je pri lijenčini."

GRIJESI SU NEDAĆA VJERNIKU

Rekao je Imam Ibnu-l-Kajjim, rahimehullah: "Prava nedaća, uistinu, nije ništa drugo do grijesi i njihove posljedice, a pravo blagostanje su pokornosti Allahu Uzvišenom i njihove tekovine. Ljudi nedaće su poklonici grijeha čak i ako su im tijela zdrava, a sretnici blagostanja su pokornici dobra makar im tijela bila slaba." Ova njegova misao oslanja se na riječi Uzvišenog Allaha rečene u Kur'anu: "Ko čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je - Mi ćemo mu dati lijep život." (En-Nahl, 97)

MUDRE RIJEČI ASHABA ABDULLAH IBN 'AMRA IBN EL-ASA

- Koji su milosni bit će pomilovani od Milostivog. Budite milostivi prema onima na Zemlji, pa će se Onaj na nebesima smilovati vama.

- Najbolji među vama su oni koji su najbolji prema svojoj porodici.

- Čovjekova prava vrijednost je u njegovom moralu i iskrenosti.

- Znanje bez djela je poput voćke bez ploda.

Prenosi se da je Hasan el-Basri, rahimehullah, ugledao starca na dženazi, pa ga upita nakon što su ukopali mejita: "Tako ti Allaha, da li smatraš da li bi ovaj merhum kog smo zakopali želio da se ponovo vrati na dunjaluk, pa da čini dobra djela i kaje se za grijeha?" "Svakako", odgovori starac. Onda mu mudri Hasan reče: "Pa šta je s nama, subhanallah, još nismo dostigli stepen mrtvih." Zatim je otišao sa mezarja govoreći: "Kakav se samo vaz krije u ovoj dženazi, kakva pouka, samo da je živih srca koja će tu pouku primiti."

- Ko mnogo šuti bit će sačuvan od nebrojenih grešaka.

- Nije bogatstvo u mnoštvu imetka, nego u bogatstvu duše.

- Čuvaj svoj jezik, jer mnoge nesreće počinju riječima.

- Strpljenje pri prvom udaru nevolje je pravo strpljenje.

- Najdraža vjernička djela Uzvišenom Allahu su ona koja su ustrajna, makar bila i mala.

- Pravednost prema ljudima je dio bogobojažnosti.

O ISKRENOSTI U IBADETU

El-Hafiz el-Emir es-San'ani, rahimehullah, rekao je:

- Djelo se ne prima osim sa iskrenim nijetom i slijeđenjem Poslanikovog sunneta.

- Malo djelo uz iskrenost biva veliko kod Allaha, a veliko djelo bez iskrenosti nema vrijednosti.

- Iskrenost je da tvoje javno stanje i tajnost budu isti.

- Iskrenost je da tvoje tajno stanje bude bolje od javnog.

- Ko traži znanje radi Allaha - ono ga popravi, a ko ga traži radi dunjaluka - ono je dokaz protiv njega.

- Srce koje je vezano za Allaha, džellešanuhu, nalazi smiraj i kada je dunjaluk nemiran.

OBAVLJANJE HADŽA SVAKE GODINE

Imam En-Nevevi, Allah mu se smilovao, rekao je: - Naši učenjaci kažu: "Od farz-i kifaje (kolektivne obaveze) jeste da se Kaba sa nijetom hadža posjeti svake godine, tako da ne ostane zapostavljena. Ne uvjetuje se određeni broj onih koji će ispuniti ovu obavezu, nego je cilj da se, uopćeno, desi obavljanje hadža od strane šerijatski obaveznih (mukellefa) svake godine, makar to bilo jedan hodočasnik." (*El-Idahu fi menasiki-l-hadždži ve-l-'umra*, 438)

TRAJANJE BORAVKA NA ALLAHOVOM PUTU

Prenosi se od Abdullaha ibn Tâvusa, rahimehullah, da je rekao: "Moje putovanje s ocem do Mekke trajalo bi mjesec dana, a kada bismo se vraćali, putovali bismo dva mjeseca. Upitao sam ga zašto je to tako, a on mi je rekao: - Do mene je doprla predaja da čovjek ostaje na Allahovom putu sve dok ne stigne svojoj kući." (Ibn Sa'd, *Et-Tabakat*, 8/197)

IBRAHIM IBNI EDHEM O DUNJALUKU

- Ko zavoli Allaha, džellešanuhu, bude mu

olakšano odricanje od dunjaluka.

- Nije bogat onaj ko posjeduje mnogo imetka, nego onaj kome je i malo dovoljno.

- Ko zavoli Allaha, džellešanuhu, njemu ovaj svijet postaje beznačajan.

- Istinski bogat čovjek je onaj kome je dovoljno ono što ima.

- Odricanje od dunjaluka nije u tome da ništa nemaš, nego da tebe ništa ne posjeduje.

- Ako želiš znati svoj položaj kod Allaha, džellešanuhu, pogledaj čime te zaokuplja ono što On voli.

- Ljudi! Tako mi Allaha, nismo stvoreni za prolaznost već za vječnost, iz prolazne kuće prelazimo u vječnu.

NEIZVJESNOST VELIKIH ASHABA

Rekao je Omer, radijallahu anhu: - Kada bi glasnik sa nebesa povikao: "O ljudi, svi ćete ući u Džennet osim jednog čovjeka", pobojao bih se da sam to ja.

Kazao je Osman, radijallahu anhu: "Kada bih se našao između Dženneta i Džehennema, u iščekivanju gdje ću završiti, radije bih odabrao da postanem prašina prije nego da saznam gdje ću završiti."

NISU JOŠ DOSTIGLI STEPEN UMRLIH

Prenosi se da je Hasan el-Basri, rahimehullah, ugledao starca na dženazi, pa ga upita nakon što su ukopali mejita: "Tako ti Allaha, da li smatraš da li bi ovaj merhum kog smo zakopali želio da se ponovo vrati na dunjaluk, pa da čini dobra djela i kaje se za grijeha?"

"Svakako", odgovori starac.

Onda mu mudri Hasan reče: "Pa šta je s nama, subhanallah, još nismo dostigli stepen mrtvih."

Zatim je otišao sa mezarja govoreći: "Kakav se samo vaz krije u ovoj dženazi, kakva pouka, samo da je živih srca koja će tu pouku primiti."

ČIŠĆENJEM OD GRIJEHA DO SRETNE VJEČNOSTI

Rekao je Jahja ibn Mu'az er-Razi, rahimehullah:

- Uzimajte za bliske prijatelje one koji vas upozoravaju na pogubnost grijeha, ukazuju vam na prljavštinu i mahane duše i vode vas Onome Koji zna sve tajno i skriveno.

- Čudi me onaj ko traži Allahovu blizinu, a od Njega se udaljava grijешenjem.

- Pokajanje briše grijeh, a poniznost pokajnika ga uzdiže.

- Ovaj svijet je kratak san, a budući je vječna stvarnost.

VAZ NAM HIDŽRA KAZUJE

Dr. Harun-ef. Eminagić
AUTOR

„I požurite oprost od Gospodara svoga i Džennetu koji je pripremljen za one koji su Boga svoga svjesni.“ (Ali 'Imran, 133)

U ponedjeljak, 15.06.2026. godine, nastupio je 1. muharrem 1448. hidžretske godine. Ovih dana u dubinama svojih srca oživljavamo sjećanje na Hidžru i svoju dušu oplemenjujemo razmišljanjem o porukama koje nam donosi ovaj izuzetni događaj. Uzvišeni Allah u Svojoj časnoj Knjizi, kada govori o Hidžri, kaže: „Ako ga vi ne pomognete – pa pomogao ga je Allah onda kad su ga oni koji ne vjeruju prisilili da ode, kad je s njim bio samo drug njegov, kada su njih dvojica bila u pećini i kada je on rekao drugu svome: „Ne brini se, Allah je s nama“, pa je Allah spustio smirenost na druga njegovu, a njega pomogao vojskom koju vi niste vidjeli i učinio da riječ nevjernika bude donja, a Allahova riječ, ona je – gornja. Allah je Silan i Mudar.“ (Et-Tevba, 40)

Obavezni smo iz Poslanikove hidžre neprekidno uzimati pouku i iznova iz njenih univerzalnih poruka crpiti snagu na našem putu ka sreći i spasu. Ne mogu se u ovim redovima sve poruke Hidžre spomenuti, ali ne treba zaboraviti da je temeljna poruka Hidžre, kako h. Aiša, radijallahu anha, prenosi: „Nema hidžre poslije osvojenja Meke, nego džihad i nijjet“, tj. ima borba sa sobom i borba za što više dobrih djela u knjizi naših djela. Upitana o Hidžri, h. Aiša, radijallahu anha, rekla je da muslimani bijahu slabi, nezaštićeni, progonjeni, pa se morahu seliti i napustiti svoj prostorni zavičaj da sačuvaju vjeru. Danas, nastavlja ona, muslimani su organizirani, jaki, subjekat su društvenih i globalnih tokova, a ne objekat, te nema potrebe za hidžrom, ali ima obaveza da se bori, sa sobom prije svega, kako ne bi ugrozili i u pitanje doveli tu našu sigurnost.

Prvi vaz Hidžre jeste da će Uzvišeni Allah čuvati vjeru, ali i one koji na tom putu nailaze na poteškoće. Ogromna većina današnjih vjernika svojim odnosom prema poteškoćama jasno pokazuje slabost svoga imana. Teško nam padaju teškoće. Hidžra je upravo ta koja nam jača snagu imana i uči nas da u teškoćama nismo sami, da je tu uvijek uz nas Uzviše-

ni Gospodar. Nije li, poštovana braćo, hazreti Pejgamber Bogu najdraže stvorenje, radi koga je sve stvoreno, miljenik, najodabraniji Poslanik koji je kročio u dubine nura koje bi spalile i meleka, koji je bio počašćen Mi'radžom, kojem se dova nije odbijala? Nije li taj čovjek bio primoran da trpi uvrede u Mekki i Taifu, nije li krenuo vrelim pustinjским pijeskom put Medine, krvavih mubarek tabana? Da li je ikada Poslanik kazao da na taj put neće, da mu je teško? Ne kaže li on Ebu Bekru: „Ne boj se. Pa Allah je sa nama.“ Moramo naučiti da u svakoj situaciji dajemo sve od sebe što možemo - na radnom mjestu, u zajednici, u džematu, u porodici, a onda da na kraju tog svog truda činimo dovu dragom Rabbu da to pomogne. Hidžra nas uči da je to recept za uspjeh.

Drugi vaz: Poslanik putuje sa prisnim svojim prijateljem Ebu Bekrom, koji ga svojim tijelom brani od zmijske kad su bili u pećini. Ebu Bekr se brine šta će biti sa islamom ako ih nađu, ali ne zbog sebe, već brine zbog Poslanika. Prijatelj u vjeri u ime Boga. Koliko smo mi bliski jedni drugima? Koliko smo spremni braniti jedne druge? Svjedoci smo suprotnih situacija koje danas vladaju među nama: netrpeljivost, međusobna isključivost, zavist, međusobno napadanje, potvora, sumnjičenje. Hidžra nas uči da pridemo jedni drugima, da se istinski u ime Boga zavolimo i stanemo jedni uz druge, a to je duhovni saf. Kako u namazu stajemo jedan pored drugog, zbijeni i ne damo šejtanu prostor između nas, tako nas Hidžra uči da takvi i u životu jedni sa drugima trebamo biti, ne dozvoliti da između nas stoje navedene negativnosti.

Treći vaz: Hidžra nam daje primjer muhadžira i ensarija. Nezabilježan je slučaj do tada da se ljudi tako zbliže i dijele ono što imaju. Njih je zbližila vjera i nada u Božiju milost. Jesmo li mi danas kao muhadžiri i ensarije Hidžre postupili? Koliko danas pomažemo ljudima koji su muhtačni naše pomoći, koliko pomažemo ljudima koji će prve pahulje snijega dočekati bez krova nad glavom bježeći od ratnog viora i ratnih strahota sa kojima su

iskušani, a mi nismo? Niko od nas ne traži da to činimo ugrožavajući svoju egzistenciju, ali koliko smo uopće svjesni teškog stanja velikog broja naše braće „muhadžira“?

Četvrti vaz: Hidžra znači napuštanje, seobu. To nije bijeg, kako neprijatelji islama to žele predstaviti. I mi imamo svoju hidžru. To je napuštanje grijeha i seoba ka dobrim djelima, čvrstoj vjeri u Uzvišenog Stvoritelja. Kur'an veli: „I požurite oprost od Gospodara svoga i Džennetu koji je pripremljen za one koji su Boga svoga svjesni.“ (Ali 'Imran, 133) Ni to nije nimalo lahak put. Valja na tom putu pobijediti šejtanske vesvese koje su postavljene gotovo na svakom našem koraku. Slasti imana i slasti Božije milosti nemojmo očekivati da osjetimo nakon prvog pokajanja. I Poslanik kada kreće ka Medini ide zaobilaznim putem. Put do duhovnog dobra nije put prečice. On je put naše istrajnosti, našeg *istikameta* da se svaki dan trudimo da stepen svog imana podignemo na višu razinu i da svaki dan težimo tome da nam Uzvišeni Allah bude bliži i draži.

Peti vaz: Govoreći o Hidžri ne možemo a da ne spomenemo Suraku, koji je zaslijepljen dunjalukom, pred očima mu nagrada - stotinu deva i kao bez glave juri da sustigne i uhvati najodabranije biće. Koliko smo mi danas oličeni u liku Surake? Ne trčimo li i mi mnogi danas poput njega da uhvatimo što više dunjaluka, a da pritom gazimo sve duhovno što nam dolazi na tom putu? Trčeći da steknemo dunjaluka što više zapostavljamo svoju vjeru, nemamo vremena za nju. Suraka je potonuo do koljena u pijesak, a mi smo mnogi potonuli u dunjaluk puno dublje. Suraka je imao dovoljno razuma da se na vrijeme dozove pameti, pa to i mi trebamo uraditi ovih dana kada se prisjećamo Hidžre. Islam nije protiv dunjaluka. Naprotiv, Poslanik nam kaže da trebamo raditi kao da nikada nećemo otići sa dunjaluka, ali isto tako kaže da je dunjaluk ahiretska njiva - što zasiješ to i požanješ te da radimo kao da ćemo sutra sve ostaviti. Dakle, srednju put - put sticanja imetka, ali i put duhovnog zadovoljstva.

HIDŽRA – PUT KOJI NE PRESTAJE

Hfz. doc. dr. Maid-ef. Ibrahimović
AUTOR

Hidžra jezički znači (pre)seljenje; selo (u južnoj Arabiji, naseljeno Muhamedovim a.s. potomcima). (Muftić Teufik, *Arapsko-bosanski rječnik*, El-Kalem, IV izdanje, Sarajevo, 2017, str. 1809)

Povijesno, Hidžra znači preseljenje Allahovog Poslanika, alejhi selam, i ashaba iz Mekke u Medinu. U duhovnom smislu hidžra je pokoravanje Allahu dž.š. ostavljajući ono što je Allah, dželle šanuhu, zabranio. Hidžra nije samo fizičko preseljenje s jednog mjesta na drugo, već je ona duhovno uzdizanje svakog čovjeka jačajući svoju vjeru, svoj iman i svijest o Allahu, dželle šanuhu, te razvijanje odlučnosti da se vlastiti život podredi Allahovom zadovoljstvu. Važno je razvijati svijest o Allahu, dželle šanuhu, kakvu je pokazao Poslanik, alejhi selam, u pećini govoreći svom prijatelju Ebu Bekru, radijallahu anhu: „Ne boj se, Allah je s nama.“ (Et-Tevbe, ajet 40) Izgraditi svijest o Allahu, dželle šanuhu, kada smo u dobru, ali i kada smo u iskušenju znajući da će nam Allah, dželle šanuhu, pomoći u svakoj situaciji.

Hidžra nije samo historijski događaj. Ona je mnogo više od toga – ona je trajni poziv svakom čovjeku da se mijenja, popravlja, izgrađuje moralne vrline i da se kreće putem dobra. Hidžra je simbol napuštanja svega što udaljava od istine i okretanja ka onome što vodi ka Allahovom zadovoljstvu.

Allah, dželle šanuhu, nam govori: „Oni koji vjeruju i iseljavaju se, i u borbi na Allahovu putu zalažu imetke svoje i živote svoje, i oni koji daju utočište i pomažu, oni jedni druge nasljeđuju...“ (El-Enfal, 72)

Ibn Kesir, objašnjavajući ovaj ajet, kaže: „Uzvišeni Allah, dželle šanuhu, spomenuo je vrste vjernika i podijelio ih na: muhadžire - koji su napustili svoje domove, imetke i došli da

U suštini, hidžra je put srca i duše. To je borba čovjeka sa samim sobom, sa svojim slabostima, strastima i pogrešnim navikama. Borba sa svim negativnim uticajima, a promoviranje i izgrađivanje svih dobrih osobina kod svakog čovjeka, kao što su pomaganje, dobrota i dijeljenje vlastitog dobra koje su pokazale ensarije prema muhadžirima. Svaki trenutak u kojem se čovjek odluči da ostavi grijeh i učini dobro djelo jeste njegova individualna, tj. pojedinačna hidžra. To je put koji ne prestaje, jer čovjek stalno ima priliku da bude bolji nego jučer, da bude bolji sutra nego što je danas.

pomognu Allaha i njegova Poslanika i utvrde njegovu vjeru, žrtvujući pritom svoje imetke i svoje živote; ensarije - to su muslimani od stanovnika Medine koji su dali utočište njihovoj braći muhadžirima u svojim domovima i utješili ih svojim imecima te pomagali Allaha i Njegovu Poslanika borbom zajedno sa njima; za njih vrijedi: ...oni jedni druge nasljeđuju. Znači, svaki je od njih preči jedan drugom od bilo koga. Tako je Allahov Poslanik, alejhi selam, pobratimio muhadžire i ensarije, svaka dvojica su braća, stoga su jedni druge nasljeđivali nasljedstvom prije rodbinstva, tako da je to Uzvišeni Allah, dželle šanuhu, dokinuo naslijeđem.“ (Muhamed Nesib er-Rifa'i, *Tefsir ibn Kesir*, Visoki saudijski komitet za pomoć BiH, II izdanje, Sarajevo, 2002. god, str. 533)

Prenosi se od Abdullaha b. Amra da je Poslanik, alejhi selam, rekao: „...Muhadžir je onaj koji ostavi ono što je Allah zabranio.“ (Muhamed b. Ismail el-Buhari, *Sahihu-I-Buhari*, Zbirka IV, Visoki saudijski komitet za pomoć BiH, Sarajevo, 2009, br. hadisa 6484, str. 612) U ovom hadisu nazire se da je hidžra napuštanje svega onoga što je Allah, dželle šanuhu, zabranio. Od svakog vjernika traži se da bude svjestan odgovornosti koju je preuzeo na sebe. Vjernik nastoji da se kloni grijeha i svega onoga što je Allah, dželle šanuhu, zabranio. Hidžra je preseljenje iz stanja grijeha u stanje pokornosti i poslušnosti Allahu, dželle šanuhu; iz stanja nespokoja, uznemirenosti, pesimizma u stanje bogobojaznosti i optimizma; iz stanja nemoći, krhkosti, slabosti u stanje snage i beskompromisnosti, nepokolebljivosti, ustrajnosti i odlučnosti; iz stanja mržnje, zavisti, omalovažavanja u stanje međusobne ljubavi, poštivanja i uvažavanja.

Hidžra je da se brinemo o porodici, džematu i zajednici. Islamska zajednica mora biti jaka, složna, jedinstvena, organizirana i stabilna. Ako želimo uspjeti moramo čuvati i iz-

građivati svoju zajednicu pomažući je svojim znanjem, imecima i na svaki drugi način kako bi Islamska zajednica bila intenzivna i snažna.

U suštini, hidžra je put srca i duše. To je borba čovjeka sa samim sobom, sa svojim slabostima, strastima i pogrešnim navikama. Borba sa svim negativnim uticajima, a promoviranje i izgrađivanje svih dobrih osobina kod svakog čovjeka, kao što su pomaganje, dobrota i dijeljenje vlastitog dobra, koje su pokazale ensarije prema muhadžirima. Svaki trenutak u kojem se čovjek odluči da ostavi grijeh i učini dobro djelo jeste njegova individualna, tj. pojedinačna hidžra. To je put koji ne prestaje, jer čovjek stalno ima priliku da bude bolji nego jučer, da bude bolji sutra nego što je danas.

Hidžra nas uči žrtvi i strpljenju. Poslanik, alejhi selam, i njegovi ashabi ostavili su svoje domove, imetak i sigurnost radi vjere i Allaha, dželle šanuhu. Danas se od nas možda ne traži takva fizička žrtva, ali se traži da ostavimo loše postupke, nepravdu, nered, smutnju, oholost i sve ono što nas udaljava od istinskih vrijednosti i od Allaha, dželle šanuhu.

Također, hidžra nas podsjeća da svaki novi početak nosi nadu u bolju budućnost bez obzira na greške iz prošlosti, jer vrata pokajanja kod Allaha, dželle šanuhu, su uvijek otvorena. Hidžra nas uči da nikada nije kasno da krenemo pravim putem i da se približimo Gospodaru.

Zato je hidžra put koji nikada ne prestaje. Ona traje u svakom vremenu, u svakom srcu i duši koja želi promjenu unutar sebe, ali i okoline koja nas okružuje. Neka i naša hidžra bude iskrena – neka nas udalji od tame, a približi ka svjetlu; od slabosti ka snazi vjere i od nemara ka svjesnom i predanom životu u Allahovoj blizini.

HIDŽRA KAO ŽIVOTNI PUT

Edin Redžepović
AUTOR

Put Hidžre predstavlja trajno uputstvo muslimanima za njihovo cjeloživotno putovanje ka Allahovom zadovoljstvu i ahiretskom uspjehu. Put prema Ahiretu nije lagan niti lišen iskušenja; na njemu će čovjek neprestano nailaziti na prepreke, kušnje i izazove koji ispituju snagu njegove vjere, ustrajnosti i strpljenja. Da bi prešao taj put, vjernik mora biti spreman napustiti zonu komfora.

O bilježili smo početak Nove 1448. hidžretske godine i još jednom se prisjetili Hidžre – veličanstvenog događaja koji predstavlja jednu od najvažnijih prekretnica u historiji islama. Njena važnost ne ogleda se samo u promjeni mjesta boravka prve generacije muslimana, već i u dubokim duhovnim, društvenim i civilizacijskim promjenama koje je pokrenula. Hidžra je označila početak nove etape u razvoju muslimanske zajednice, etape u kojoj je vjera dobila priliku da svoje principe i vrijednosti pretoči u stvarnost života.

Seoba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovih ashaba iz Mekke u Medinu nije tek jedan u nizu značajnih historijskih događaja. Hidžra je simbol zrelosti, samosvijesti i odgovornosti muslimana prema vjeri koju nose. Ona nas uči da istinska vjera podrazumijeva spremnost na žrtvu, ustrajnost pred izazovima i nepokolebljivu vjeru u Allahovu pomoć. U njenim porukama muslimani pronalaze pouku o važnosti iskrene namjere, svijesti o nužnosti stalnog kretanja naprijed na putu dobra i podsjećanje da se bez truda, odricanja i strpljenja ne mogu ostvariti ni duhovni ni ahiretski uspjesi.

Hidžra nas također podsjeća da promjene nabolje ne dolaze same od sebe. One zahtijevaju hrabrost da se napusti ono što sputava čovjeka i odlučnost da se krene putem koji vodi Allahovom zadovoljstvu. Zbog toga Hidžra nije samo uspomena na prošlost; ona je trajna inspiracija i poziv svakom muslimanu da preispita vlastiti odnos prema vjeri, svojim obavezama i svojoj ulozi u društvu.

U vremenu brojnih izazova, poruka Hidžre ostaje jednako snažna i aktuelna: napredak, dostojanstvo i uspjeh postižu se vjerom, znanjem, radom i spremnošću na žrtvu za više ciljeve. Upravo zato Hidžra ostaje trajni simbol duhovnog sazrijevanja, moralne postojanosti i civilizacijskog preporoda muslimanskog ummeta.

Smisao žrtve muhadžira potvrđuje kur'an-

ski nauk da čovjek, bez obzira na okolnosti koje ga zadese, mora uložiti krajnji napor kako bi sačuvala svoju vjeru i osigurao dostojanstven život na Zemlji. Hidžra nije bila čin bijega niti prepuštanja sudbini, već promišljen i odgovoran korak. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije napustio Mekku sve dok prethodno nije pripremio teren za uspostavljanje nove zajednice u Medini. Nakon što je osigurao podršku medinskih muslimana, uspostavio potrebne pretpostavke za život i djelovanje muslimanske zajednice te poduzeo sve raspoložive mjere opreza, učinio je Hidžru, pokazujući da oslanjanje na Allaha podrazumijeva i ulaganje maksimalnog ljudskog truda. U tome se ogleda jedna od najvažnijih poruka Hidžre: vjernik je dužan djelovati, planirati i ulagati napor, a potom svoj uspjeh prepustiti Allahovoj volji i pomoći.

Historija nas uči da se velike promjene ne događaju same od sebe. One nisu rezultat slučajnosti niti plod povoljnih okolnosti, već su uvijek bile posljedica vizije, odlučnosti i žrtve pojedinaca i zajednica koje su bile spremne podnijeti teret odgovornosti za više ciljeve. Iza svakog velikog preporoda, svake značajne društvene promjene i svakog civilizacijskog uspona stajali su ljudi koji su bili spremni žrtvovati vlastite interese radi ideala u koje su duboko vjerovali. Takvi ljudi nisu čekali da se okolnosti promijene u njihovu korist, nego su vlastitom vjerom, radom i ustrajnošću mijenjali okolnosti oko sebe.

Prva generacija muslimana bila je upravo takva generacija. Njeni pripadnici nisu bili poznati po brojnosti, vojnoj snazi, bogatstvu niti političkom uticaju. Naprotiv, u prvim godinama islama bili su malobrojni, proganjani i lišeni mnogih prava koja su uživali drugi. Međutim, ono što im je nedostajalo u materijalnim sredstvima nadoknađivali su snagom vjere, čvrstinom uvjerenja i spremnošću na odricanje. Njihova najveća snaga nalazila se u dubokom vjerovanju da je Allahova riječ iznad svega i da nijedna žrtva nije prevelika ukoliko se podnosi radi Njegovog zadovoljstva. Upravo zbog toga bili su spremni ostaviti svoje domove, porodice, imetke i rodni kraj, smatrajući da je očuva-

nje vjere vrijednije od svega što posjeduju.

Njihova posebnost nije se ogledala samo u spremnosti na žrtvu, već i u moralnoj postojanosti koja ih je krasila u najtežim trenucima. Ostali su nepokolebljivi pred prijetnjama, iskušenjima i progonima, vjerujući da su iskušenja sastavni dio puta kojim vode svi Allahovi poslanici i njihovi sljedbenici. Ta unutrašnja snaga, izgrađena na iskrenom imanu i potpunom oslanjanju na Allaha, omogućila im je da od male i potlačene zajednice postanu nosioci jedne velike civilizacijske misije.

Zahvaljujući takvoj generaciji, islam nije ostao samo skup vjerovanja ograničen na pojedinca, već je izrastao u civilizaciju koja je donosila znanje, pravdu, moralne vrijednosti i kulturni procvat mnogim narodima. Upravo zato prva generacija muslimana zauzima posebno mjesto u historiji čovječanstva. Ona predstavlja primjer kako iskrena vjera, jasna vizija i spremnost na žrtvu mogu promijeniti tok historije i postaviti temelje jedne od najvećih civilizacija koje je svijet upoznao. Njihova priča ostaje trajna pouka da se istinski preporodi ne rađaju iz lagodnosti i pasivnosti, već iz odlučnosti, rada i spremnosti da se za istinu podnese svaka žrtva.

Put Hidžre predstavlja trajno uputstvo muslimanima za njihovo cjeloživotno putovanje ka Allahovom zadovoljstvu i ahiretskom uspjehu. Put prema Ahiretu nije lagan niti lišen iskušenja; na njemu će čovjek neprestano nailaziti na prepreke, kušnje i izazove koji ispituju snagu njegove vjere, ustrajnosti i strpljenja. Da bi prešao taj put, vjernik mora biti spreman napustiti zonu komfora, odreći se prividne sigurnosti i hrabro koračati putem istine, ma koliko on bio zahtjevan. U tome se ogleda i suština Hidžre - napuštanje svega što udaljava od Allaha i odlučno usmjeravanje ka Njegovom zadovoljstvu. Kao što su muhadžiri napustili svoje domove radi očuvanja vjere i Allahovog zadovoljstva, tako je i svaki musliman pozvan da tokom cijelog života čini svoju hidžru, udaljavajući se od grijeha, slabosti i nemara, a približavajući se Allahu kroz vjeru, dobra djela i ustrajnost na Pravome putu.

PRAVA I OBAVEZE ŽENE U ISLAMU

Msc. Aida Smailagić-Murić
AUTOR

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Od dinara koje podijeliš na Božijem putu, za oslobađanje roba, siromasima i za izdržavanje svoje porodice, najvrjednija je nagrada za ono što si potrošio za izdržavanje porodice.“ (Muslim, br. 995)

U islamu su definirana određena prava i dužnosti koja žena ima, kako naspram muža, tako i prema roditeljima, djeci i rodbini. Najvažnija obaveza svake žene je njen ibadet prema Allahu dž.š., a zatim dolaze sve druge obaveze i dužnosti prema ljudima. Islam je ženu počastio time što joj je dao sva prava koja su joj bila uskraćena, kao i time što je zadužio određenim obavezama.

Allah, dželle šanuhu, kaže: „*One imaju isto toliko prava koliko i dužnosti prema zakonu - samo muževi imaju prednost pred njima za jedan stepen. A Allah je Silan i Mudar.*“ (El Bekare, 228)

Postoji nekoliko veoma važnih prava koje žena ima kod čovjeka. Njena prava mogu se podijeliti na: materijalne obaveze i nematerijalne obaveze muža prema ženi.

Materijalne obaveze, kao što je mehr i izdržavnje, koja se ogleda u obavezi stana, odjeće, obuće i posluge, makar bila i bogata.

Nematerijalne obaveze, kao što je pravedno postupanje sa ženom, lijep postupak i poštovanje. Allah, dželle šanuhu, kaže: „*Sa njima lijepo živite.*“ (En Nisa, 19) Da štiti i čuva ženu od svega što joj može udariti na čast i dostojanstvo. Da ispunji njene potrebe.

Allah, dželle šanuhu, kaže: „*Neka imućan prema bogatstvu svome troši, a onaj koji je u oskudici prema tome koliko mu je Allah dao, jer Allah nikoga ne zadužuje više nego što mu je dao; Allah će sigurno poslije tegobe, last dati.*“ (Et Talak, 7)

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, alejhi selam, rekao: „Od dinara koje podijeliš na Božijem putu, za oslobađanje roba, siromasima i za izdržavanje svoje porodice, najvrjednija je nagrada za ono što si potrošio za izdržavanje porodice.“ (Muslim, br. 995)

Muškarac je dužan svojoj ženi ukazivati na

Pravi put tako što će je podsticati da izvršava Allahove propise i da se čuva grijeha. Zaštita žene podrazumijeva da je sprječava u činjenju bilo kakvih zabranjenih djela, a ujedno da je štiti od mogućih zala. Allah, dželle šanuhu, kaže: „*...sebe i porodice svoje čuvajte od vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti.*“ (Et-Tahrim, 6)

Muškarac je dužan podučiti ženu korisnom znanju, vjerovanju, ibadetima, međuljudskim odnosima, poštenju, povjerljivosti i odgovornosti. Ženi treba ukazati na njene dužnosti oko njene kuće, odgoja djece i skromnog života. Ne smije nikom odavati njene tajne i mora voditi brigu o njenoj časti.

Ženi pripada onoliko prava koliko ima i obaveza, tj. svako pravo koje čovjek kod nje ima proporcionalno je i dužnosti koju on ima prema njoj. Pored toga što je islam priznao jednakost polova kao opće generalno pravilo, on je uzeo u obzir i prirodu svakog od njih.

OBAVEZE ŽENE PREMA MUŽU

Da se čuva bilo čega što smeta njenom mužu,

Da se ne pokazuje u liku koji čovjek ne voli.

Pored njenih obaveza prema mužu, žena ima obaveze i emanet prema djeci, koju će, prije svega, sačuvati u svom stomaku kada se začnu, a neće ih ubijati. Zatim će iznijeti trudnoću do određenog roka. Kada se dijete rodi majka ga je dužna dojiti i hraniti, prema ajetu, dvije godine, a zatim ga odgajati u narednom periodu. Kada napuni sedam godina, dužna ga je sa svojim suprugom podučavati namazu, a od desete godine ga usmjeriti da mora početi redovno klanjati. Roditelji su dužni djeci obezbijediti halal nafaku, obrazovati ih i odgajati, te ih tako spremati za život. Na sve ove dužnosti i obaveze roditelji će stalno upućivati dove za svoju djecu, moliti Allaha, dželle šanuhu, za njihovu uputu i bereket.

Ibn Omer, radijallahu 'anhu, je rekao: „Čuo

sam Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, kada kaže: - Svi ste vi pastiri i svaki pastir bit će odgovoran za svoje stado. Vladač je pastir, čovjek je pastir svojoj porodici, žena je pastirica u kući svoga muža i njegove djece. Svi ste vi, dakle, pastiri i svi ste odgovorni za svoje stado.“ (Muttefekun alejhi)

Ljudi su stvoreni od jednog čovjeka i jedne žene. Svi su sinovi Adema, alejhi selam, i Have. Ovo pravilo jasno pokazuje da su ljudi jednaki u svom porijeklu i zbog toga svaka diskriminacija po toj osnovi je nepravda. Uzvišeni Allah, dželle šanuhu, je rekao: „*O ljudi, Mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo i na narode i plemena vas dijelimo da biste se upoznali. Najugledniji kod Allaha je onaj koji Ga se najviše boji, Allah, uistinu, sve zna i nije Mu skriveno ništa.*“ (El-Hudžurat, 13)

ZAJEDNIČKA PRAVA SUPRUŽNIKA

- Dozvoljenost zajedničkog života i mogućnost bračnih odnosa,

- Tazbinstvo (ostvaruju se nove rodbinske veze),

- Međusobno nasljeđivanje supružnika,

- Pravo očinstva supruga,

- Zajednički život u granicama šerijatskih propisa.

Nepoštivanje ovih prava izlaže porodicu nebrojanim problemima, čiji se rezultati vide u trećini parnica koje se vode pred sudovima i obično završavaju razvodom, čije posljedice svi osjećaju, a posebno djeca ukoliko su mala. Nužno je da postoji međusobno uvažavanje i poštovanje među supružnicima kako bi bračna zajednica bila stabilna i čvrsta, te supružnici postigli sreću i zadovoljstvo.

Kada se budu ispunila sva prava i dužnosti, ili većina međusobnih prava i dužnosti među supružnicima, bit će uspostavljen red i harmonija u porodici. To će rezultirati stabilnosti porodice i poboljšanju općeg stanja u društvu.

HIDR

Doc. dr. Sumeja Smailagić
AUTOR

Kur'an Hidra ne predstavlja kao poslanika niti detaljno govori o njegovom identitetu, porijeklu ili životnim okolnostima, već pažnju usmjerava na poruku koju kazivanje nosi. Fokus je stavljen na posebnu vrstu znanja koje mu je Uzvišeni Allah podario i na mudrost koja nadilazi neposredno ljudsko razumijevanje.

Kazivanje o Hidru u suri El-Kehf ne govori samo o događajima čiji smisao Musa, alejhi selam, nije mogao odmah razumjeti, već predstavlja univerzalnu kur'ansku pouku o ograničenosti ljudske spoznaje i neograničenosti Božije mudrosti. Kroz tri naizgled neshvatljiva postupka - oštećenje lađe, usmrćivanje dječaka i obnavljanje zida, Kur'an ukazuje na činjenicu da čovjek često prosuđuje na osnovu trenutnog utiska, dok Allahova mudrost obuhvata prošlost, sadašnjost i budućnost.

U tom kontekstu, posebno odjekuju riječi Uzvišenog: „Vi možda mrzite nešto što za vas dobro je, a možda nešto volite što za vas, zapravo, loše je, jer Allah zna sve, a vi ne znate.“ (El-Bekare, 216)

Upravo zbog toga kazivanje o Hidru ostaje trajni podsjetnik vjerniku da strpljenje, poniznost pred znanjem i povjerenje u Božiju odredbu predstavljaju temelj ispravnog odnosa prema životnim iskušenjima i neizvjesnostima.

HIDR I GRANICE LJUDSKE SPOZNAJE U KUR'ANU

Kazivanje o susretu Musaa, alejhi selam, i Hidra nalazi se u suri El-Kehf, u okviru ajeta 60-82. Iako se Hidr u kur'anskom tekstu ne spominje vlastitim imenom, njegovo kazivanje predstavlja jedno od najznačajnijih mjesta u Kur'anu koje govori o odnosu znanja, mudrosti i ljudske spoznaje. Ovaj odlomak obuhvata opis Musaovog, alejhi selam, putovanja u potrazi za znanjem, susret s Allahovim robom kojem je podarena posebna milost i znanje, kao i tri događaja čiji puni smisao postaje razumljiv tek nakon naknadnog pojašnjenja.

Kur'an Hidra ne predstavlja kao poslanika niti detaljno govori o njegovom identitetu, porijeklu ili životnim okolnostima, već pažnju usmjerava na poruku koju kazivanje nosi. Fokus je stavljen na posebnu vrstu znanja koje mu je Uzvišeni Allah podario i na mudrost koja nadilazi neposredno ljudsko razumijevanje. U tom smislu posebno je značajan ajet: „I jednog roba Našega nadoše, kome smo podarili milosti Svoje i darovali mu valjano znanje.“ (El-Kehf, 65)

Tumačeći navedeni ajet, Ibn Kesir ukazuje da je riječ o Hidru ili Hadiru, alejhi selam, što potvrđuju brojni sahih hadisi Allahovog Poslanika s.a.v.s. Buharija bilježi predaju od Seida ibn Džubejra, koji kaže: „Rekao sam Ibn Abbasu: „Nevf Bikalij smatra da gore spomenuti Musa nije Musa Izraelćanin, odnosno vjerovjesnik Musa, alejhi selam.“ Ibn Abbas je odgovorio: „Slagao je neprijatelj Božiji“, a zatim je naveo predaju Ubejja ibn K'aba da je Allahov Poslanik s.a.v.s. rekao: - Dok je vjerovjesnik Musa držao govor Izraelćanima, upitali su ga: „Ko je najznatiji?“ On je odgovorio: „Ja sam najznatiji.“

Tada ga je Allah, dželle šanuhu, ukorio zato što znanje nije pripisao Njemu.“ (Ibn Kesir, *Tefsir: skraćeno izdanje*. Skratio i odabrao najvjerodostojnije hadise Muhammed Nesib er-Rifa'i. 2. izd., Sarajevo: Visoki saudijski komitet za pomoć BiH, 2002, str. 788)

Objavio mu je: „Ima jedan Moj rob na sastavu dva mora i on je znatiji od tebe.“

„Bože“ - reče Musa - „kako da se sa njim sastanem?“

„Stavi ribu u zembilj“ - bi mu rečeno - „i gdje je izgubiš, tu je on.“

I on krenu na put. S njima je krenulo i njegovo momče Juša ibn Nun. Nosio je ribu u posudi i kada su stigli do jedne stijene, naslonili su na nju svoje glave i zaspali. Riba se zavrtila i izvukla iz zembilja i zasjekla sebi put u moru. Allah je zaustavio vođenu struju putem kojim je plivala riba, pa je voda bila poput obruča oko ribe. Kada su se probudili, momak je zaboravio obavijestiti Musaa o tome.

Nastavili su da putuju preostali dio dana i noći i kada je svanulo Musa reče svom pratiocu: „Daj nam naš ručak! Zaista nas je od ovog našeg putovanja spopao umor.“ Musa nije osjetio umor dok nije prešao naređeno mu područje.

Tada mu reče momče: „Sjećaš li se kada smo se sklonili kod one stijene? Tu sam zaboravio onu ribu, pa se ona prihvatila svoga puta u moru, čudno!“

Poslanik doda: „To je ribi bio put, a Musau i dječaku čuđenje.“

„To je ono za čim tragamo“ - reče Musa.

Potom su se povratili slijedom svojih tragova. Kada su došli do one stijene, kad tu čovjek pokriven odijelom, ili je Ubejj kazao: „Pokrio se svojim odijelom.“

Musa nazva selam, a Hidr reče: „Odakle u tvojoj zemlji selam?“

„Ja sam Musa“ - reče on.

„Musa Izraelćanin“ - upita.

„Da“ - odgovori Musa.

„Mogu li da te pratim“ - upita Musa - „da me poučiš onom znanju kojem si ti poučen?“

Hidr odgovori: „Musa, ti se nećeš moći kod mene strpjeti! Ja imam znanje od Allaha kojem me je On poučio, koje ti ne poznaješ, a ti imaš jednu vrstu znanja kojem te je Allah poučio, koje ja ne poznajem.“

Musa reče: „Naći ćeš me da sam, ako Bog da, strpljiv i neću ti se ni u čemu suprotstavljati.“

Krenuli su na put i išli morskom obalom. Svoje lađe nisu imali. Tada pokraj njih naiđe jedna lađa i oni su s lađarima razgovarali da i njihov povezu. Hidra su prepoznali, pa su ih besplatno prevezli.

Nisu dugo plovili, a Hidr izbi jednu dasku sjekirorom.

Musa mu reče: „Besplatno su nas ukrcali, a ti si im probio lađu kako bi potopio putnike? Doista si golemu stvar učinio!“

„A zar ti nisam rekao da se ti sa mnom nećeš moći strpjeti“ - kaza on.

„Ne grdi me za ono što zaboravim“ - reče Musa - „i ne čini da me u stvari ovoj mojoj teškoća snalazi!“

Poslanik, alejhi selam, reče: „To je bio prvi Musaov zaborav.“

Prenosilac dalje kazuje: „I doletje vrabac na pramac lađe i jednom ili dvaput zahvati kljunom vode, a Hidr reče: - Moje i tvoje znanje u odnosu na Allahovo jeste onoliko koliko je ovaj vrabac umanjio vode iz ovog mora.“

Potom su izašli iz lađe i krenuli dalje i naišli na dječaka koji se igrao sa djecom. Hidr ga zgrabi za glavu odzgo i svojom rukom mu otkide glavu.

„Što ubi dijete bezgrješno“ - reče Musa - „koje nije nikoga ubilo! Učinio si, doista, nešto vrlo ružno.“

„Nisam li ti rekao“ - reče Hidr - „da ti, doista, nećeš moći izdržati sa mnom?“

Poslanik s.a.v.s. reče: „Ovaj je bio teži od prvog događaja.“

„Ako te i poslije ovoga za bilo šta upitam“ - reče - „onda se nemoj sa mnom družiti. Eto, sam ti se opravdao.“

Krenuli su dalje i kad dođoše do jednog grada, zamoliše stanovnike njegove da ih nahrane, ali oni odbiše da ih ugoste. U naselju naiđoše na jedan zid koji tek što se nije srušio, pa ga ovaj prezida i ispravi.

„Mogao si“ - reče Musa - „uzeti za to nagradu od naroda što nas nisu htjeli nahraniti i ugostiti.“

„Ovo je rastanak između mene i tebe“ - reče Hidr. „Sada ću te obavijestiti zbog čega se nisi mogao strpjeti.“

Poslanik s.a.v.s. zatim je rekao: „Bilo bi nam drago da se Musa strpio, Allah mu se smilovao, pa da nam Allah objavi kazivanje o tome šta se sve između njih dvojice dogodilo.“ (Ibn Kesir, *Tefsir: skraćeno izdanje*. Skratio i odabrao najvjerodostojnije hadise Muhammed Nesib er-Rifa'i. 2. izd., Sarajevo: Visoki saudijski komitet za pomoć BiH, 2002, str. 789)

Ergo, tumačeći navedeni ajet, Ibn Kesir ukazuje da izraz „milost Našu darovali“ označava posebnu Allahovu blagodat i odabranost kojom je Hidr bio počašćen, dok se sintagma „i onome što samo Mi znamo naučili ga“ odnosi na posebno znanje darovano neposredno od Uzvišenog Allaha.

Takvo znanje ne proizlazi iz uobičajenih procesa učenja i sticanja iskustva, već predstavlja izraz Božije volje i mudrosti. Ovim kur'anskim iskazom potvrđuje se da ljudska spoznaja nije apsolutna te da Allah, dželle šanuhu, kao apsolutni Izvor znanja, pojedinim Svojim robovima daruje posebne oblike razumijevanja stvarnosti koji nadilaze uobičajene granice ljudske percepcije.

U tom kontekstu, kazivanje o Musau, alejhi selam, i Hidru otvara jedno od temeljnih pitanja kur'anske epistemologije - odnos između ljudskog i Božijeg znanja. Iako je Musa, alejhi selam, bio je-

dan od najodabranijih Allahovih poslanika, nosilac Objave i učitelj svoga naroda, Allah ga upućuje robu kojem je podario drugačiju vrstu spoznaje. Time se naglašava da se vrijednost znanja ne mjeri isključivo njegovim obimom, već i sviješću o vlastitim granicama. Upravo zbog toga intelektualna poniznost zauzima važno mjesto u islamskom poimanju znanja i predstavlja pretpostavku njegovog ispravnog razumijevanja.

Posebnu simboliku nosi činjenica da Musa, alejhi selam, Hidru ne pristupa kao učitelj, već kao tragalac za znanjem. Njegove riječi: „*Mogu li da te pratim da me poučiš onome čemu si ti ispravno poučen*“ (El-Kehf, 66) predstavljaju primjer skromnosti, spremnosti na učenje i svijesti da traganje za istinom ne prestaje dostizanjem visokog položaja ili ugleda. Na taj način Kur'an uspostavlja etiku sticanja znanja zasnovanu na strpljenju, ustrajnosti i otvorenosti prema novim oblicima razumijevanja.

U savremenom vremenu, obilježeno dostupnošću informacija i ubrzanim protokom znanja, kazivanje o Hidru podsjeća da se mudrost ne može svesti na puko posjedovanje činjenica. Čovjek može raspolagati velikim brojem informacija, a da pritom ne razumije njihov dublji smisao i međusobnu povezanost. Upravo na toj razlici između puke informiranosti i istinske mudrosti počiva jedna od temeljnih poruka kazivanja o Hidru, koja čovjeka podsjeća da se potpuna spoznaja stvarnosti ne ostvaruje samo prikupljanjem znanja, već i razumijevanjem Božije mudrosti koja se očituje u događajima i pojavama koje nadilaze granice ne-

posrednog ljudskog iskustva.

BOŽANSKA MUDROST IZA NAIZGLED NERAZUMLJIVIH DOGAĐAJA

Nakon što je Musa, alejhi selam, prihvatio da prati Hidru, započinje niz događaja čiji se smisao na prvi pogled čini neshvatljivim. Oštećenje lađe koja je pripadala siromašnim ljudima, usmrćivanje dječaka i obnavljanje zida u mjestu čiji stanovnici nisu ukazali gostoprimstvo predstavljaju postupke koji su izazvali Musaovo čuđenje i negodovanje. Posmatrani iz perspektive neposrednog iskustva, ovi postupci djeluju nepravedno i teško razumljivi. Međutim, njihovo naknadno objašnjenje otkriva dublju dimenziju kur'anske poruke.

U slučaju lađe, prividna šteta postala je sredstvo očuvanja veće koristi. Oštećenjem plovila spriječeno je njegovo oduzimanje od strane nasilnog vladara koji je prisvajao ispravne lađe. Ono što se u jednom trenutku činilo gubitkom pokazalo se kao oblik zaštite. Slično tome, usmrćivanje dječaka predstavlja događaj koji izaziva najviše pitanja i nedoumica. Međutim, kur'anski tekst pojašnjava da bi njegovo odrastanje roditeljima donijelo veliku patnju i udaljavanje od vjere te da je Allah za njih želio bolje potomstvo. Treći događaj, obnavljanje zida bez ikakve naknade, također dobija smisao tek kada se sazna da se ispod njega nalazilo blago dvojice siročadi koje je trebalo ostati sačuvano do njihove punoljetnosti.

Zajednička nit svih navedenih događaja jeste

činjenica da čovjek najčešće prosuđuje na osnovu onoga što vidi u određenom trenutku, dok Allahova mudrost obuhvata posljedice koje ostaju skrivene ljudskom pogledu. Iz te perspektive kazivanje o Hidru predstavlja svojevrsnu korekciju ljudske sklonosti da donosi konačne sudove o događajima čiji puni smisao još nije otkriven.

Kur'an ovim kazivanjem ne poziva čovjeka na pasivnost niti na odustajanje od promišljanja i djelovanja, već ga podstiče da vlastite procjene sagledava u svjetlu svijesti o ograničenosti ljudske spoznaje. Upravo zbog toga strpljenje u islamu nije samo podnošenje teškoća, već izraz povjerenja u Allahovu mudrost i uvjerenja da iza pojedinih događaja mogu postojati razlozi i ciljevi koje čovjek u datom trenutku nije u stanju prepoznati.

Kur'an ovim kazivanjem ne poziva čovjeka na pasivnost niti na odustajanje od promišljanja i djelovanja, već ga podstiče da vlastite procjene sagledava u svjetlu svijesti o ograničenosti ljudske spoznaje. Upravo zbog toga strpljenje u islamu nije samo podnošenje teškoća, već izraz povjerenja u Allahovu mudrost i uvjerenja da iza pojedinih događaja mogu postojati razlozi i ciljevi koje čovjek u datom trenutku nije u stanju prepoznati. U toj ravnoteži između traganja za znanjem, strpljivog podnošenja iskušenja i oslonca na Uzvišenog Allaha sadržana je jedna od najdubljih pouka kazivanja o Hidru, koja ostaje jednako aktuelna za vjernika danas kao i u vremenu Objave. Stoga Kur'an podsjeća: „*A onome koji se u Allaha pouzda, On mu je dovoljan.*“ (Et-Talak, 3)

GRLICA
POLIKLINIKA

RETROAKTIVNA INHIBICIJA

Ibiš Ljaić
AUTOR

Zaborav, ili potiskivanje preko novih informacija, jeste „oprost“ naše savjesti prema našem krhkom ispitu ljudskosti.

Tačno je da čovjek ima mogućnost da naknadno legitimira sebe, svoja sjećanja i ideje, svoj status, historiju i interpretacijsku tačku nekada-sada i sutra.

Čovjek je stari interpretatorski umjetnik sa hiljadu lica, mnogo kalupa i trajućom energijom da šalje verbalno-neverbalne poruke shodno svrsi uživanja i doživljavanja, kontekstu i smislu odnosa među ljudima.

Retroaktivna inhibicija je psihološki pojam koji označava pojavu u kojoj nove naučene informacije ometaju prisjećanje ranije naučenih sadržaja. I nije ni strašno, a ni nepoznato da nove informacije potiskuju stare, zato i naša sjećanja nisu odraz samo naših čistih sjećanja, već je tu i prilično ubačenih sadržaja, nadogradnje, subjektivnosti i kontekstualne akrobatike.

Zamislite memorijski usud i rasplet kroz statičnost i nezaboravnost informacija unutar našeg perceptivnog i memorijskog stanja, gdje bi ta takva vizualizacija svesjećanja značila stalnu fokusiranost i u bitnim i nebitnim sjećanjima, opterećenost svih voljnih potencijala (npr. oprosta), kao i zazivanje budućnosti koju bi kočila prisutnost informacija čija sadržina bi kontekstualno ispunjavala prostor progresije i optimalnih rezultata.

Zato zaborav, ili potiskivanje preko novih informacija, jeste „oprost“ naše savjesti prema našem krhkom ispitu ljudskosti, dokaz prisutnosti Božije intervencije ka prisutnosti dva mitska brata u našoj svijesti i savjesti, gdje se jedan zove Epimetej, a drugi Prometej.

Njihova uloga samo je jedan mali dio guste mreže nijansi koje utiču na naše misli, sjećanja i odluke.

Uloga Epimeteja (onaj koji misli poslije) jeste da stalno promišlja i gleda naknadno u retrovizor prošlog, izvlačeći pouku koju može obrazložiti bez stvarnih trenutnih konsekvenci, jer prošlo je otišlo, ostala je samo pouka koja može postati brana ili pouka budućim sličnim raspletima.

Prometej (onaj koji misli unaprijed) ima ulogu da pokuša kroz predviđanje stvarnosti, koju uglavnom crpi iz iskustva svog brata Epi-

meteja, sačuva nas od onoga što bi eventualno moglo doći kao budući sadržaj pred našu zbilju i stvarnost.

I jedan i drugi brat su nam neophodni. Epimetej nam ukazuje da sa naknadnim sjećanjima nemamo snage raskinuti. Impulsivnost, emocije i kajanje prateći su zalog brata Epimeteja. Dok, sa druge strane, Prometej nam ukazuje da samokontrola, predviđanje i racio, koliko god bili prisutni kao prateći zalog brata Prometeja, isto tako su bitni i kroz percepciju i iskustvo Epimeteja. Ali, i da Epimetejeva iskustva ne smiju u potpunosti zaustaviti progres Prometejevih napora.

Napraviti simbiozu uprisutnjavanja ova dva brata u kontekstu svakodnevnog misaonog procesa i sjećanja, odlučivanja i djelovanja zadatak je psihički zrele osobe. Davno je Tolstoj kazao: „Ima ljudi koji prvo govore, pa onda misle i onih koji misle, pa tek onda govore.“

Razumijem da će shodno temperamentu i naravi jedan od ova dva brata biti disponiran za jače pokazivanje, ali to je stari model dualne ljudske prirode, jer veća pothranjenost jednog koncepta neće ugasiti drugi, ali moramo voditi računa o srazmjeru sitosti i prioriteta.

Jedna od „opasnosti“ ove ravnoteže kroz ova dva procesa-brata u nama je obično onda kada pothranjenost i interpretacija naših djela i sjećanja sklizne nekako i pređe u eter javne sfere, gdje onda svako dobije šansu da bude sudija, tumač i reanimator novog interesno-poželjnog obrasca tumačenja.

Tada dolazi do sudara u tretiranju informacije u jednoj krajnje izraženoj različitosti i relaciji karaktera, odgoja i interesa. S jedne strane, autor biva obično „nijem“ i delegitimiran da najoptimalnije govori o sebi, kroz svoja sjećanja, emocije, kontekst i odnos ova dva brata, a što je svakako, priznat ćemo, i najprirodnije, a opet to ne znači da interpretacija drugih mora biti vezana za našu namjeru i viđenje.

Tada se informacija stavlja na sud javnosti, „vlasnik“ gubi ultimativno i primarno autorско tumačenje informacije i on se tako otprilike delegitimira kao primarni tumač stvarnosti. Kontekst se često zaboravi i onda imamo dva raspleta. Jedan je onaj u stilu razrađene mašinerijske stare spinovsko-botovske relacije, gdje u toj relaciji informacija dobija jedno novo ruho - ona više nije vlasništvo onoga koji je izrekao,

već je sada masakrirani obrazac, ili nekada i oružje u rukama onih koji od nje, po zadatku ili dubini indoktriniranosti, moraju praviti promiskuitetnu robu za tržište, jer da svako samo ponešto u njenoj biti od sebe doda, javnost na kraju puta izgubi totalni smisao sadržine, a vlasnik prvobitne informacije svoju poruku.

Drugi obrazac je istina sa dozom ljudske subjektivnosti i smisla za relativizaciju. U toj takvoj izobličenosti najveća je šteta po sami smisao istine, jer relativizacija tuđe istine otkriva lični duboki frustracioni nespokoj interpretatora i motive istog oličene kroz beznadežnost da istinu u informacijama sačuva od sebe.

Imajmo na umu da ta informacija, koju uglavnom zorom i smišljeno „razvode“ od autora, nije samo puka riječ sastavljena od izvjesnog broja slova, već je ona i odraz nečijeg integriteta, časti, emaneta i smisla bitisanja cjelokupnog kosmosa kroz fenomen svetosti riječi.

Ne treba uvijek zaboravljanje starih informacija - vrijednosti da delegitimira u potpunosti nove vrijednosti i one nisu u nekom nužnom sukobu (osim ako mi to sami forsiramo), ali i to se nekada desi, jer eto zaboravljamo, a i živimo u vremenu brzih i neprerađenih informacija. Zato je neophodno da komuniciramo i kroz komunikaciju čuvamo jedni druge od zaborava svih vrsta.

Nova mladost na krilima svoje potentnosti ne smije zaboraviti da staza života ide prema starosti, da iskustvo nije obdanica, a da je zaboravljanje kroz etapnost usvajanja novih informacija usud svih nas.

„Kamen“ upućen prema nekome zbog zaborava - nespretnosti, strategije - konteksta, ne smije se baciti olahko zbog efekta bumeranga, jer smo svi mi zaboravni, a nismo plaho ni uni-katni niti savršeni.

Ako je historija učiteljica života, onda moramo svi više učiti kako bi se bolje sjećali kroz proces reprodukcije, a manje gubili stare informacije (principe - kulturološke specifičnosti i sl.).

Kroz taj proces, polahko čuvajući stare informacije (po principu saveza i matrice i-i, a ne ili-ili), pokušavamo ih uspješno kanilirati u okvire koji u sadašnjosti produkuju vrijednosti odgojno-karakterne prirode.

KADA INVESTIRANJE POSTAJE KOCKANJE

Doc. dr. Haris Zogić
AUTOR

Granica između investiranja i kockanja često nije uvijek jasna. Dugoročno ulaganje u kvalitetne kompanije poput Microsofta, Applea ili drugih kompanija koje imaju stabilne poslovne modele, značajno se razlikuje od svakodnevne kupovine i prodaje finansijskih instrumenata u pokušaju ostvarivanja brze zarade.

Savremeni finansijski sistem pruža pojedincima veliki broj mogućnosti za investiranje i uvećanje kapitala. Razvoj tehnologije omogućio je da gotovo svako putem mobilnog telefona može kupiti dionice kompanija, investirati u investicione fondove, trgovati valutama ili ulagati u kriptovalute. Međutim, paralelno sa razvojem investicionih mogućnosti pojavila se i dilema gdje prestaje investiranje, a počinje kockanje. Islam ne zabranjuje sticanje imetka. Naprotiv. Trgovina, poduzetništvo i investiranje predstavljaju poželjne aktivnosti koje doprinose razvoju pojedinca i društva. Međutim, islam zabranjuje aktivnosti koje se zasnivaju na kocki, pretjeranoj neizvjesnosti, monopolu, eksploataciji drugog i sticanju zarade bez stvarne ekonomske aktivnosti. Upravo zbog toga važno je razumjeti razliku između investiranja i špekulacije.

Investiranje podrazumijeva ulaganje kapitala u realnu ekonomsku aktivnost sa očekivanjem buduće zarade. Kada investitor kupuje dionice (akcije) kompanije, on postaje suvlasnik dijela tog preduzeća i učestvuje u njegovom uspjehu ili neuspjehu. Njegova zarada zavisi od poslovnih rezultata kompanije, kvaliteta menadžmenta, tržišnih uslova i drugih faktora koji imaju ekonomsku osnovu.

Sa druge strane, kockanje se zasniva na pokušaju ostvarivanja brze zarade kroz događaj čiji ishod investitor ne može racionalno procijeniti niti na njega uticati. U takvim situacijama fokus nije

na stvaranju nove vrijednosti, već na pogađanju budućeg ishoda. Upravo zbog toga islam strogo zabranjuje igre na sreću i sve aktivnosti koje imaju karakteristike kockanja. Posebno su problematični finansijski proizvodi koji se zasnivaju isključivo na predviđanju kretanja cijena bez stvarnog vlasništva nad imovinom. Binarne opcije, mnogi oblici visoko leveridžiranog Forex trgovanja i različite platforme koje obećavaju brzu zaradu predstavljaju aktivnosti koje brojni savremeni islamski učenjaci smatraju nedozvoljenim zbog visokog stepena neizvjesnosti i sličnosti sa kockanjem.

Granica između investiranja i kockanja često nije uvijek jasna. Dugoročno ulaganje u kvalitetne kompanije poput Microsofta, Applea ili drugih kompanija koje imaju stabilne poslovne modele, značajno se razlikuje od svakodnevne kupovine i prodaje finansijskih instrumenata u pokušaju ostvarivanja brze zarade. Kada investitor provodi sate pokušavajući pogoditi da li će cijena određene dionice ili kriptovalute za nekoliko minuta ili sati porasti ili pasti, takvo ponašanje sve više poprima obilježja špekulacije, a manje investiranja.

Savremeno tržište kapitala pruža i alternativne mogućnosti za dugoročno investiranje kroz indeksne fondove (ETF), koji investitorima omogućavaju da jednim ulaganjem steknu izloženost prema desetinama ili stotinama kompanija. Ovakvi fondovi posebno su popularni među investitorima koji preferiraju dugoročnu strategiju ulaganja i manji nivo rizika u odnosu na pojedinačni odabir dionica. Za muslimanske investitore razvijene su i posebne alternative koje posluju u skladu sa principima islamskih finansija. Među najpoznatijim

primjerima su Wahed, SPUS i ostali različiti šerijatski usklađeni indeksni fondovi koji iz svojih portfolija isključuju kompanije čije poslovanje uključuje kamatu, alkohol, kockanje i druge djelatnosti koje nisu u skladu sa islamskim vrijednostima. Na taj način investitor može ostvariti izloženost globalnim tržištima kapitala, a istovremeno voditi računa o etičkim i vjerskim principima koji predstavljaju sastavni dio islamske ekonomije.

Jednostavan test može pomoći svakom investitoru da procijeni vlastito ponašanje. Ukoliko odluke donosi na osnovu analize, razumije poslovni model kompanije u koju ulaže, spreman je dugoročno držati investiciju i prihvatiti poslovni rizik, tada se nalazi u domenu investiranja. Međutim, ukoliko odluke donosi na osnovu glasila, emocija, pohlepe ili nade da će se preko noći obogatiti, tada se približava domenu kockanja.

Islam nas uči da se imetak stiče radom, znanjem, trgovinom i preuzimanjem razumnog rizika. Zarada koja nastaje bez stvarnog doprinosa ekonomiji i koja se zasniva isključivo na sreći nije u skladu sa duhom islamske ekonomije. Zbog toga je za muslimana mnogo važnije pitanje kako zarađuje nego koliko zarađuje. Posebnu pažnju treba posvetiti brojnim internet platformama koje obećavaju brzu zaradu i sigurne visoke prinose. U velikom broju slučajeva radi se o piramidalnim ili Ponzi šemama koje ne stvaraju stvarnu ekonomsku vrijednost i završavaju finansijskim gubicima za većinu učesnika. Ukoliko neko obećava visoke i sigurne povrate bez rizika, takvu ponudu treba posmatrati s velikim oprezom.

Mnogo je razloga da posjetite butik Tam Tam

DJEČIJA KONFEKCIJA

- KOMPLETAN BEBI PROGRAM
- GARDEROBA ZA DJECU DO 15 GODINA
- FARMERKE, TRENERKE, DUKSERICE,
- BADEN MANTILIĆI, HALJINICE ZA CURICE...

Rifata Burdževića 1, zgrada FIS-a. Novi Pazar

kids *vodič kroz djetinjstvo vašeg djeteta*

RAZLIČITI ASPEKTI SLOBODE U ISLAMU

Mustafa Hašim Kamali
AUTOR

(6. DIO)

Politička sloboda u afirmativnom smislu manifestira se u pravu građanina da bira i bude biran na političku funkciju. U tom smislu, može se primijetiti da Šerijat potvrđuje reprezentativni sistem vlasti, da se na vlast dolazi kroz građansku zakletvu (*bej'at*) i da se poslovi vode putem konsultacija (*šura*). I pored duge historije dinastičke vladavine u muslimanskim zemljama, poput Emevija, Abasija, Osmanlija itd., Kur'an povezuje monarhiju s korupcijom (*fesad*) (En-Neml, 27:34) i dosljedno govori o *ulul-emr*, dakle, u množini (En-Nisa, 4:59), što implicira princip podjele vlasti i kolektivno vođstvo. Vlast koja odbija da se pridržava kur'anskog mandata šure, prema nekim tumačima Kur'ana, postaje nelegitimna i može biti svrgnuta.¹

Pravedni halife podržavali su konsultativni i participativni sistem vladavine i ohrabivali narod da slobodno komunicira s njima. Tako se primjećuje da se prvi halifa Ebu Bekr obratio zajednici u svojoj nastupnoj hutbi riječima: „O, narode, povjereno mi je da imam vlast nad vama, ali nisam najbolji među vama. Pomozite mi ako sam u pravu i ispravite me kada griješim.“² Omer ibn el-Hattab koji je došao nakon Ebu Bekra, također, zamolio je narod u svom nastupnom govoru da isprave svako zastranjenje koje bi mogli primijetiti kod njega. Kada je to čuo, jedan čovjek je ustao i rekao: „Ako primijetimo zastranjenje s Vaše strane, ispraviti ćemo ga našim mačevima.“ U odgovoru na to, halifa je s poštovanjem zahvalio Bogu zbog činjenice da postoje ljudi koji zauzimaju tako strog stav u ime pravednosti.³ Sve ovo bilo je u skladu sa slovom i duhom Poslanikove a.s. upute koja kaže da „nema poslušnosti stvorenjima u neposlušnosti Stvoritelju“.⁴

Rani period u historiji islama, konsekvantno tome, smatra se primjerom u političkoj abdul-historiji islama. Međutim, halife poput emevijskog halife Omera ibn Abdul-Aziza slijedile su praksu pravednih halifa, dok su drugi halife i vladari skrenuli sa njihovog puta. Despotizam je postao oblik vlasti. Abdul-Aziz Said blago primjećuje da su forme vlasti i sloboda političkog djelovanja od Emevija u VII stoljeću do danas bili mnogo militarniji nego što su bili islamski.⁵

Sloboda je i manifestacija Božije milosti i blagodati prema čovječanstvu. Kao takva, ona je božanskog porijekla, dar Božiji cijelom čovječanstvu, a ne proizvod čovjeka. Stoga je inherentna svakom ljudskom biću i ne može se uskratiti nikome. Također je neopoziva u tom smislu da je niko ne može prekinuti, ili povući, osim, naravno, ako je to u cilju pravde i u skladu sa odredbama Šerijata.

Prvi korak ka ustavnoj vlasti u savremenoj muslimanskoj historiji napravljen je 1808. godine u osmanskoj Turskoj, kada je veliki vezir Bajrakdar Mustafa-paša potpisao sporazum sa sultanom u Istanbulu o sazivanju savjetodavne skupštine. Ovaj primjer slijedio je Muhamed Ali-paša 1829. godine kada je osnovao Savjetodavnu skupštinu u Egiptu. Prvi osmanski ustav iz 1876. godine proklamirao je da je lična sloboda nepovrediva (član 10), a drugi članovi bavili su se slobodom vjeroispovijesti, štampe, udruživanja, obrazovanja itd., kao i slobodom od proizvoljnog kršenja prava ličnosti, prebivališta i imovine.⁶

Bilo koja rasprava o kur'anskim dokazima o slobodi bila bi nepotpuna bez spominjanja principa *el-emr bi-l-ma'ruf ve-n-nehj ani-l-munker*, to jest naređivanje dobra i zabranjivanje zla (također poznato kao *hisbe*) te kratka referenca na ropstvo. U Kur'anu postoji nekoliko ajeta o konceptu *hisbe*, baš kao što je to jedna od glavnih tema Sunneta. Pravnici su opširno govorili o uvjetima i valjanosti primjeni *hisbe*, što možda ne treba ponovo razmatrati ovdje.⁷ U suštini, *hisbe* daje svakom pojedincu moralnu i političku slobodu da se izjasni i djeluje u potrazi za onim što smatra korisnim i dobrim, ili da obeshrabri i zabrani ono što smatra zlom, pod uvjetom da je osoba koja to čini direktni svjedok incidenta koji je u pitanju. *Hisbe* je široka doktrina i pruža osnovnu vlast za mnoge moralne pouke i pravne principe Šerijata. Ono što ovdje treba naglasiti jeste njegova relevantnost za moralnu autonomiju pojedinca i njegovu slobodu da zauzme stav o pitanjima i bude aktivni učesnik u poslovima zajednice kojoj pripada. *Hisbe* se može primijeniti i pozvati od strane pojedinaca koji su ne samo slobodni da formiraju mišljenje i presudu, već su, također, sposobni djelovati na toj osnovi kako bi osigurali korist, ili spriječili zlo za koje znaju i vjeruju da mogu postići kroz ličnu inicijativu, savjet, ili djelovanje.

Navešćemo jedan od brojnih hadisa koji govore o ovome. Poslanik a.s. je spomenuo jedan od dva aspekta *hisbe*, to jeste sprečavanje zla, u sljedećim riječima: „Ako neko od vas vidi nešto zlo, treba to ispraviti svojom rukom; ako to ne može, onda jezikom, a ako ne može ni to, onda neka to osudi u svom srcu. Ali ovo je najslabiji oblik vjere.“⁸

Kur'an snažno podstiče oslobađanje robova, što je učinio djelom duhovne zasluge i oblikom iskupljenja (*kefaret*) za grijehe. Grješna ponašanja, kao što su davanje lažne zakletve, namjerno kršenje posta tokom mjeseca Ramazana, kao i nenamjerno ubistvo, mogu se iskupljivati dobrotvornim djelom oslobađa-

nja robova. Činjenica da Kur'an određuje oslobađanje roba kao iskupljenje za nenamjerno ubistvo dovodi do zaključka da se vrijednost slobode ovdje izjednačava s vrijednošću života. Kada ubica oduzme život osobi, očekuje se da se iskupi dajući slobodu drugoj osobi. Kao da je ropstvo izjednačeno sa smrću, a rob se vraća u život davanjem slobode.⁹

Činjenica da je ropstvo, u principu, preživjelo u islamu može se objasniti pozivanjem na dva faktora, od kojih je jedan rasprostranjenost ove institucije u arapskom društvu, toliko da potpuna zabrana možda nije bila moguća, možda nije bila izvodljiva. Drugi faktor je rat i postupanje zaraćenih strana koje su pretvarale ratne zarobljenike u robove. Ropstvo je, kao rezultat, preživjelo u ograničenom obliku, pod uvjetima koji su, međutim, predviđali njegovo eventualno okončanje. Činjenica je da je ropstvo sada zabranjeno i izumrlo je u skladu s Kur'anom. Ali predlažem da budem kratak o ovoj temi jer više nije od stvarne važnosti.

Nije pretjerano zaključiti, kao što je Ramadan napisao, da su islamski principi o moralnoj vrlini, ljudskom dostojanstvu i slobodi jednako primjenjivi na muslimane i nemuslimane. Pravda, sloboda govora, sloboda uvjerenja, sloboda kretanja i sloboda djelovanja „zagarantirane su za sve ljude, muslimane i nemuslimane podjednako“. Stoga nije dozvoljeno ograničiti slobodu pojedinca na bilo koji način, osim ako on, ili ona, ne prekrši prava drugih, ili ugrozi interes zajednice.¹⁰

Ostale zaključke koje su komentatori izveli iz dokaza Kur'ana i Sunneta o slobodi možemo sažeti na sljedeći način: Jedan komentator primjećuje da je islam religija slobode i oslobađenja za pojedinca i zajednicu, koja podržava individualnu savjest i potiče individualna postignuća i rast kroz slobodu izbora.¹¹

Sloboda je i manifestacija Božije milosti i blagodati prema čovječanstvu. Kao takva, ona je božanskog porijekla, dar Božiji cijelom čovječanstvu, a ne proizvod čovjeka. Stoga je inherentna svakom ljudskom biću i ne može se uskratiti nikome. Također je neopoziva u tom smislu da je niko ne može prekinuti, ili povući, osim, naravno, ako je to u cilju pravde i u skladu sa odredbama Šerijata. Budući da je sloboda Božiji dar i da je sveta, ona zahtijeva poštovanje i niko, uključujući i vladara, ili sudiju, nije ovlašten da je prekrši, ili umanjí bez valjanog razloga. Obaveza države je da pruži adekvatne garancije za zaštitu individualnih sloboda.¹²

Pošto je sloboda manifestacija Božije milosti i potiče iz Njegove volje i zapovijedi, ona pretendira da dobije religioznu dimenziju i na-

lazi svoje mjesto u savjesti vjernika. Poštovanje osnovnih sloboda drugih, stoga, nije samo pitanje usklađenosti s formalnim pravilima, već postaje dio pobožnosti vjernika.¹³

Osim toga, reći da je sloboda božanski određena i zajamčena kao sastavni dio dostojanstva čovjeka, također, mora značiti da bi, u principu, trebala biti imuna na ekstremizam i zloupotrebu.¹⁴ Sloboda bi, drugim riječima, trebala biti regulirana u svjetlu kur'anskog pojma pravde, što podrazumijeva uravnoteženu primjenu različitih interesa. Ni zajednica ni pojedinac nemaju pravo narušavati ravnotežu između individualne slobode i javnog interesa na štetu jednog ili drugog i tako kršiti ideale pravde. Pravda se, u konačnici, sastoji od uravnotežene primjene prava i dužnosti kako pojedinca, tako i šire zajednice. Sloboda, poput drugih osnovnih prava, ne može biti neovisna o pravdi u islamu.¹⁵

Postoji adekvatna ravnoteža između zahtjeva zajednice i njenih prava i prava i sloboda pojedinca, koja se percipira pod dvojnou koncepcijom prava Boga (*hukuk Allah*), koja se uglavnom sastoji od prava zajednice i prava čovjeka (*hukuku-l-ibad*), koja se odnose na prava i obaveze čovjeka u odnosu na drugog čovjeka. Ova prava, također, označavaju gdje individualna sloboda ustupa mjesto pravima i slobodama drugih. Šerijat u osnovi ima cilj da izvede regulatorni okvir za lične slobode i svrha mu nije da ih povrijedi i ograniči. Svrha nije unaprijed postavljena restrikcija, već re-

gulacija, kako bi se osigurala korist i dobit za pojedinca i zajednicu.¹⁶

Izbalansirana implementacija individualne slobode u odnosu na javni interes znači i to da nijedna od ovih stvari nije apsolutna i da su obje podložne kompromisu. Sloboda jednog pojedinca može biti ograničena do mjere da njeno ostvarivanje ne nanosi štetu (*darer*) drugim pojedincima, ili kolektivnom interesu dobrobiti zajednice. Detaljna pravila Šerijata o pravilnom ostvarivanju individualnih sloboda sežu daleko u osiguranju da se ne ostvaruju na način koji je štetan za druge, ili nepravedan.¹⁷

Ostatak ovog poglavlja bavi se doktrinom dozvoljenosti (*ibaha*) i principom presumpcije nevinosti (*el-bera'e el-aslije*), koji predstavlja pravne manifestacije slobode u djelima muslimanskih pravnika. Diskusija o *ibāhi* počinje općim karakteriziranjem relevantnih dokaza u Kur'anu koji se odnose na tu temu.

Prijevod sa engleskog:
Dr. hfz. Almir Pramenković

(Endnotes)

1. Ebu Abdullah Muhammed el-Kurtubi, *El-Džami li-Ahkam el-Kur'an* (također poznat kao *Tefsir el-Kurtubi*), IV, 249 (vidjeti komentar na *Ve ševirhum fi'l-emr*).
2. Abd el-Malik ibn Hišam, *El-Sire el-Nebevije*, Kairo, Mustafa el-Babi el-Halebi, 1936, IV, 262; Ebu Habib, *Dirase fi Menhedži el-Islam el-Sijasije*, Bejrut, Mu'assasat el-Risale, 1406/1985, str. 725; Siba'i, *Istirakijjat*, str. 45.

3. Muhammed Ebu Zehre, *El-Džarime ve'l-'Ukub fi'l-Fikh el-Islami*, Kairo, Dar el-Fikr el-'Arebi, n.i., str. 160; Siba'i, *Istirakijjat*, str. 50.

4. El-Tabrizi, *Miškat*, II, hadis br. 3696.

5. Said, *Precept and Practice of Human Rights in Islam*, str. 75.

6. Hurrije, in: El, novo izd; Lewis, *The Middle East and the West*, str. 47.

7. Širok pregled *hisbe* može se pronaći u djelu Mohammeda H. Kamalija, *Freedom of Expression in Islam*, Cambridge, The Islamic Texts Society, 1997, str. 28-33.

8. Muslim ibn Hadžadž en-Nejsaburi, *Muhteser Sahih Muslim*, ed. Muhammed Nasir el-Din el-Albani, 2nd edn., Bejrut, Dar el-Mektebi el-Islami 1404/1984, str. 16, hadis br. 34.

9. Ammare, *El-Islam ve'l-Hukuk el-Insan*, br. 21-22.

10. Said Ramadan, *Islamic Law, Its Scope and Equity*, drugo izd., Kuala Lumpur, Muslim Youth Movement of Malaysia, 1992, str. 147.

11. Sa'b, *El-Hurrije al-Felsafije*, str. 96.

12. El-'Ava, *Fi'l-Nizam el-Sijasi*, str. 314; Ahmed, *Usul Nizam el-Hukm*, str. 256-257.

13. Jusuf el-Karadavi, *El-Hasa'is el-'Amme li'l-Islam*, Kairo, Mektebi Vahbe, 1409/1989, str. 48.

14. El-Karadavi, *El-Hasa'is*, str. 45; Ahmad, *Usul Nizam el-Hukm*, str. 257.

15. Munajmin, *Muškilat el-Hurrije fi'l-Islam*, str. 51-53.

16. Ibid, str. 98.

17. El-Karadavi, *El-Hasa'is*, str. 45; Ahmad, *Usul Nizam el-Hukm*, str. 258.

POLIKLINIKA I LABORATORIJA **Dr Suljović**

**VAŠE ZDRAVLJE,
NAŠ PRIORITET.**

020 311 055
066 311 055

Poliklinika dr Suljovic

drsuljovic

**Kej 37. sandžačke divizije,
"Jezero" B**

www.poliklinikadrsuljovic.rs

CIJENA POKORNOSTI ALLAHU

Nouman Ali Khan
AUTOR

NEZNANJE U ERI INFORMACIJA

Živimo u vremenu konfuznih situacija. Ljudima se nameće veliki broj pitanja na koja često ne dobijaju odgovore. Pitanja počinju od iskušenja na ličnom planu. Vjernik koji je shvatio suštinu mudrosti vjere, blagodati koje uživa i utjehu koju mu pružaju Kur'an i Sunnet, bez većih poteškoća izlazi na kraj sa iskušenjima i lahko nalazi odgovore. Međutim, kao što rekoh, živimo u čudnim vremenima. Ovo vrijeme nazivamo „informaciono doba“, ali kao da imamo pristup svim informacijama osim o suštini Allahove vjere. Iako je Kur'an poslat kao lijek, ne znamo kako da ga iskoristimo da prebrodimo razna iskušenja.

TEŠKA PITANJA – ŠEJTANOVE VESVESE

U teškim vremenima šejtan napada svime što ima na raspolaganju, ne bi li nagovorio insana da se odrekne obožavanja Allaha i okrene obožavanju šejtana. Neko se razboli i smjesti ga u bolnicu. U toj samoći i muci, guši se u poplavama mračnih misli, dok preispituje svrhu vjere, sudbinu, pa čak i samo vjerovanje u Allaha. Kada ljudima krene loše na poslovnom planu, kada imaju užasan brak, kada se muče sa ispitima na fakultetu i u raznim drugim situacijama, vrlo lahko dovode u opasnost svoj iman pitanjima: „Zašto mi se ovo dešava? Zar je ovo pravedno? Čime sam zaslužio ovakvo iskušenje?! Neprestano sam činio dove, ali mi ih Allah nije uslišao. Kao da sam prepušten sam sebi. Cijelog Ramazana sam ibadet činio i dove upućivao Allahu da mi izliječi dijete, ali moje dijete je i dalje bolesno...“

Povrh ovih teških pitanja, tu su i dešavanja na globalnom planu. Skoro kao po pravilu, svi ratovi danas se dešavaju u muslimanskim zemljama, djeca ostaju bez roditelja, ili i ona budu pobijena u strašnim masakrima. Ubijanja su dostigla stepen ispunjenja Vjerovjesnikovog predskazanja, kada je rekao: „Doći će vrijeme kada ubica neće znati zašto ubija, niti će ubijeni znati zašto je ubijen.“ To dovodi mnoge muslimane da, osim velikog broja pitanja o ličnoj situaciji, postavljaju pitanja o Allahovim odlukama u vezi sa trenutnom situacijom u svijetu: „Zašto se dešavaju ova ludila? Zašto samo nedužni pate na ovom svijetu? Gdje je tu Allahova milost?“ Nije da ne činimo dove. Naprotiv, džamije širom svijeta pune su

Ima ljudi čija vjera nije dovoljno jaka, a u tome je i jedna od razlika između jačih i slabijih vjernika: slabiji žele mijenjati svijet oko sebe, ali ne i sebe, dok bolji vjernici žele biti jači da bi se lakše suočavali sa izazovima. Pokorite se Allahu, to je preče nego da se realnost pokori vama.

u zadnjim trećinama noći, ljudi mole Allaha da popravi stanje muslimana, da im pomogne ma gdje bili, da ojača vjernike, a oslabi neprijatelje islama. Međutim, čini se da su neprijatelji islama sve jači, a muslimani sve slabiji, neprijatelji su sve efikasniji u prolijevanju muslimanske krvi. Pod najezdom tih pitanja, neki muslimani postaju isfrustrirani sopstvenom vjerom. Frustracija dovodi do odustajanja od dove, uz komentar: „Zašto da činim dove kada se ne primaju, kada se ništa ne mijenja?“

„PLODOVI“ FRUSTRACIJA

Ovo nisu izolovani slučajevi, već veoma čest problem. Taj problem može za rezultat imati nekoliko situacija. Neki ljudi nakon frustracije prestanu činiti dovu, pa ostave čak i namaz. U opisu namaza, Uzvišeni Allah je rekao da je on zaštita:

„Namaz, zaista, odvraća od razvrata i svega što je loše.“ (El-Ankebut, 45)

Čovjek koji ostavi namaz, svjesno ili nesvjesno obožava šejtana, tj. podložan je svim vrstima zala koji ga okružuju.

Druga vrsta ljudi su oni koji ne idu tako daleko. I pored brojnih nedoumica ipak obavljaju namaz i koliko-toliko drže se vjere. Međutim, to „koliko-toliko“ znači „jedva, sa poteškoćama“. S mukom obavljaju namaze. Svaki namaz im je posebna borba. Neki ljudi su u toliko lošem stanju da im smeta duži boravak u džamiji. Ako ostanu duže nego što su plani-

rali, osjećaju se nelagodno. Takvih je mnogo, ogroman broj. O njima ne mislim ništa loše, čak smatram da su oni, uglavnom, dobri ljudi. Međutim, smatram i da su u njihovom vjerovanju neki temelji poljuljani, a ideje, koncept vjere i osjećanja prema vjeri veoma oštećeni. Zbog cijele zbrke u njihovim glavama i srcima često idu do samog ruba zablude.

U suri El-Hadž Uzvišeni Allah najprije govori o ljudima koji su u zabludi i čine sve da druge odvuču u zabludu. To su zli ljudi, koji se raspravljaju o Allahu, a o Njemu ništa ne znaju, samo sa ciljem da izraze mržnju prema Allahu, islamu, muslimanima, Vjerovjesniku, Kur'anu i svemu što je islamsko. Nije im dovoljno to što su lično u haosu, već žele i druge uvući u taj kaos. O njima ne želim govoriti. Želim govoriti o drugoj grupi ljudi, o onoj koja ide „po ivici“, kao što u bukvalnom prijevodu ajeta stoji: „Ima ljudi koji obožavaju Allaha na samoj ivici.“

U ajetu se koristi riječ *harf*, a jedno od njenih značenja je „rub, ivica provalije“. Šta znači, obožavati Allaha na samoj ivici? To znači da su nekada bliže zabludi, a nekada bliže Pravome putu. Šetaju se po ivici provalije, kao da će svakog momenta pasti s nje. Dakle, nestabilni su u vjerovanju i obožavanju Allaha. Nemaju jasnu viziju. Na mnogo pitanja nemaju odgovore. Emocije su im pomiješane. Kako se to stanje manifestira na takvog muslimana? Uzvišeni Allah daje odgovor:

„Ako ga prati sreća, on je smiren. A ako zapadne i u najmanje iskušenje, vraća se ne-vjerstvu.“

Uzvišeni Allah je iskušenje stavio nasuprot sreći i dobru. Nije rekao: „Ako ga zadesi nesreća“, već je rekao: „Ako zapadne u iskušenje.“ Zašto je to tako? Zato što od Allaha ne dolazi nikakvo zlo, već su poteškoće samo test, iskušenje. Iskušenja su način da se testira snaga vaše vjere i povjerenja u Allahovu milost, ljubav, opskrbu i zaštitu. Vjernik vjeruje u to, makar ne bio u stanju da odmah primijeti sve te blagodati, makar pred vama bili sve sami problemi, kada šejtan napada pitanjima: „Gdje je sada tvoj Allah kada si u krizi?“ Ova vjera se temelji na vjerovanju u gajb, nešto što našim čulima nije dostupno. Zbog toga Allah testira naše vjerovanje, da bismo dokazali svoju vjeru u Njegove planove. Riječ *gajb* ne znači samo „nevidljivi svijet“. Gajb obuhvata i Allahov plan, koji nismo u stanju shvatiti, ali moramo imati povjerenja da je sve za naše dobro. Allah nikome nije obećao da će mu neposredno nakon jedne poteškoće naići olakšanje. Mi ne znamo da li će Allah poslati pomoć već sutradan, ili za mjesec, ili godinu dana. To ne znamo. Znamo samo da Allah ima plan za svakoga od nas i da moramo imati povjerenja u Njega. Možda olakšanje dođe tek za deset godina. Ni to ne znamo.

„Allah vam neće otkriti ono što je skriveno.“ (Ali Imran, 179)

Neće, jer nam ne duguje nikakvo objašnjenje. On od nas samo traži da Mu vjerujemo da nas On voli više nego što mi volimo sami sebe. On od našeg kažnjavanja ne dobija ništa. Naša patnja ne uvećava Njegovu vlast i moć. Uzvišeni Allah kaže:

„Zašto bi vas Allah kažnjavao ako budete zahvaljivali i vjerovali? Allah je Blagodaran i Sveznajući.“ (En-Nisa, 147)

Zašto mislite da je Njegov cilj da nas kažnjava? Baš to nas je, bukvalno, pitao u navedenom ajetu!

Iskušenja su test vjerovanja. Lahko je vjerovati kada vam sve ide od ruke. Međutim, kada nas udare bičevi kušnje, teže je držati se nekih Allahovih svojstava i imena. Tada se kod vjernika očituje snaga vjere. Jedno od Allahovih lijepih imena je Eš-Šafi' / Onaj Koji liječi, Izvor svakog lijeka. Dok sjedite u bolnici, pored majke ili oca sa neizlječivom bolesti, tada je mnogo teže nepokolebljivo vjerovati u to svojstvo Svevišnjeg, naročito ako Mu činite dove za izlječenje. Ovdje moramo govoriti o suštini dove.

SUŠTINA DOVE

Ako analizirate dove koje se spominju u Kur'anu Časnom i one koje su prenesene od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u vjerodostojnim hadisima, primijetiti ćete da se kod ogromne većine njih javlja nešto zajedničko: molba Allahu da nam podari uputu, snagu i sabur. Sulejman, alejhisselam, je govorio:

„Gospodaru moj, omogući mi da budem zahvalan na blagodati Tvojoj, koju Si ukazao meni i roditeljima mojim, i da činim dobra dje-

la na zadovoljstvo Tvoje, i uvedi me, milošću Svojom, među dobre robove Svoje!“ (En-Neml, 19)

Da bismo razumjeli značaj ove teme, navest ću vam jedan primjer. Čovjek plovi malim brodom. Nastupi veoma jaka oluja, zbog koje se javljaju veliki talasi. Brod se prevrne i potone, a čovjek ostane da pliva, veoma daleko od kopna. Držeći se za dasku koja pluta, bori se da dođe do daha. Kakvu dovu će tada učiniti?

– Allahu, spasi me, podari mi snage da doplivam do kopna.

– Allahu, spasi me, izbavi me iz ove situacije.

– Allahu, spasi me, pošalji helikopter po mene.

– Allahu, spasi me, pretvori ovo more u kopno. Učini da more presuši, da bih se spasio. Ti si sve ovo stvorio, Ti možeš sve.

Čini dovu do iznemoglosti, ali helikoptera nema. More je i dalje prostrano, duboko i nemirno. Nema nikakvih naznaka da će presušiti. Da ste na njegovom mjestu da li biste tada pomislili da Allah ne želi da vam usliša dove? Da li biste se razočarali i pomislili: „Ako je Allah vatru učinio hladnom da ne povrijeđi Ibrahima, kako to da neće da usliša moju dovu?“ Ovaj čovjek u nevolji želi, ustvari, da promijeni realnost oko sebe. Tako i mi često radimo. Kao kada student dobije težak test za koji se nije pripremio i čini dovu: „Allahu, ovaj test mi je težak, daj mi neki drugi.“ Ne može tako. Fokusirani smo na mijenjanje okoline, iako nas dove u Kur'anu i Sunnetu upućuju na mijenjanje sebe. Student treba moliti Allaha da mu podari koncentraciju, smirenost i bistrinu, a ne da traži mijenjanje pravila prirode. To je problem kod ljudi čija vjera nije dovoljno jaka, a u tome je i jedna od razlika između jačih i slabijih vjernika: slabiji žele mijenjati svijet oko sebe, ali ne i sebe, dok bolji vjernici žele biti jači da bi se lakše suočavali sa izazovima. Pokorite se Allahu, to je preče nego da se realnost pokori vama.

TRAŽI POMOĆ KADA TI SVE IDE OD RUKE

Ne vapi se Allahu da nam pomogne samo onda kad nam je teško i kada upadnemo u nevolju. Allaha se sjećajte uvijek, molite Ga i tražite od Njega uvijek – i kada vam je lijepo i kada vam je teško. Nemojte čekati da vam se desi neki problem, pa da se tek onda sjetite Allaha. Tražite od Njega snagu, radi budućih događaja u kojima će vaša snaga biti testirana. Samo da znate, bit će slučajeva kada će se i sama realnost mijenjati u vašu korist. To je momenat kada ste Allahu bliski, kada On odluči da vam dadne šta god želite. Problem sa nama je što požurujemo, što sve želimo odmah i želimo da nam se nikada ne desi nikakvo iskušenje. Nemojte zaboraviti da su iskušenja samo testovi pomoću kojih se kvalificiramo za bolju šansu ulaska u Džennet. Uzvišeni Allah želi da položite ispite koji će vas približiti Njemu. Ovo nas vodi do sljedeće napomene o kojoj želim govoriti.

Preveo: Senad Redžepović

POEZIJA

Ubejd Dudić
AUTOR

SREBRENICA

Ide ljeto i 11. juli,
za tebe Srebrenico svi su živi čuli.

Bol u grudima i sjećanje na te dane,
ne zarastaju nikako rane.

Kroz jecaj majka pita dok se dženaza
sprema:
"Gdje mi je dijete, jel' ga i dalje nema?"

Svaki je juli teži i teži,
odzvanjaju riječi: "Uzmi brata i bježi!"

Ubiše efendiju što je svakog volio,
ali dušmanina za milost nije molio.

Ubiše i dijete tek što na svijet dođe,
tako mu sudbina kroz dunjaluk samo da
prođe.

Nisu marili za staro nit' za mlado,
od dušmanske ruke i najbolji je strad'o.

Ubijali sve su što im pod ruku dođe,
da nijedno živo više tu ne prođe.

Na nišanu ih držali bez vode i hrane,
mučeni i ubijani sve te dane.

Sad majka traži kosti svog evlada,
pa se svakog 11. jula nada.

Otvori se Drino, ispričaj priču svoju,
nek' čuje svijet patnju tvoju.

Što ubiše i sestru i brata,
objesiše babu oko vrata.

Što svakom porodicu i slobodu uskratiše,
što nikog živog odvedenog ne vratiše.

Što gladno dijete iz naručja majki uze,
za čedom njenim potekoše joj suze.

Što rođenu braću udavi u Drinu,
što ne poštediti život makar jednom sinu.

Plakale su majke, a plaču i sad,
sjećaju se kako je bilo tad.

Ponosne su majke na sinove svoje,
one se više nikoga ne boje.

Pamtimo i živimo za sve šehide ponosne,
učimo im Fatihu iz Srebrenice prkosne.

CJELOVITOST PRIJENOSA

Akademik Fatmir Bači
AUTOR

Čovjek je biće koje živi između dvije beskrajsnosti: pred njim je beskraj Božije pravde, a iznad njega beskraj Božije milosti.

Meuđu brojnim predajama Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, postoje hadisi čija se poruka uspješno prenosi i kroz kraću formu, jer njihova osnovna ideja ostaje očuvana i kada se navede samo jedan njen dio. Takve predaje posjeduju unutrašnju sažetost koja omogućava da njihov temeljni smisao ostane prepoznatljiv i onda kada se prenese samo jedan segment njihove sadržine.

Postoje, međutim, i predaje kod kojih izostavljanje nastavka mijenja samu perspektivu iz koje se razumijeva vjera, čovjek i njegov odnos prema Allahu, subhane ve teala. U takvim slučajevima pitanje cjelovitosti prijenosa pre-rasta okvire tekstualne preciznosti i zadobija hermeneutički značaj, jer djelimično prenesena istina može sačuvati tačnost pojedinačne poruke, a istovremeno izmijeniti duhovni horizont unutar kojeg se ta poruka razumijeva. Smisao tada ostaje prisutan u svojim osnovnim oblicima, dok se ravnoteža značenja, koja različite dijelove predaje povezuje u jedinstvenu cjelinu, postupno gubi iz vidokruga. Upravo zbog toga islamska tradicija veliku pažnju posvećuje vjerodostojnosti prijenosa i očuvanju cjelovitosti značenja koje se prijenosom želi sačuvati.

Hadis koji prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, pripada upravo toj skupini. Njegova poruka otkriva punu dubinu tek onda kada se predaja sagleda u cjelovitom obliku, zajedno sa svim elementima koji učestvuju u oblikovanju njenog odgojnog i spoznajnog učinka.

Prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ugledao skupinu ashaba kako se smiju, pa im je rekao: „Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, kada biste vi znali ono što ja znam, malo biste se smijali, a mnogo biste plakali.“

Već na prvi pogled ove riječi otvaraju pred čovjekom prostor dubokog preispitivanja vlastitog položaja pred Gospodarom svjetova. Njihova snaga proizlazi iz susreta prolaznog ljudskog iskustva sa istinama koje nadilaze granice neposrednog opažanja. U njima odzvanja svijest o odgovornosti, ozbiljnosti susreta sa Allahom, subhane ve teala, i stvarnostima koje ostaju skrivene pogledu vezanom za dunjalučku svakodnevicu.

Pred čovjekom se otvara horizont eshatološke stvarnosti, prostor u kojem svaka misao, svaka riječ i svaki postupak dobijaju svoju punu

težinu. Smijeh prestaje biti izraz bezbrižnosti, a život niz prolaznih trenutaka lišenih dubljeg smisla. Sve poprima obilježje odgovornosti pred Vječnim Stvoriteljem. Upravo zato ovaj dio hadisa snažno djeluje na srce, izvodeći čovjeka iz samozadovoljstva svakodnevice i vraćajući ga svijesti o konačnom susretu sa Gospodarom. Pred njim se otvara perspektiva u kojoj pitanja prolaznosti, odgovornosti i polaganja računa dobijaju središnje mjesto, dok ljudska svijest biva pozvana da vlastiti život sagleda iz ugla koji nadilazi granice vremena.

Međutim, predaja se ovdje ne završava. Upravo na ovom mjestu počinje se otkrivati jedna od najdubljih dimenzija islamskog razumijevanja odgoja i prenošenja istine. Kada bi hadis ostao ograničen samo na navedene riječi, njegova poruka zadržala bi svoju ozbiljnost, ali bi izvan vidokruga ostao dio duhovne stvarnosti bez kojeg ljudsko srce teško da može sačuvati potrebnu ravnotežu. Objavljena istina oblikuje razum i srce, svijest o odgovornosti i sposobnost nade, pouzdanje i odnos prema Allahovoj, subhane ve teala, milosti. Upravo se u nastavku hadisa otkriva odgojna mudrost Objave koja čovjeka usmjerava prema duhovnoj zrelosti kroz sklad značenja.

Nakon što se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, udaljio od ashaba, Allah, dželle šanuhu, objavio mu je: „O Muhammede, zbog čega Moje robove dovodiš u stanje očajanja?“

Već samo ovo obraćanje otkriva veličanstvenu nježnost Božijeg odgoja. U njemu se prepoznaje briga za stanje ljudskog srca i za ravnotežu putem koje čovjek napreduje prema svome Gospodaru. Allah, subhane ve teala, želi budnost savjesti, skrušenost srca i svijest o odgovornosti, dok pred Svojim robovima ostavlja otvorena vrata nade i milosti. Duhovni put svoju punoću dobija kroz sklad strahopoštovanja i nade, koji zajedno oblikuju čovjekovu unutrašnjost.

Potom se Poslanik vratio među ashabe i rekao: „Radujte se! Približavajte se cilju, trudite se i držite se sredine.“ (Sahih, *Edebul-Mufred*)

Ove riječi ne umanjuju ozbiljnost prethodnog upozorenja, odnosno, njihovo mjesto nalazi se unutar iste istine kao njen neodvojivi dio. One otkrivaju da vjera svoju puninu ostvaruje kroz ravnotežu, a put prema Allahu kroz nadu, trud i ustrajnost. Upravo zato cjelovitost ove predaje posjeduje daleko veći značaj od formalne potpunosti prijenosa; ona čuva ravnotežu bez koje se ne može razumjeti ni čovjek, ni svrha Objave, ni način na koji Allah, subhane ve teala, odgaja

Svoje robove.

Upravo ovaj nastavak otkriva punu dubinu hadisa, jer prvi dio usmjerava čovjekov pogled prema ozbiljnosti konačnog susreta sa Gospodarom, dok drugi otvara horizont Allahove milosti i pokazuje da duhovni put svoje puno značenje ostvaruje kroz ravnotežu između straha i nade. U toj ravnoteži sadržan je jedan od temeljnih principa islamskog razumijevanja čovjeka. Ljudsko srce svoju postojanost pronalazi kroz svijest o Božijoj pravdi i pouzdanje u Božiju milost, kroz odgovornost, budnost i nadu.

Ova ravnoteža prožima cjelokupan kur'anski govor o čovjeku, njegovim slabostima, odgovornosti i mogućnosti povratka. Kur'an odgaja srce podsjećajući ga na ozbiljnost puta kojim hodi i na milost koja ga prati na tom putu. Takav odgoj čuva čovjeka od samodovoljnosti i očajanja, te uspostavlja unutrašnju ravnotežu koja omogućava zdrav duhovni rast.

Allah, subhane ve teala, u Kur'anu Časnom kaže:

„Kaži: - O robovi Moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost. Allah će sigurno sve grijehе oprostiti. On, doista, mnogo prašta i Milostiv je.“ (Ez-Zumer, 53)

Ovaj ajet zauzima posebno mjesto u islamskoj duhovnoj tradiciji zbog širine nade koju otvara pred čovjekom. Njegov govor dopire do onih koji nose teret vlastitih pogrešaka, osjećaju težinu propuštenih prilika ili se nalaze na granici gubitka pouzdanja u mogućnost vlastitog povratka. U njemu se očituje jedno od najuzvišenijih obilježja Božije milosti: sposobnost da čovjeku otvori budućnost čak i onda kada mu se vlastita prošlost čini zatvorenom. Kur'anski poziv na nadu ne umanjuje ozbiljnost grijeha; on pokazuje da vrata povratka ostaju otvorena sve dok traje mogućnost iskrenog obraćanja Allahu, subhane ve teala.

U svjetlu ovog ajeta nastavak hadisa dobija još jasnije značenje. Riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: „Radujte se! Približavajte se cilju, trudite se i držite se sredine“, pojavljuju se kao produžetak iste kur'anske mudrosti koja čovjeka vodi putem ravnoteže. Strah čuva ozbiljnost susreta sa Gospodarom, a nada snagu potrebnu za trud, povjerenje i ustrajnost.

U ovom ajetu odzvanja Božiji poziv koji zatvara vrata očaju i koji otvara prostor nadi i povratku. Čovjeku se pruža mogućnost da vlastitu prošlost posmatra kao polazište preobražaja i duhovnog sazrijevanja. Milost se ovdje otkriva kao sila obnove koja čovjeka vraća njegovoj

izvornoj fitri i usmjerava ga prema svrsi radi koje je stvoren. Njeno značenje obuhvata cijelo čovjekovo biće, njegov pogled na sebe, njegov odnos prema svijetu i njegovo mjesto unutar poretka koji je Allah, subhane ve teala, uspostavio. Zbog toga nada u Božiju milost predstavlja oblik dubokog povjerenja u mudrost i dobrotu Gospodara koji čovjeku neprestano ostavlja mogućnost povratka i duhovnog rasta.

Istovremeno, Kur'an podsjeća na odgovornost i budnost: „Zar su sigurni od Allahove kazne? Od Allahove kazne sigurni su samo oni koji su na gubitku.“ (El-A'raf, 99)

Ovaj ajet otkriva drugu dimenziju iste istine. Kao što čovjek čuva nadu u Allahovu, subhane ve teala, milost, tako čuva i budnost pred vlastitom odgovornošću. Kur'anska poruka oblikuje svijest koja razumije da je ljudski život povjereni emanet i trajna prilika približavanja Allahu kroz vlastite izbore i postupke.

Posmatrani zajedno, ajeti o milosti i odgovornosti otkrivaju duboku skladnost kur'anskog odgoja. Oni oblikuju srce koje poznaje nadu bez nemara i strahopoštovanje bez očajanja. U toj ravnoteži čovjek pronalazi ispravno razumijevanje vlastitog položaja pred Gospodarom; dovoljno skrušenosti da bude svjestan svojih ograničenja i dovoljno povjerenja da nikada ne izgubi nadu u Allahovu, subhane ve teala, blizinu, oprost i milost.

Između ova dva ajeta uspostavlja se ista duhovna osovina koju nalazimo u cjelovitom hadisu - svijest o odgovornosti i pouzdanje u milost. Njihova međusobna povezanost otkriva jedno od temeljnih obilježja kur'anskog pogleda na čovjeka. Ljudsko biće posjeduje sposobnost da se uzdigne kroz nadu, kao što posjeduje i sklonost da se uspava u osjećaju sigurnosti. Ono se može pokrenuti snagom strahopoštovanja, a može biti opterećeno i teretom očajanja. Zbog toga kur'anski govor čovjeka vodi putem ravnoteže, čuvajući ga od krajnosti koje narušavaju njegov odnos prema Allahu, subhane ve teala.

Posebno snažnu potvrdu ove ravnoteže nalazimo u Allahovim, subhane ve teala, riječima: „Obavijesti robove Moje da Sam Ja, zaista, Onaj Koji mnogo prašta i da Sam Milostiv, a da je kazna Moja doista bolna kazna.“ (El-Hidžr, 49-50)

Ovaj ajet posjeduje izuzetnu hermeneutičku i odgojnu dubinu. Njegovo značenje proizlazi iz sadržaja poruke, ali i iz rasporeda njenih dijelova. Kur'anski govor ovdje otkriva način na koji Allah, subhane ve teala, oblikuje ljudsku svijest i samim tim usmjerava srce prema duhovnoj ravnoteži. Svaki dio ajeta osvjetljava drugi, a njihova povezanost gradi cjelinu čije značenje nadilazi zbir pojedinačnih tvrdnji.

Posebnu znakovitost nosi redoslijed u kojem se najprije spominju milost, oprost i blizina, a potom odgovornost. U tome su islamski učenjaci prepoznavali mudrost koja odgovara prirodi ljudskog srca. Znači, ono se otvara kroz nadu, učvršćuje kroz povjerenje i sazrijeva kroz odgovornost. Kur'anski odgoj obraća se čovjeku kao cjelovitom biću, svjestan da ljudska duša svoju stabilnost pronalazi kroz susret nade i strahopoštovanja. Iz tog susreta nastaje unutrašnja ravnoteža koja čovjeka čuva od beznađa, nemara i samozadovoljstva, te mu omogućava da istovremeno osjeća veličinu Božije pravde i širinu Božije milosti.

Upravo zbog toga cjelovitost hadisa koji razmatramo poprima dodatno značenje. Kao što kur'anski ajeti svoje puno značenje ostvaruju unutar sklada vlastitih dijelova, tako i hadis svoju odgojnu snagu ostvaruje kroz cjelinu poruke koju prenosi. Kada se izgubi ravnoteža između

upozorenja i nade, gubi se i dio mudrosti kroz koju Objava oblikuje ljudsko srce. Cjelovitost prijenosa tada postaje pitanje očuvanja duhovne arhitekture značenja i unutrašnjeg sklada poruke.

Upravo na tom mjestu hadis prelazi granice moralne pouke i ulazi u područje duboke antropološke istine. Njegova poruka zahvata mnogo više od pojedinačnog postupka ili određenog oblika ponašanja; ona se dotiče same strukture ljudskog postojanja. Čovjek je biće koje živi između dvije beskrajsnosti. Pred njim se nalazi beskrajsnost Božije pravde, a iznad njega beskrajsnost Božije milosti. Njegova svijest oblikuje se u prostoru između odgovornosti i nade, između spoznaje vlastite ograničenosti i povjerenja u neograničenu dobrotu Gospodara svjetova. Upravo zbog toga ljudska duša svoju unutrašnju ravnotežu pronalazi u njihovom istovremenom prisustvu.

Svijest o pravdi čuva dostojanstvo moralnog poretka i podsjeća čovjeka da njegovi postupci posjeduju težinu, da izbori ostavljaju trag i da život nije prepušten slučajnosti. Svijest o milosti održava otvorenim put obnove, pokajanja i približavanja Allahu, dželle šanuhu, čak i onda kada čovjek jasno vidi vlastite slabosti i nedostatke. Iz njihovog susreta nastaje prostor ljudske slobode, odgovornosti i duhovnog rasta; prostor u kojem čovjek uči da nosi odgovornost bez gubitka nade i da se nada bez gubitka budnosti.

Ovdje se otkriva jedna od najdubljih mudrosti islamskog pogleda na čovjeka; strah i nada predstavljaju mnogo više od prolaznih emocionalnih stanja jer oni izražavaju dva temeljna načina na koja ljudsko biće stoji pred svojim Gospodarom tokom cijelog životnog putovanja. Znači, strahopoštovanje izvire iz svijesti o Božijoj veličini, uzvišenosti i pravednosti, dok nada izvire iz svijesti o Njegovoj blizini, milosti i dobroti. Između te dvije spoznaje oblikuje se odnos koji čovjeka čuva od oholosti, očajanja, samozadovoljstva i gubitka povjerenja.

Klasični islamski učenjaci često su opisivali srce vjernika kao pticu koja leti pomoću dva krila - straha i nade, a u toj metafori sadržana je duboka mudrost. Svako krilo posjeduje vlastitu ulogu, dok sklad leta nastaje kroz njihovu međusobnu usklađenost. Sama slika leta upućuje na dinamiku duhovnog života, na neprestano kretanje prema Allahu, subhane ve teala, kroz napor, budnost i povjerenje. Ravnoteža krila omogućava pravac, postojanost i visinu, dok njihova narušenost dovodi do gubitka stabilnosti i udaljavanja od cilja.

Duhovni život poprima obilježje harmonije kada čovjek istovremeno osjeća veličinu Božijeg suda i širinu Božije milosti. Tada srce ostaje budno pred vlastitim djelima i otvoreno prema Allahovom, subhane ve teala, oprost. Iz te harmonije nastaje duhovna zrelost kojoj Kur'an i Sunnet neprestano usmjeravaju vjernika.

U tom svjetlu, cjelovitost hadisa dobija još dublje značenje, zato što njegova poruka oblikuje odnos prema odgovornosti, a istovremeno učestvuje u uspostavljanju unutrašnje ravnoteže bez koje ljudsko srce teško može dosegnuti punu duhovnu zrelost. Zbog toga se cjelovitost prijenosa pokazuje kao čuvanje cjelovitosti čovjeka, jer način na koji se prenosi istina neposredno učestvuje u oblikovanju načina na koji čovjek razumije sebe, svoj život i svoj odnos prema Allahu, subhane ve teala.

Nastavit će se...

POEZIJA

Rahmetli Ćamil Juković
AUTOR

USPOMENE

Eh, te uspomene...

*Sjećanja na ljude i događaje iz minulih vremena,
koji su ostali u našem pamćenju, a kojih više nema.*

*To se najčešće događa u starosti,
kada misli često odlaze onome čega više nema.*

*Što su događaji stariji,
uspomene su sve milije.*

*Najljepše je kada čovjek ima sagovornika,
savremenika i učesnika tih događaja,
pa se u većini sjećanja slažu
i jedan drugome pomažu da ih ožive.*

*Dobro je kada ih ima više,
pa se ponekad i spore
šta je bilo bolje, a šta gore.*

*U jednom se svi slažu:
stara dobra vremena,
ono što je nekad bilo, toga više nema.*

*Zaboravljaju da su tada bili mlađi
i da im je komad proje bio slađi
nego danas cijela pogača.*

*Sjećanja iz djetinjstva ostaju najjasnija,
jer se u mladom mozgu najdublje urezuju,
pa zato i najduže traju.*

*I danas, kao i nekada,
najteže su uspomene na one rane
koje ostanu kada čovjek izgubi nekoga
svoga,*

a posebno dijete.

*To su rane srca,
one nikada ne zarastaju,
zauvijek bole i ostaju.*

*Iako ljudi takva sjećanja često izbjegavaju,
suze ih odaju.*

*Za te rane ne postoji lijek;
bole i suze teku cijelog života.*

Za njih je smrt jedini siguran lijek.

ORIJENTALNA KUĆA OSMAN-AGE TRTOVCA U NOVOM PAZARU

Dr. Harun Crnovršanin
AUTOR

U Novom Pazaru je ostalo još pet do šest orijentalnih gradskih kuća koje bi, uz malo razumijevanja gradskih vlasti i bošnjačkih političara, mogle da se spase. Međutim, zadnjih 30 godina zaštita bošnjačkog kulturnog naslijeđa skoro da nikom nije padala na pamet. Borba za vlast u Sandžaku je bošnjačke političare pretvorila u najveće neprijatelje koji se uništavaju do istrebljenja.

Parola da su ove kuće „pod zaštitom države“ obična je floskula u koju mogu da vjeruju samo navijni. Skoro svi objekti koji su imali ovu oznaku propali su - nepovratno nestali ili su u bijednom stanju. Prepušteni zubu vremena, nemaru onih koji bi trebali da brinu o bošnjačkoj kulturi, ovi dragulji nestaju pred našim očima kao da se to nas ne tiče i kao da će nam grad biti ljepši ako se te „stračare“ uklone. Naprotiv, njihovim rušenjem Novi Pazar gubi orijentalni duh i postaje bezlična skupina zgrada.

„Opština nema para“

U Novom Pazaru je ostalo još pet-šest prelije-pih orijentalnih kuća. O njima brinu samo oni koji u njima žive, koji su svjesni šta posjeduju i koji čuvaju amanet svojih predaka i sjećanja na njih. Koji god se od njih obratio Opštini za finansijsku pomoć radi renoviranja svojih kuća, dobio je isti odgovor: „Opština nema!“

Tako su nasljednici ovih kuća prinuđeni da sami, iz svojih kućnih budžeta, odvajaju novac za raznorazne popravke kako bi sačuvali sjaj i ljepotu istih. U jednom od najstarijih naselja u gradu, u mahali Parice, u krugu od 500 metara, još uvijek prokose zubu vremena četiri prelijepe orijentalne kuće. To su:

- kuća porodice Trtovac,
- kuća porodice Ramović-Eminbegović,
- kuća porodice Gicić i
- kuća porodice Sušević.

Kuća Trtovaca pripadala je porodici Nokić

Kuća porodice Trtovac nalazi se nedaleko od moje porodične kuće. Pored nje sam prolazio bezbroj puta, ali nikada nisam ušao u nju da vidim kako izgleda njena unutrašnjost. Radeći ovaj serijal tekstova o orijentalnim kućama u Novom Pazaru, dao sam sebi u zadatak da obidem i ove četiri naprijed navedene kuće. Kuća Trtovaca spolja izgleda zaista impozantno, liči na orijentalne kuće u Istanbulu, ili na nekadašnje osmanlijske kuće u Seljaniku (Solun).

Preko svoga prijatelja Eldara Šehovića, čija je kćer Alma udata u kući Trtovaca, zakazao sam susret sa Džemailom Trtovcem (1951), najstarijom muškom glavom u ovoj porodici. Sa Džemailom se znam odavno s obzirom da smo takoreći komšije. On je poznat kao vrsni sportista u gradu. U čaršiji ga znanju pod nadimkom Fišer. Uvijek veseo i nasmijan

Kuća Osman-age Trtovca na Paricama, ul. Sarajevska br. 6 u Novom Pazaru

dočekao me je na vratima, sa suprugom Mikicom, i srdačno bujrumisao. Iako je imao zdravstvenih problema, nije htio da me odbije. Čuo je za moj višegodišnji naporni rad na istraživanju naše historije i pisanju knjiga, pa je i on želio da, sa pričom o svojoj kući, ostavi sjećanje mlađim generacijama.

Na moje pitanje da mi nešto više kaže o historijatu kuće, Džemail je priču počeo ovako:

„Prvi vlasnik ove kuće bila je Ema Nokić, jedini- nica iz bogate porodice, koja se udala za mog djeda Osmana Trtovca (1891-1955). On je bio pripisan, veoma lijep čovjek, ali nije imao nikakvo bogatstvo. Kad se oženio bio je go k'o pištolj. Ema Nokić je u braku sa njim rodila sina koji je, nažalost, nakon tri godine umro. Ubrzo za njim umrla je i Ema, pa je kuća ostala na djeda Osmana Trtovca.“

Ema Nokić je, pored ove kuće na Paricama, imala veliko imanje u Selakovcu i u selu Požegi. U Selakovcu je imala pet hektara plodne zemlje, a u Donjoj Požegi 25 hektara. Poslije Emine smrti Osman Trtovac ženi drugu ženu - Esmu Petlaču (1905-1984) iz Luga sa kojom je imao pet sinova: mog oca Asima (1928-1999), zatim Hilma (1929-2004), Mehmeda-Meha (1935-2002), Fadila-Faćeta (1938) i Ismeta-Meta (1944-2005). Od njih je jedino Faće živ i on je u Australiji u gradu Melburnu.

Moj otac Asim je u braku sa mojom majkom Fadilom Koničanin dobio mene (Džemail) i kćerke Muzejenu-Musku i Zihniyu, koja radi kao pedagog u školi „Stanika Radovanović-Čana“. Amidža Hilmo je u braku sa suprugom Nedžibom Bošković, rodom iz Pljevalja, dobio sinove: Kenana, koji je preselio na Ahiret, i Adnana, koji radi kao stomatolog.

Moj drugi amidža Mehmed-Meho je sa suprugom Ifetom Koca dobio sinove: Osmana i Mirsada koji je rano preselio na Ahiret. Amidža Faće živi u Melburnu i u braku sa Nenom Kolašinac dobio je sinove: Suada i Samira i kćer Semihu. I najmlađi amidža Ismet-Meto je u braku sa Azizom Krkušić (1945) iz Škrijelja dobio sinove: Sulejmana i Birtana i kćer Mersiju. Ja u braku sa mojom ženom Mikicom imam dva sina: Emira i Jasmina. Emir (1985) je vozač u državnom dečjem vrtiću, a Jasmin (1986) je profesionalni fudbaler.“

Opis kuće Trtovaca

„Nakon rata, kroz tzv. Agrarnu reformu, komunisti su nam sve oduzeli, osim ove kuće i bašče oko nje. Ova velika stara kuća na Paricama imala je oko sebe 33 ara placa. Izgled unutrašnjosti ove kuće je

ranije bio drugačiji, ali se vremenom mijenjao, dograđivao, pregrađivao. Ova kuća ima dva sprata i podrum, dvije izbe. Ukupna površina stambenog prostora je preko 300 metara kvadratnih. Na prvom spratu je imala četiri velike sobe sa velikim hodnikom, dva hamama (kupaću), iza kuće bila je „sudurma“ (ostava za smok - mliječne proizvode), mutfak (kuhinja) i sušara za meso.

Ispred kuće je bila dišer avlija ograda zidom od ćerpiča. U toj avliji bila je velika štala i magacini za jabuke. Sa gornje strane trtovske kuće, pored zida, prolazio je jaz iz Salakovca koji je išao poljima, ispod Druma i dolazio na Parice pored naše kuće. Tu se nalazila vodenica koju su držali braća Gicić: Aljo, Bušo i Iso. Vodenica je imala tri vitla i tu se mlijeo žito ko bi donio.

Naša kuća je na spratu imala također četiri velike sobe i veliki ćošak (divanhanu sa minderlucima). Na spratu nije bilo dušekluka, već spavaće sobe. Na prvom spratu, u dvije sobe, okrenute ka ulici, suprotno od prozora, bili su jugluci koji su služili za ostavu drva za grijanje. Oni su bili visine 60 cm sa četiri dolapa (vratanca). Iznad jugluka, sa lijeve strane, bili su: hamam, pored njega furuna, pa dušekluci do plafona. Hizmečarske poslove u kući i oko kuće radili su braćni par Osman i Hata sa Pojila. Hata je bila sestra Čaza Bihorca.“

O kući „pod zaštitom države“ niko ne brine

„Kuća Trtovaca je prije 20 godina stavljena „pod zaštitu države“, kao jedna od najljepših gradskih orijentalnih kuća u Novom Pazaru. Išao sam u Opštinu da tražim finansijsku pomoć za održavanje kuće. Tamo su mi kazali da „nemaju para“.“

Nasljednici braće Trtovaca su prije 15 godina kod Agencije za restituciju (Agencija za povraćaj imovine) u Kragujevcu zatražili povraćaj otegot zemljišta (25 hektara u selu Donja Požega). Tročlana komisija iz Geodetske uprave je ovo zemljište procijenila na 2,5 miliona eura. Međutim, Agencija u Kragujevcu je isto zemljište procijenila na smiješnih 500.000 eura. Prije četiri godine nasljednici su dobili pravosnažnu presudu na navedenu sumu koja je bila podijeljena na 20 nasljednika, tako da je suma po nasljedniku bila od 15-20.000 eura. Da stvar bude još gora, ova suma nije isplaćena odjedanput, već u ratama, jedanput godišnje u iznosu od 700-800 eura!“

P.S. Autor ovog teksta zahvaljuje se Emiru Trtovcu na pomoći u prikupljanju podataka.

ZULUM SE KIDA KADA JE NAJDEBLJI

Rahmetli muftija Muamer Zukorlić
AUTOR

Svaki grijeh koga čovjek počini spada u grijeh prema Bogu, ili prema sebi, ili prema drugim ljudima i stvorenjima. Svaki zulum koji čovjek počini, nepravda je prema Stvoritelju, ili prema sebi, ili prema drugima.

Ovaj pojam je inače u širokoj upotrebi, čak i u našem bosanskom jeziku je veoma prisutan; u srpskom, hrvatskom, varijanti crnogorskog, zulum je u veoma širokoj upotrebi. Inače, pojam *zulum* je tipično arapska riječ, izvedena od glagola koji znači činiti nepravdu, pa je pojam *zulum* glagolska imenica koja znači činjenje nepravde ili sama nepravda. Nepravda je jedna od bolesti protiv koje su objavljene sve nebeske religije i protiv koje su došle sve varijante Božijih objava kroz sve poslanike, od Adema, alejhi selam, pa sve do posljednjeg Vjerovjesnika, pečata vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Ova riječ leksički ima srodnost sa više značenja od ove upotrebne i također ima značenje i srodnost sa pojmom *mrak*. Ova srodnost nije slučajna jer zapravo nepravda i nasilje predstavljaju jednu vrstu mraka - civilizacijskog, moralnog, kulturnog i svakog drugog mraka. Kao što rekoh, sve nebeske religije objavljene su protiv zuluma kao nepravde i protiv valama - općeg mraka.

Da li je moguće da ljudska vrsta doživi ambijent bez nepravde? Zasigurno nije. Jedini ambijent bez nepravde će biti onaj pod apsolutnom Božijom pravdom, a to je budući svijet, odnosno ambijent Dženneta. Kako je čovjek biće kome je svojstveno griješenje, također mu je svojstvena i neka vrsta nepravde. Griješenje nije ništa drugo već sama nepravda. Svi grijesi koje čovjek učini spadaju u jedan od tri paketa zuluma ili nepravde.

Čovjek kroz svoj život ima tri odnosa i relacije i sve što radi spada u jednu od te tri relacije. Prva relacija je čovjek i njegov odnos prema Bogu, druga je čovjek i njegov odnos prema sebi, a treća je čovjek i njegov odnos prema drugim ljudima, ili općenito drugim stvorenjima.

Sve što čovjek radi, govori, prije toga misli, vjeruje zapravo se može smjestiti u jedan od ta tri odnosa. U negativnom smislu, sve što čovjek pogriješi može se svrstati u jednu od te tri relacije. Svaki grijeh koga čovjek počini spada u grijeh prema Bogu, ili prema sebi, ili prema drugim ljudima i stvorenjima. Svaki zulum koji čovjek počini, nepravda je prema Stvoritelju, ili prema sebi, ili prema drugima. Da smo u prilici simpozijumski da razmotrimo ove podteme, imali bi puno materijala. Ali pošto sada tretiramo žive teme, ove teorijske ćemo ograničiti na minimum.

Šta je to nepravda prema Bogu? Mnogo je načina da se učini nepravda prema Stvoritelju. Kršenje svega što je Stvoritelj zabranio jeste

nepravda prema Njemu. Da ne bismo ulazili u pojedinosti razlažući sve mogućnosti nepravde prema Stvoritelju, spomenut ću kur'anski ajet koji tretira suštinsku nepravdu prema Stvoritelju: „*Zaista je širk, mnogoboštvo najviši stepen nepravde.*“

Ne kaže najviši stepen nepravde prema Bogu, već općenito najviši stepen nepravde. Najviši grijeh je širk mnogoboštvo, višeboštvo, bilo idejno, verbalno ili praktično, a višeboštvo znači pored Boga Jednog Jedinog tretirati još nekoga na taj način, ili kako se kod nas kaže pripisati Bogu druga. Još nekoga smatrati Njemu istim ili sličnim to je širk i višeboštvo. To je Božijim riječima definirano kao najviši stepen zuluma, odnosno nepravde. Zašto su ovaj grijeh i ova pojava tretirani kao najviši stepen zuluma, nepravde?

Ne samo zato što je u pitanju grijeh prema Bogu, već zato što iz toga proizilazi svojevrstan lančani udes svih drugih nepravdi, jer uloga vjere, Božije riječi, smisao svih vrijednosti, poznatih i priznatih, jeste održati čovjeka kao jedinku, čovjeka kao mikrokolektivitet koji se zove porodica i čovjeka kao širi kolektivitet koji se zove zajednica ili društvo, ili općenito civilizacija, u određenom stepenu reda. Na ovome svijetu postoje dva puta.

Prvi put je put reda koji podrazumijeva ili kojim se dolazi do ambijenta blagostanja, moralnog i etičkog, u kome čovjekov duh, ljudskost, dostojanstvo, sloboda imaju takvu pitomost da rastu i razvijaju se normalno, da blistaju, listaju i daju plodove. To se zove pravi put. To je put reda zbog koga dolazi Božija riječ, kome teže sva zdrava stremjenja, čak i sve ljudske kreacije i tumačenja koja su bazirana na pravim vrijednostima.

Imamo krivi put, put lutanja ili stranputicu, put zablude. To je put koji vodi ambijentu urušavanja svih ljudskih vrijednosti, općenito ljudskosti, a ponajprije ljudskog dostojanstva, ljudske slobode i svih drugih ljudskih vrijednosti. Islam je to definirao kroz pet univerzalnih vrijednosti zbog kojih postoji vjera. Te vrijednosti je obavezno čuvati, a to su: vrijednost života, vjere, razuma, potomstva i vrijednost dostojanstva. Te vrijednosti čine čovjeka čovjekom. Poštivati te vrijednosti znači graditi ambijent ljudskosti. Društvo, vlast, sistem, norme i sve druge forme i obrasci koji su podređeni ovim vrijednostima pravi su, neovisno kako su formulirani. Suprotno tome, sve norme i forme, sistemi i vlasti, načela i kulture koje ugrožavaju ove odrednice ljudskosti, propale su, stranputica su i izvor nepravde.

Zašto je mnogoboštvo izvor općeg nereda i kolapsa? Zašto iz mnogobožacke percepcije ne mogu da izrastu vrijednosni principi? Mnogobožacka percepcija banalizira svjetonazor, pogled na život, na čovjeka i tu nemamo nikakvu mapu puta po kojoj plovimo. Nakon toga ne po-

stoji ništa što može da bude stabilan okvir zaštite ovih vrijednosti. U mnogim formulacijama vjere pominjali smo pitanje emaneta. Poslanik, alejhi selam, ilustrirajući suštinski kvalitet vjere, zapravo, preferira zaštitu ovih vrijednosti. Između ostalog kaže ko je vjernik: „Onaj od čije ruke su bezbjedni drugi ljudi.“

Vidite kakva je veza između idejnih principa vjere, duhovnih i etičkih principa vjere i implementacije etike. Pravi vjernik je onaj od čijeg jezika i ruke su sigurni drugi ljudi. Ne možeš biti vjernik ti koji se busaš u prsa da si vjernik, koji imaš svu ikonografiju o velikom vjerniku, formu, riječ, preferiranje sebe i kritikovanje drugih. Samo se provjeri na jednom, pa ćeš vidjeti kolika je tvoja vjera. Odlično je što si aktivan u obredoslovnom smislu, ali kada ti čovjek okrene leđa i nije tu, ako ga tvoj jezik kroz ogovaranja i potvorenje ranjava – ne, ti si veoma slab vjernik. Ako dugo ostaneš veoma slab vjernik ti ćeš prestati biti vjernik. Ne može se predugo biti slab vjernik. Morat ćeš nekuda prevagnuti: ili ojačati svoju vjeru ili će ona da se uruši. Provjeri sebe da li su ljudi bezbjedni od tvog jezika i tvoje ruke. Ruka ovdje označava djelo. Da li su ljudi bezbjedni u njihovom odsustvu od tvog jezika i tvoga djela. Da li imaš kontrolu svog jezika kada te ne čuje tvoj prijatelj, poznanik, neko koga ne voliš. Da li si spreman da pustiš svoj jezik da njegovo dostojanstvo ugrožavaš, a znamo i onu brutalnu formulaciju, a Božija riječ nikada nije slučajna, jer Svevišnji upoređuje ogovaranje i klevetanje sa jedenjem mesa mrtvog brata. Zašto mrtvog, jer nije u mogućnosti da se odbrani, jer nije tu.

Hajmo sada, gospodo muslimani, provjerite se, ne morate pred drugim, jer kod nas nema ispovijesti i vjera je koncipirana na neposrednoj komunikaciji sa Stvoriteljem i zato nema vjeroispovijedanja. Zato sugeriram muslimanima da u svojoj terminologiji ne koriste pojam *vjeroispovijest*. Termin vjeroispovijest je iz pojma ispovijedati vjeru, što je svojstveno kršćanskim pravcima i to je njihova stvar i pravo, ali zato se ne može kazati *islamske vjeroispovijesti*, jer ne postoji vjeroispovijest. Možete kazati islamske vjere, ili vjere islama, ili muslimanske vjere, ali ne možete kazati vjeroispovijesti, jer u islamu ne postoji vjeroispovijedanje. Naši obredi nisu ispovijedanje, zato što je kod nas strogo zabranjeno posredništvo u vjeri i zato kod nas imami nisu posrednici u vjeri, ulema nisu posrednici u vjeri. Čak i kada imam predvodi namaz, on je samo neko ko organizaciono osigurava formu zajednice u tom obredu. Stoji ispred da bi prevodio, ali on nije posrednik. Zato se može desiti da taj namaz i molitva budu primljeni običnom džematliji, a da ne budu primljeni imamu.

Nastavit će se...

FAHRUDIN-EF. ČOSOVIĆ

IMAM CENTRALNE DŽAMIJE U TUTINU

Fahrudin-ef. Čosović, sin Bećir-ef. Čosovića, rođen je 01.04.1962. godine. Poticao je iz ugledne imamske porodice Čosović iz Tutina, porodice čije je ime vezano za vjerski život, džemat i Centralnu džamiju u Tutinu.

Osnovno obrazovanje stekao je u rodnom kraju, a vjersku naobrazbu nastavio je u Alaudin medresi u Prištini, jednoj od najstarijih i najuglednijih islamskih obrazovnih ustanova na Balkanu. Nakon završetka Medrese posvetio se imamskom pozivu i radu u Islamskoj zajednici.

Svoj radni vijek Fahrudin-ef. Čosović proveo je u imamskoj službi u Bosni i Hercegovini u Prnjavoru, zatim u Brodarevu, a najvećim dijelom u službi Medžlisa Islamske zajednice Tutin. Dugi niz godina službovao je kao imam, hatib i muallim, a posebno je ostao prepoznatljiv kao imam Centralne džamije u Tutinu od 1990. godine, gdje je naslijedio svog oca hadži mula Bećir-efendiju koji je imamsku dužnost obavljao od 1958-1990. godine. Kroz ovu službu bio je vezan za džemat, mektebsku nastavu, vjerske programe, ramazanske aktivnosti, mevlude, dženaze, bajrame i svakodnevne potrebe vjernika.

U okviru Tutinskog medžlisa obnašao je više odgovornih dužnosti, kao što je funkcija predsjednika Medžlisa u tri mandata.

Kao imam i muallim, Fahrudin-efendija je naročito pažnju posvećivao radu sa džematom i mladima. Bio je uključen u mektebsku pouku i vjersko obrazovanje djece, nastojeći da generacije mladih u Tutinu budu odgajane u duhu islama, pripadnosti džematu i poštova-

nja prema Islamskoj zajednici.

Pored imamske i muallimske službe, Fahrudin-ef. Čosović bio je aktivan i u institucionalnom životu Islamske zajednice. Učestvovao je u radu organa Islamske zajednice, skupština, sabora, sjednica i vjerskih programa. Bio je član Mešihata Islamske zajednice Sandžaka i Mešihata Islamske zajednice u Srbiji u više mandata, Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini u sazivu 2018-2022. godine, čime je njegov rad i ugled bio prepoznat i izvan lokalnog okvira Tutina.

Posebno mjesto u njegovoj biografiji zauzima njegova privrženost jedinstvu Islamske zajednice. U periodu iskušenja i krize kroz koju je Islamska zajednica prolazila nakon 2007. godine, Fahrudin-efendija bio je među imamima koji su stali na branik Islamske zajednice, a potom i javno svjedočili o tim događajima i isticali važnost očuvanja džemata, džamije, sloge i institucionalnog jedinstva muslimana. Njegova svjedočenja ostala su dio pamćenja Islamske zajednice o tom periodu.

Na Ahiret je preselio iznenada 30. maja 2026. u 65. godini života.

Iza njega su ostali supruga Emča, sinovi Alaudin i Vahjudin-efendija, kćerka Enisa, sestra Muratka, sinovci, snahe, unučad, mnogobrojna rodbina, prijatelji, džematlije i Islamska zajednica kojoj je decenijama predano služio.

Molimo Uzvišenog Allaha da mu se smiluje, oprostí grijehe, ukažbu njegov imamski hizmet i uvede ga u Džennet. Amin.

Rahmetullahi alejhi rahmeten vasi'aten.

FAHRUDIN-EF. ČOSOVIĆ ISPRAĆEN NA AHIRET

U Centralnoj džamiji u Tutinu, 31.05.2026. godine, klanjana je dženaza Fahrudin-ef. Čosoviću, imamu ove džamije i jednom od najuglednijih alima i vjerskih autoriteta tutinskog kraja. Posljednjem ispraćaju prisustvovala su hiljade vjernika iz Tutina, Novog Pazara i drugih sandžačkih gradova, kao i veliki broj imama i muderisa, predstavnika Islamske zajednice, prijatelja i poštovalaca njegovog dugogodišnjeg rada.

Prije dženaze, imami su proučili hatmu pred dušu rahmetli Fahrudin-efendije, kao i suru Jasin, nakon čega je proučena dova za njegovu plemenitu dušu.

Dženazu namaz u Centralnoj džamiji predvodio je predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić, koji je u svom obraćanju govorio o životu i djelu rahmetli imama.

„Trideset šest godina bio je imam u ovoj džamiji. Poznavali ste ga dobro. Bio je posebna ličnost, poseban insan. Mnogo je ovdje bilo efendija, ali je Fake-efendija bio hodža i zbog zasluga koje je imao oči muslimana tutinskog kraja uvijek su bile uprte prema njemu. Ono što je Fake kazao, to više nisu provjeravali“, rekao je muftija Dudić.

On je podsjetio da je Fahrudin-ef. Čosović zajedno sa svojim džematlijama radio na proširenju Centralne džamije, ističući da je bio čovjek koji se radovao uspjehu drugih i koji je u najtežim trenucima ostao čvrst oslonac Islamskoj zajednici.

„Radovao se svačijem uspjehu i bio je stub odbrane i očuvanja Medžlisa Tutin i čitave Islamske zajednice. Fahrudin-efendija bio je nadasve poštovan, više nego bilo ko drugi. Sa pravom se može reći da je nastojao da u potpunosti u svom životu implementira misiju Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem“, poručio je muftija Dudić.

Također, naglasio je da je bio najomiljeniji od svih tutinskih imama i u potpunosti posvećen svakom džematliji. Istakao je da ga krasio lijep ahlak i skrušenost, te podsjetio da je sa svojom hanumom podigao tri zlatna evlada: sinove Alaudina i Vahjudin-efendiju i kćerku Enisu mualimu. Tutin je njegovim preseljenjem izgubio velikog čovje-

ka, Islamska zajednica vrijednog pregaoca i dobrog imama, završio je muftija Dudić.

Nakon dženaze, ukop je obavljen u haremu Centralne džamije u Tutinu, pored mezara njegovog oca, rah. mula Bećir-ef. Čosovića, gdje se prisutnima obratio zamjenik predsjednika Mešihata, dr. Rešad-ef. Plojović, koji se svima zahvalio u ime porodice rahmetlije.

SVIJET ISLAMA

CRVENI KRST UPOZORIO DA HILJADE TIJELA POD RUŠEVINAMA GAZE MOŽDA NIKADA NEĆE BITI IDENTIFICIRANE

Međunarodni komitet Crvenog krsta (ICRC) upozorio je da hiljade Palestinaca, za koje se vjeruje da su zatrpani pod ruševinama Gaze, možda nikada neće biti identificirani, dok se akcije pronalaženja i izvlačenja posmrtnih ostataka i dalje suočavaju s velikim preprekama.

U izvještaju se navodi da operacije spašavanja i pronalaženja tijela napreduju sporo uprkos krhkom primirju postignutom uz posredovanje SAD, koje je stupilo na snagu u oktobru, dok protok vremena povećava vjerovatnoću da će ljudski ostaci biti u tolikoj mjeri degradirani da ih neće biti moguće prepoznati.

Palestinci su započeli pretragu kroz procijepljenih 61 milion tona ruševina nastalih tokom rata. Zdravstveni zvaničnici u Gazi procjenjuju da se najmanje 10.000 ljudi i dalje nalazi pod ruševinama, dok neki stručnjaci smatraju da bi broj mogao biti i do 14.000.

List navodi da su spasilački timovi uglavnom koristili osnovne alate poput lopata, krampova, grabulja i motika, kao i vlastite ruke, kako bi izvlačili posmrtnu ostatke.

Ponavljani zahtjevi za ulazak bagera i druge teške mehanizacije potrebne za ubrzavanje operacija nisu odobreni.

Crveni krst upozorava da bi dugotrajna kašnjenja mogla ugroziti buduće napore identifikacije, jer bi okolišni uslovi, premještanje posmrtnih ostataka i gubitak ličnih predmeta mogli uništiti ključne forenzičke dokaze.

UN UPOZORAVA: HUMANITARNE POTREBE U GAZI OGROMNE DOK JE OTVOREN SAMO JEDAN PRELAZ

Ujedinjene nacije (UN) upozorile su na pogoršanje humanitarnih uslova u Pojasu Gaze, pošto je Izrael ponovo otvorio jedini odobreni teretni prelaz na opkoljenu teritoriju zbog nestašice hrane i naglog pada obroka za civile.

Pozivajući se na Ured za koordinaciju humanitarnih poslova, glasnogovornik UN-a Farhan Haq izjavio je na konferenciji za novinare da su "izraelske vlasti ponovo otvorile prelaz Kerem Shalom, koji ostaje jedini prelaz za odobreni teret za ulazak u Gazu".

"U međuvremenu, UN i naši humanitarni partneri nastavljaju da odgovaraju na potrebe ljudi uprkos birokratskim preprekama i nedostatku sredstava, kako bi zadržali odgovor i dosegli što je moguće više ugroženih ljudi", dodao je.

Uprkos trenutnim naporima za pomoć, "potrebe su i dalje ogromne", rekao je on, napominjući da "desetine hiljada porodica žive u prenaseljenim skloništima, dok mnoge druge nastavljaju da spavaju na otvorenom ili u oštećenim zgradama".

Kako temperature rastu, šatori i improvizirana skloništa "zarobljavaju toplinu i postaju neupotrebljivi za život tokom dana", rekao je Haq, dodajući da su partneri pozvali na unos kritičnih zaliha, uključujući vreće s pijeskom, drvo, šperploču i cement.

Što se tiče pristupa hrani, Haq je rekao da je porodicama "sve teže doći do hrane, uključujući hljeb, nakon zatvaranja mnogih kuhinja".

Do kraja maja, 23 partnera isporučivalo je oko 678.000 obroka dnevno kroz 80 kuhinja, što je znatno manje u odnosu na 1,5 miliona obroka dnevno u 170 kuhinja sredinom marta, rekao je.

Izrael je blokirao Pojas Gaze od 2007. godine.

Oko 1,5 miliona Palestinaca od 2,4 miliona u enklavi sada su beskućnici u katastrofalnim uslovima nakon što je genocidni rat Izraela uništio njihove domove.

U izraelskim napadima od oktobra 2023. godine ubijeno je skoro 73.000 Palestinaca i ranjeno više od 173.000.

LIBANSKI PREDSEDNIK POZDRAVIO PODRŠKU ZA OKONČANJE IZRAELSKOG RATA, ODBACIO MIJEŠANJE U UNUTRAŠNJE POSLOVE

Libanski predsjednik Joseph Aoun pozdravio je svaku podršku koja bi pomogla okončanju izraelskog rata u Libanu, ali je odbacio miješanje u unutrašnje poslove njegove zemlje.

"Pozdravljamo svaku pomoć za okončanje rata, ali pravimo razliku između pomoći i miješanja u unutrašnje poslove jer smo suverena država i niko ne pregovara u naše ime", rekao je Aoun tokom sastanka s delegacijom Grkokatoličke lige, prema saopćenju predsjedništva.

"Država, a ne sekte, jeste ono što štiti sve i ne postoji izbor osim jedne jake države koja predstavlja sve Libance", rekao je.

Iranska novinska agencija Mehr ranije je izvijestila da će Teheran poslati predstavnika u novi mehanizam koji bi trebao biti uspostavljen radi nadzora primirja u Libanu, kao dio dogovora postignutog sa SAD-om tokom razgovora u Švicarskoj.

Izraelska vojna ofanziva u Libanu usmrtila je više od 4.000 ljudi, ranila preko 12.000 i raselila više od milion stanovnika od 2. marta, prema libanskim vlastima.

Izrael i dalje okupira područja u južnom Libanu, neka koja drži decenijama, a neka zauzeta tokom rata 2023-2024. godine.

MEŠIHAT ISLAMSKJE ZAJEDNICE U SRBIJI

Na osnovu Ustava Islamske zajednice u Srbiji član 53, stav 10,
a u skladu sa Statutom Medrese Gazi Isa-beg u Novom Pazaru član 15,
Mešihat Islamske zajednice u Srbiji raspisuje

K O N K U R S

za mjesto direktora
Medrese Gazi Isa-beg u Novom Pazaru

U s l o v i :

da je završio medresu i islamski fakultet,

da ispunjava uslove stalnog nastavnika u Medresi,

da ima najmanje pet godina radnog iskustva,
od kojih tri godine u prosvjetno-pedagoškoj struci,

da se odlikuje pedagoškim
i organizacijskim sposobnostima,

da poznaje arapski jezik.

NAPOMENA: Konkurs je otvoren 15 dana
od dana objavljivanja.

P R E D S J E D N I K
Muftija dr. Mevlud ef. Dudić

Fakultet za islamske studije u Novom Pazaru
Faculty of Islamic Studies in Novi Pazar

Raspisuje konkurs za upis na

OSNOVNE STUDIJE 2026/27.

Studijski programi:

- *Islamistika*
- *Pedagogija i komunikologija*

Prvi upisni rok:

Predaja dokumentacije **od 01. do 30. juna**

Prijemni ispit **01. jula 2026. godine u 10h**

Drugi upisni rok:

Predaja dokumentacije **od 01. do 12. septembra**

Prijemni ispit **14. septembra 2026. godine u 10h**

Potrebna dokumenta:

- Izvod iz matične knjige rođenih
- Svjedočanstva svih razreda srednjeg obrazovanja
- Diplomu o završenom četvorogodišnjem obrazovanju

DOKUMENTA SE PREDAJU STUDENTSKOJ SLUŽBI ILI SEKRETARU FIS-A

VIŠE INFORMACIJA NA FAKULTETU ZA ISLAMSKE STUDIJE ILI PUTEM

e-mail: studentska.sluzba@fis.edu.rs; sekretar@fis.edu.rs

ili na tel: +381 20 316 904

SANDŽAK MEDIA

KOMPLETNA REKLAMNA KAMPANJA NA JEDNOM MJESTU

SANDŽAK TV

REFREF
radio 105.8

REFREF RADIO

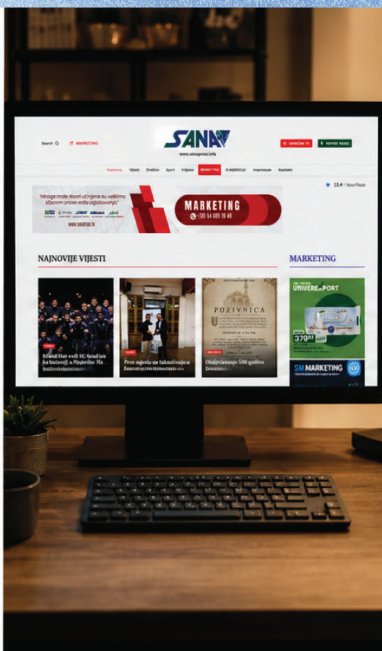
AGENCIJA SANA

GLAS ISLAMA

BILBORD

NAŠ PORTFOLIO USPJEŠNIH SARADNJI

Sandžak Media predstavlja udružene snage slobodnih medija.
Nudimo vam TV, radio, web portal i outdoor oglašavanje
uz dokazano bogato iskustvo i saradnju sa najvećim
domaćim i stranim kompanijama.

MARKETINGTIM

+ 381 64 889 18 48

marketing@sandzakmedia.com